

**FINANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI:
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİNİN
GRI İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Osman Mert SİZER

Kütahya – 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLAMASI: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KÜRESEL
RAPORLAMA GİRİŞİMİNİN GRİ İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE
PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

Danışman:
Doç. Dr. Niyazi KURNAZ

Hazırlayan:
Osman Mert SİZER

Kütahya – 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim/Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS
TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Finans Kuruluşlarında Sürdürülebilirlik Raporlaması: Bankacılık Sektöründe Küresel Raporlama Girişiminin Gri İlişkisel Analizi İle Performanslarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

...../...../2019

Osman Mert SİZER

Özgeçmiş

Osman Mert SİZER 05.06.1993 yılında İstanbul'un Bakırköy ilçesinde doğmuştur. İlköğretim eğitimini Sultanbeyli Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulunda tamamlamış (2007), lise eğitimini yine aynı ilçede bulunan Gediktaş Lisesinde (2011) tamamlamıştır. 2016 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye (İ.Ö) mezunu olmuştur. Aynı sene içerisinde Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Denetim bölümün de yüksek lisansına başlamıştır.

Bu zamana kadar eğitim ve öğretim hayatımda bana hep destek olan çok değerli annem Güler SİZER'e ve çok kıymetli babam Yusuf SİZER'e sonsuz teşekkür ederim.

Tez yazımımın arka planında kalsalar da Sayın Muhammed Fatih NAZLIGÜL'e, Ender KARTAL'a bana göstermiş oldukları anlayıştan dolayı teşekkür ederim. Arkadaşlarım Esat ÖZKAN'a, Erhan EK'e ve her şartta tez yazımda bana destek veren ve sabır gösteren Esra YAYLALI'ya teşekkür ederim.

Tez yazımda bana başından sonuna kadar yardımcı olan ve bana her zaman ileriye yönelik pozitif bakmamda etkisi büyük olan değerli tez danışman hocam Doç. Dr. Niyazi KURNAZ'a sonsuz teşekkür ederim. Tez jürimde yer alan aynı zamanda tezin analiz kısmında hem de yazımda destek olan Dr. Öğr. Üyesi. Metin BAŞ'a teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alan Dr. Öğr. Üyesi. Aslı ERGENEKON ARSLAN hocama da çok teşekkür ederim.

ÖZET

FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİNİN GRI İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

SİZER, Osman Mert

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Niyazi KURNAZ

Haziran, 2019, 102 sayfa

Günümüzde meydana gelen küresel gelişmeler ve artan teknoloji sayesinde finans kuruluşları içerisinde yer alan bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik kavramının önemi artmıştır. Bankaların sürdürülebilirlik açısından varlıklarının sürdürülebilir hale getirilmesi bir takım sorumlulukları ortaya çıkarmıştır. Bankaların bu sorumluluklar içerisinde sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik performanslarının son derecede önemli olmasına neden olmuştur. Bankacılık sektöründe gerçekleşen faaliyetler neticesinde bankaların sürdürülebilirlik raporlamalarında Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerine yer verilmiştir.

Bu kapsamda Türkiye’de bulunan 14 bankanın sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek için önce oluşturulan Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri içerik analiz yöntemi kullanılarak daha sonrasında Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile 14 banka için belirlediğimiz 31 tane Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) değişkenleri doğrultusunda sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik performansları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Bankacılık Sektörü, Performans, Gri İlişkisel Analiz

ABSTRACT**SUSTAINABILITY REPORTING IN FINANCIAL INSTITUTIONS:
EVALUATION OF GRAY RELATED ANALYSIS AND PERFORMANCE OF
GLOBAL REPORTING INITIATIVE IN BANKING SECTOR****SİZER, Osman Mert****M. Sc. Thesis, Department of Business Management****Supervisor: Assoc Prof. Niyazi KURNAZ****June, 2019, 102 pages**

Thanks to the global developments and increasing technology, the concept of sustainability has increased in the banking sector among financial institutions. The sustainability of banks' assets in terms of sustainability has revealed a number of responsibilities. The social, environmental and economic sustainability performances of the banks within these responsibilities have made them extremely important. As a result of the activities in the banking sector, GR4 (Global Reporting Initiative) data were included in the sustainability reporting of the banks.

In this context, in Turkey 14 banks that were created before to assess the sustainability performance Gr14 (Global Reporting Initiative) data we set for 14 banks with Gray Relational Analysis Method afterwards using content analysis method 31 one Gr14 (Global Reporting Initiative) variable in accordance with social, environmental and economic sustainability performances were evaluated.

Keywords: Sustainability, Banking Sector, Performance, Gray Relational Analysis

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE ÖNEMİ.....	3
1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE FİNANS KURULUŞLARI	5
1.4. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	7
1.5. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN KÖKENİNDEKİ KAVRAMLAR.....	8
1.5.1. Sürdürülebilir Gelişme.....	8
1.5.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk	8
1.5.3. Sosyal Paydaş Teorisi	11
1.5.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik Teorisi.....	13
1.6. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI.....	13
1.6.1. Ekonomik Sürdürülebilirlik	14
1.6.2. Çevresel Sürdürülebilirlik.....	15
1.6.3. Sosyal Sürdürülebilirlik	16
1.7. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MODELLERİ	16
1.7.1. Stead ve Stead Modeli (1992).....	16
1.7.2. Shrivastava ve Hart Model (1995).....	17
1.7.3. Gladwin ve Arkadaşları (1995).....	17
1.7.4. Callens ve Tyteca Modeli (1995).....	18
1.7.5. Van Someran Modeli (1995)	19
1.7.6. Welford Modelleri (1997).....	20

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

2.1. FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI VE NEDENLERİ	23
2.2. DÜNYADA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI UYGULAMALARI.....	26
2.2.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi	26
2.2.2. Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri	27
2.2.3. OECD Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri	28
2.2.4. ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı (ISO 26000 Social Responsibility).....	31
2.2.5. AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı ve AA1000AS Güvence Standardı.....	31
2.2.6. Küresel Raporlama Girişimi (GRI).....	33
2.3. TÜRKİYE 'DE FİNANS SEKTÖRÜNDE KURUMSAL RAPORLAMA DURUMU	34
2.4. TÜRKİYE'DE FİNANS SEKTÖRÜNDE KURUMSAL RAPORLAMA YASALARI VE DÜZENLEMELERİ.....	38
2.5. GRI 4 GENEL STANDART AÇIKLAMALARI.....	41
2.5.1. Strateji ve Analiz	41
2.5.2. Kurumsal Profil.....	42
2.5.3. Tanımlanan Öncelikli Unsurlar Sınırlar	42
2.5.4. Paydaş Katılımı.....	42
2.5.5. Rapor Profili	43
2.5.6. Yönetişim.....	43
2.5.7. Etik ve Dürüstlük	44
2.6. GRI 4 GENEL STANDARTLARIN GENEL AÇIKLAMA ENDEKSLERİ	44
2.7. GRI 4 ÖZEL AÇIKLAMALARI.....	44
2.7.1. Ekonomik Açıklamalar	44
2.7.2. Çevresel Açıklamalar.....	45
2.7.3. Sosyal Açıklamalar	46
2.8. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSIN ÖLÇÜLMESİ	48
2.8.1. Makroekonomik Düzeyde Sürdürülebilirlik Ölçümü	48
2.8.2. Mikroekonomik Düzeyde Sürdürülebilirlik Ölçümü.....	49
2.8.3. Sürdürülebilir Katma Değer Yaklaşımı ile Sürdürülebilirlik Ölçümü.....	49

2.8.4. Sürdürülebilirlik Endeksi ile Sürdürülebilirlik Ölçümü	49
2.8.5. Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Literatür Taraması	49
2.8.6. Çok Kriterli Karar Verme	50
2.8.7. Sürdürülebilirlik Performansının Gri İlişkisel Analizi ile Değerlendirilmesi	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİNİN

GRI İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE PERFORMANSLARININ

DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. G4'ÜN AÇIKLAMA STANDARTLARI	53
3.2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	53
3.2.1. Araştırma Seçimi ve Sınırlamalar	53
3.2.2. Araştırma Kaynakları.....	53
3.2.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	53
3.3. TANIMLAMA ve AÇIKLAMA ÖLÇÜMÜ	54
3.4. ANALİZ VE TARTIŞMA	54
3.5. BULGULAR	59
3.6. GENEL STANDART AÇIKLAMALAR.....	59
3.7. ÖZEL STANDART AÇIKLAMALAR.....	59
3.7.1. Ekonomik.....	59
3.7.2. Çevre.....	60
3.7.3. Sosyal.....	61
3.7.3.1. Toplum	61
3.7.3.2. Ürün Sorumluluğu.....	62
3.8. GRI İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE BANKALARIN	
 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSALARININ	
 DEĞERLENDİRİLMESİ	63
3.8.1. Sosyal Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları	66
3.8.2. Çevresel Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları.....	69
3.8.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları	71

SONUÇ.....	76
EKLER.....	81
KAYNAKÇA	82
DİZİN	102

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1: Sürdürülebilir İşletmelerin Düzeni	18
Tablo 1.2: Genel Sürdürülebilirlik Göstergeleri	19
Tablo 1.3: Aşamalı Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli	20
Tablo 1.4: Sürdürülebilir Kalkınmada Politika Alanları ve Araçlar	21
Tablo 1.5: Finans Kuruluşlarının Sürdürülebilirlik Raporlama Yapma Nedenleri	25
Tablo 2.1: Türkiye’de Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Sektörlere Göre Dağılımı	35
Tablo 3.1: Kamu, Özel ve Katılım Bankalarına ait Sürdürülebilirlik Raporlarının Dağılımı.....	55
Tablo 3.2: Sosyal Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar.....	57
Tablo 3.3: Çevresel Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar	57
Tablo 3.4: Ekonomik Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar.....	58
Tablo 3.5: Ekonomik Sürdürülebilirlik İçin Kullanılan Açıklamalar (Katılım Bankalarında)	58
Tablo 3.6: Yönetmel Boyuta Yönelik Bulgular.....	59
Tablo 3.7: Ekonomik Performans Boyutuna Yönelik Bulgular.....	60
Tablo 3.8: Çevre Boyutuna Yönelik Bulgular	60
Tablo 3.9: Sosyal Boyuta Yönelik Bulgular	61
Tablo 3.10: Toplum Boyutuna Yönelik Bulgular	62
Tablo 3.11: Ürün Sorumluluğu Boyutuna Yönelik Bulgular	62
Tablo 3.12: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Kamu, Özel Sermayeli ve Katılım Bankaları	63
Tablo 3.13: Gri İlişkisel Analiz Referans ve Faktör Serileri	65
Tablo 3.14: Sosyal Değişkenlere Ait Gri Değerleri	67
Tablo 3.15: 2018 Yılı için Bankalara Ait Sosyal Gri İlişkisel Dereceler ve Sıralamalar	67
Tablo 3.16: Çevresel Değişkenlere Ait Gri Değerleri.....	69
Tablo 3.17: 2018 Yılı için Bankalara Ait Çevresel Gri İlişki sel Dereceler ve Sıralamalar	70
Tablo 3.18: Ekonomik Değişkenlere Ait Gri Değerleri	71

Tablo 3.19: 2018 Yılı için Bankalara Ait Ekonomik Gri İlişkisel Dereceler ve Sıralamalar	73
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Hart’a Göre Sürdürülebilirlik Kavramının Tanımı.....	5
Şekil 1.2: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramit Boyutları.....	10
Şekil 1.3: Finans Kuruluşlarının Sosyal Paydaşları.....	12
Şekil 3.1: Bankaların Oluşturduğu Faktör Serileri	66

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 2.1: Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması Yapan Şirketlerin Yüzdelik Oranı.....	36
Grafik 2.2: Sektörlere Göre Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlama Dağılımı (%)	36
Grafik 2.3: Türkiye’de Bulunan Bankaların Yüzdelik Oranı	37
Grafik 2.4: Türkiye’de Bulunan Bankaların Personel Sayılarının Yüzdelik Oranı.....	38
Grafik 2.5: Türkiye’de Bulunan Bankaların Şube Sayılarının Yüzdelik Oranı.....	38

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIST	Borsa İstanbul
C1	Çevre Sürdürülebilirlik
D.B. NET KAR	Dönem Başı Net Kar
D.B.AKTİF	Dönem Başı Aktif
D.B.KREDİ	Dönem Başı Kredi
D.B.ÖZSERMAYE	Dönem Başı Özsermaye
D.S.AKTİF	Dönem Sonu Aktif
D.S.KREDİ	Dönem Sonu Kredi
D.S.NET KAR	Dönem Sonu Net Kar
D.S.ÖZSERMAYE	Dönem Sonu Özsermaye
E1	Ekonomik Sürdürülebilirlik
EÇ	Çevre Açıklamaları
EK	Ekonomik Açıklamalar
G4	GRI 4
GRI	Küresel Raporlama Girişimi
ICC	Uluslararası Ticaret Odası
IH	İnsan Hakları
ISO	Uluslararası Standartlar Örgütü
İŞ	İş Gücü
KSS	Kurumsal Sosyal Sorumluluk
OECD	Çok Uluslu Genel Şirketler
S1	Sosyal Sürdürülebilirlik
TP	Toplum
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNPRI	Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri
UR	Ürün Sorumluluğu

TEZ METNİ

GİRİŞ

Finans kuruluşları içerisinde yer alan bankacılık sektörü günümüz şartlarında küreselleşen dünyada etkilenmektedir. Aynı zamanda gelişen teknoloji ve internet ağının yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanması bankacılık sektörünün ilerlemesi ve genişlemesi açısından son derecede önemli bir paya sahiptir. Bu çalışmanın birinci bölümünde literatürde sürdürülebilirlik kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve finans kuruluşları bakımından birlikte olan bağlantısı anlatılmıştır. İkinci bölümde finans kuruluşlarında yer alan sürdürülebilirlik raporlamaları nelerdir, sürdürülebilirlik raporlamanın bankacılık sektöründe Gr14 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerine göre hangi kısımlardan oluştuğu ve Türkiye’de bankacılık sektörünün durumundan bahsedilmiştir.

Son olarak üçüncü bölümde ise, 2013-2018 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren 14 bankanın sürdürülebilirlik raporlamaları ve faaliyet raporları incelenerek bankaların sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik performansları incelenmiş 2018 yılı içerisinde hangi bankanın en yüksek performansa sahip olduğu hangi bankanın performansının düşük olduğu araştırılmıştır. Araştırmada 3’ü kamu bankası, 6’sı özel sermayeli bankalar ve 5 tanesi katılım bankası olmak üzere toplamda 14 bankanın sürdürülebilirlik raporlamaları ve faaliyet raporları incelenerek önce Gr14 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri için içerik analiz yöntemi kullanılmış ve yorumlanmış daha sonrada Gri İlişkisel Analiz Tekniği kullanılarak belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda bankaların performansları değerlendirilmiş ve bunun sonucunda bankaların sürdürülebilirlik raporlamaları için yorumlar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE ÖNEMİ

1970’li yıllardan itibaren birden fazla sürdürülebilirlik kavramının tanımı yer almaktadır. Geçmişten günümüze kadar olan zaman içerisinde ihtiyaçlarımız doğrultusunda da insanlar bir gayret ve yaşam mücadelesi için yenilikler peşinde olmuşlardır. Yapılan ve geliştirilen her şeyin sonucunda evrensel sorunlar oluşturmaktadır (Özmehmet, 2007). Sürdürülebilirlik, toplumun sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan ilerideki nesillere aktarılabilecek bir kavram olarak nitelendirilmiştir. Sürdürülebilirlik, ekoloji ve ekolojik düzenlerin fonksiyonlarını, oluşumlarını ve üretkenliğini ilerleyen zamanlarda aynı özellikleri sürdürmesi şeklinde tanımlanabilir (Chapin, Torn ve Tateno, 1996: 1017).

“Sürdürülebilirlik Kavramı” tanımı, birden fazla yerde yer almaktadır. Kelime kökeninde, bugünü, yarını sorun görmeden yaşamak olan “sürdürülebilirlik”; enerji üretim teknolojilerindeki ilerlemeler sayesinde, enerji kaynağının yenilenebilirliği bağlantısı ile sorgulanmasının başlanmasıdır. (Tıraş, 2011: 59).

Sürdürülebilirlik kavramı bilimsel, insanların toplumsal, kültürel ve çevresel açıdan tutumlu olunmasını ve bu döngü içinde birden fazla kişiyi dahil eden bir kavram olarak tanımlanabilir. Birden fazla değişik alanlarda kullanılan sürdürülebilirlik kavramının asıl özelliği insanın ilerideki neslini konu içinde barındırması ve hangi alanda yer alıyorsa o alandaki kaynakların sahip çıkılmasına dayanmasıdır (Beyhan ve Ünügür, 2005: 80). Bir başka tanımda sürdürülebilirlik kavramı geniş anlamda belli olmayan bir zaman sürecinde bir durum veya aşamaların sürdürülebilme kapasitesi olarak tanımlanabilir (WordNet, 2008).

Diğer alanlarda kullanıldığında kavramın bir bütünsel olarak yer aldığı ve insanların kaynaklarını muhafaza etmesi anlamına da gelmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı insanların hayatlarını kalite açısından artırmak sorumluluk bilinci yerleşmiş bireyler, çevresel ve toplumsal olarak görevini yerine getirmek için bu konulara öneriler sunup çözüm geliştirmelidirler. Bu açıdan ele alındığında sürdürülebilirliğin 3 ana başlığı ile ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları oluşmaktadır.

İşletmelerde günümüzde sürdürülebilirlik kavramı açısından kendi içlerinde ekonomik, toplumsal ve çevresel olarak geliştirmek zorunda kalmışlardır. Günümüzde

finansal kuruluşların çevresel olarak sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanması gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını açıklayarak küresel sorunları azaltmaya, sosyal sorumluluklarını yerine getiren ve mali açıdan en üst seviyeye ulaşmaları için açıklanması zorunlu hale gelmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramında işletmelerin raporlarını açıklamalarında paydaşlarına daha açık, net ve şeffaf olunabilmesi aynı zamanda sürdürülebilirliğin 3 boyutu olan ekonomik, toplumsal ve çevresel olarak yönetim politikalarını belirtirler. İşletmelerin hepsinde paydaşlarına sürekli gelişen ve yenilenebilir üretim sağlayabilecek öneriler yer bulmaktadır.

1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

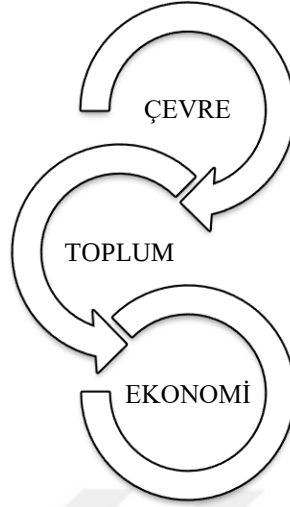
Carl Von Calowitz sürdürülebilirlik kavramını ilk olarak 1713 yılı içerisinde ormanların bilinçli olarak kullanma ve uygulanması gereken koşulları ifade etmek amacıyla kullanmıştır (Brander, 2007).

1987 yılı içerisinde sürdürülebilirlik kavramı Brundtland Komisyonu'nun çevre ve gelişimle ilgili "Ortak Geleceğimiz" adlı rapor ile siyasi ve ekonomi gibi alanlarda etkili olmuş bunların üzerine yaşamın her noktasında etkili olmaya başlamıştır. (Cantimur, 2011).

Sürdürülebilirlik Ruckelshaus'a (1989) göre tanımı *"ekolojinin en kapsamlı çerçevesi içerisinde ekonomik gelişmenin ve kalkınmanın birlikte ikili bağlantısı ile sağlanacağı ve süreç içerisinde korunacağı doktrindir"*. Gilman'a (1992) göre ise, *"toplumun, ekosistemin ya da bu zamana kadar gelen herhangi bir sistemin başlıca kaynaklarını eksiltmeden belli olmayan bir zamana kadar faaliyetini sürdürmesidir"* (Özmehmet, 2010: 3).

Hart (1999) sürdürülebilirlik kavramını başka bir ifade ile açıklamıştır (Özmehmet, 2010: 4). Hart'a göre ekonomi toplumların içerisinde bulunur. Toplum ise ekonomi ile birlikte çevrenin içerisinde yer bulmasıdır. Şekil 1.1'de gösterildiği gibi:

Şekil 1.1: Hart’a Göre Sürdürülebilirlik Kavramının Tanımı

Kaynak: (Seydioğulları 2013, 19-25).

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE FİNANS KURULUŞLARI

Günümüz zamanında üretimden çok tüketime doğru bir eğri gözlemlenirken finansal kuruluşların bu konuda önlemler alınmasını küresel anlaşma ve konferanslarla belirtilmeye çalışılmıştır.

Finans kuruluşlarında sürdürülebilirlik kavramı, finans kuruluşlarının faaliyetlerini oluştururken karşılarına ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlere karşı kuruluşların stratejik ve kar amaçlı çözümler bulma olarak ifade edilebilir (Salzman, Ionescu Somers ve Steger, 2005: 28).

Sürdürülebilirlik kavramı, finans kuruluşlarının kurumsal yönetim amaçlarını yerine getirmesi ve yatırım faaliyetlerinin en doğru bir şekilde uygulanmasına fayda sağlamaktır (Artiah vd., 2010).

Finans kuruluşları bakımından sürdürülebilirlik kavramı; ekonomik beklentilerin çevresel ve sosyal boyutlarının eşit ve doğru orantılı olacak şekilde değerlendirilmesini ifade eder. Finans kuruluşları ekonomiye yön vermeleri, ekonomik sorumluluklar ile birlikte toplumsal ve çevresel sorumlulukları beraberinde getirmiştir. Bunlarla beraber finans kuruluşlarının yalnızca ortaklarına ya da dış yatırımcıları ile değil, tüm katılımcı paydaşlarına karşı sorumlu hale gelmiştir. Bu sorumluklara bağlı olarak ortaya çıkan birden fazla neden de finans kuruluşlarının yönetim politikalarında

ve hedeflerinde sürdürülebilirlik kavramını önemsemeleri halini ortaya çıkarmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı açısından dikkat çeken nedenler aşağıda belirtilmiştir;

- Küresel iklim değişikliklerinden doğan ve küresel bazda gerçekleşen çevresel felaketler, finans kuruluşlarının faaliyetlerini daha hassasiyetli hale getirmiştir.
- Uluslararası düzeylerde ticari ve ekonomik antlaşmalarda “sürdürülebilirlik” kavramı öncelik haline gelmeye başlamıştır.
- Uluslararası finans kuruluşlarının fon ve kredi kullandırma şartları bağlamında “sürdürülebilirlik” kavramı yer almaya başlamıştır.
- Finans kuruluşlarının tedarik zinciri yönetimi çerçevesinde çevresel, sosyal ve ekonomi boyutları yer bulmaktadır.
- Sermayedarların yatırım kararlarında yalnızca finansal performans değil, çevresel ve sosyal performans öncelikli hale gelmiştir.
- Sosyal ve çevresel duyarlılıkları, finans kuruluşlarının marka değer ve kalitesini yükselttiği düşüncesi kuruluşların yönetiminde hakim olmaya başlamıştır.

Finans kuruluşları toplumsal koşullara ve gereksinimlere uyum sağlamaya çalışırken çevre, sosyal ve kurumsal yönetime dair riskli olayları dikkate alarak sermaye maliyetlerini düşürmeyi amaçlamaktadırlar. Sürdürülebilirlik kavramının uygulanmasını finans kuruluşları, karşılaşılabilecekleri olumsuz etkilerde proaktif ve daha etkin bir şekilde yöneterek koşullara uyumluluğunu kolaylaştırabilirler.

Finans kuruluşlarının, sürdürülebilirlik kavramıyla sağlayacağı olumlu yönler aşağıda belirtildiği gibidir (Clikeman, 2004);

- Finans kuruluşları bakımından çevresel ve sosyal tehlikelerin izlenmesinin giderek kolaylaşmasını sağlaması,
- Sosyal ve çevresel konularda kuruluşların hedef ve amaçlarını üst yönetime göstermesini sağlaması,
- Geniş zaman içerisinde marka değeri ile müşteri uyumunun oluşturulması ve bu sebeple finans kuruluşlarının piyasa değerlerinin yükselmesi,
- Finans kuruluşlarında iç ve dış katılımcılarına güzel ve dürüst bir ortam oluşturulması,

1.4. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Dünyada küreselleşmenin yanı sıra gelişen ve ilerleyen teknoloji finans kuruluşlarının faaliyetleri üzerinde önemli bir etken olmuştur. Küreselleşme, işleri daha geçmiş zamanlara göre çok fazla görünür kılmış, finans kuruluşlarına sorumluluk yükleme konusunda farklı boyutlar getirmiştir (Blowfield ve Murray, 2008: 87).

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, finans kuruluşlarının büyümesi ve karlılık oranlarının artmasını kabul görmesi ve bunun yanında finans kuruluşlarının çevresel koruma ve kalkınma, sosyal adalet ve denklik ve ekonomik açıdan kalkınma gibi alanlarda sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin sosyal gayelerin de yapılmasını belirtir (Wilson, 2003: 1).

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramının başka bir tanımı ise, *“finans kuruluşlarının sürekliliğini oluşturmak için, salt ekonomik kar hedefinin yanı sıra sosyal ve çevresel olayları da kapsayarak şuan ki gereksinimleri gidermekle birlikte ilerleyen zamanlarda kullanılabilecek kaynaklara sahip çıkılması ve ilerletilmesine imkan sağlayacak faaliyetleri oluşturmak ve finans kuruluşlarının canlı bir varlık olarak karlılık amacını ilerletme gayesi”* olarak ifade edilebilmektedir (Kestane, 2016: 6-13).

2010 yılında Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin farklı ülkelerde faaliyet gösteren 766 finans kuruluşunun üst yöneticilerine düzenlediği araştırma verilerine göre finans kuruluşları açısından kurumsal sürdürülebilirlik konusunda teşvik eden en önemli maddeler ise (İMKB, 2011: 3-4);

- Yükselen marka değeri, güven ve oluşturulan itibar, finans kuruluşlarının karlarının artması,
- Çalışan personellerin motivasyonların giderek yükselmesi sayesinde kar marjlarının artması,
- Finans kuruluşlarının itibarının yükselmesiyle, kalifiyeli işgücü istihdamının kolay hale gelmesi,
- Uluslararası düzeyde sorumlu yatırım şirketlerinden ekonomik açıdan destek sağlama konusunda kolaylık sağlanması,
- Bilinçli tüketim seviyesi yükselen tüketicilerin farklılaşan işletme taleplerinin oluşması

1.5. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN KÖKENİNDEKİ KAVRAMLAR

1.5.1. Sürdürülebilir Gelişme

İngilizce'deki “sustainable development” kavramının Türkçe'ye çevirisinde “sürdürülebilir gelişme”, Kent Bilim Terimleri Sözlüğünde, “çevresel değerlerin ve doğal kaynakların yol açamayacak biçimde mantıklı çözümler ile, bugünü ve ilerideki nesillerin haklarını ve faydalarını da dikkate alarak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik büyümenin artmasını hedefleyen çevreci dünya görüşü” ifade edilmektedir (Keleş, 1998: 112).

Kavram olarak sürdürülebilir gelişme, 1972 yılında Birleşmiş Milletler liderliğinde Stockholm Konferansı'nda tartışma konusu olmuş 1970'li yıllar çevresel çalışma ve faaliyetlerin önem kazandığı ve yükseliş gösterdiği yıllardır (Blackburn, 2007: 2).

Sürdürülebilir gelişme, ekonomik gereksinimlerin yanı sıra çevresel koruma ve sosyal adalet kavramı ile birleştirilen ekonomi, işletme yönetimi açısından siyaset bilimi ve hukuk kavramlarının birlikte kullanılmasından meydana gelen bir yapıdır (Tokgöz ve Önce, 2009: 257).

1.5.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, günümüzde toplumsal değişmelerin oluşması ile birlikte dünyanın birçok yerinde bulunan şirketlerin dikkat ederek üzerlerinde durdukları konulardan birisi olmuştur.

Kavram olarak ilk çıktığı günden itibaren bu zamana kadar ekonomik, sosyal ve teknolojik ilerlemeler ile bağlantılı olarak ciddi farklılıklar yaratmıştır (Vural ve Coşkun, 2011: 62).

Kurumsal sosyal sorumluluk, finans kuruluşlarının sadece kar hedefi olmayan bu faaliyetlerinin içerisinde yer bulmayan topluma karşı yerine getirmesi gereken kısımları yerine getirmeye yönelik çalışmalar yaparak tanımlanmaktadır (Carroll 1979: 497).

Bu kavram, finans kuruluşlarında ekonomik açıdan ve yasal şartlara, iş ahlakına, finans kuruluşlarının iç ve dış katılımcılarına olan birlikteliklerinde onların istediklerine uygun çalışma hedefleri ve politikaları ile alakalıdır (Eren, 2000).

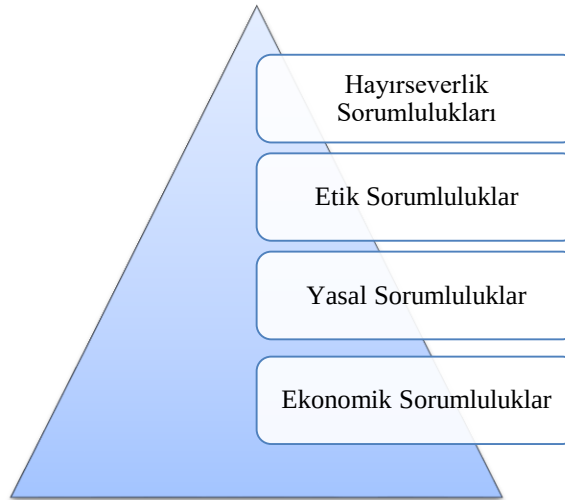
Kurumsal sosyal sorumluluk kavramına dikkat eden finans kuruluşlarının kazançları aşağıda sıralanarak belirtilmiştir (Özüpek 2008: 281–282):

1. Günümüzde daha iyi sosyal çevre kurmak, topluma ve finans kuruluşlarına avantajlar sağlamaktadır. Toplum tarafından bakılacak olursa, sosyal sorumlulukların yapılması daha iyi bir çevre ve iş avantajları oluşturma imkanı sağlamaktadır. Kurum tarafından gözlemlenirse daha fazla iş gücü kaynağı oluşacak ve ürettiği ürün veya hizmetlerine daha basit yollar ile tüketici bulması kolaylaşacaktır.
2. Sosyal davranışlara finans kuruluşlarının gönüllü olarak girmesi bu konuda hükümetin daha sistemli düzenleme politikalarına sebep olacaktır. Bu durumda finans kuruluşları en çok esnekliğe ve özgürlüğe kavuşacaktır.
3. Finans kuruluşları gelişmiş toplumla bağlantılı sistemlerdir ve kuruluşlar ile toplum arasındaki birliktelik bu bağlantı kurumun faaliyetlerini son derecede etkili bir şekilde etkilemektedir. Finans kuruluşları yanlarında bulunan çıkar gruplarının arzularını tatmin edildiği derecede pazardaki varlığı da riske etmeden orda bulunmaz. Finans kuruluşlarının sosyal katılıma katkıda bulunması kamuoyunun desteği önemli bir etkidir. Çünkü verimlilik hedefleri yaşam kalitesiyle bir arada gerçekleşmektedir.
4. Finans kuruluşlarının gelişme olanakları toplumsal sorunlara uygulanırsa, geleneksel manada kuruluşa fazla bütçe gibi gözüken bir takım işler finans kuruluşlarına yararlı olabilir. Bazen toplumsal olaylara tepki vermek çözüm üretmek daha anlamlı ve daha az bütçe ile olabilir. Bundan dolayı kurumlar sosyal sorunlar oluşmadan önce tedbirlerini alırsa, tepkiler azalır aynı zamanda tedbir almanın bütçesi azalacaktır.
5. Sosyal davranış, savunulan bir halk imajı oluşturmaktadır. Böyle bir imaj oluşturan finans kuruluşları tüketicileri, çalışanları ve yatırımcıların odak noktası haline gelebilirler.

6. Finans kuruluşları sağlam, beşeri ve maddi öz kaynaklara sahiptirler, ayrıca toplumun bazı gereksinimlerini gidermek için kendi öz kaynaklarını kullanan finans kuruluşları toplumda saygınlık sahibi kazanmaktadırlar.
7. Her durum itibari ile saygın ilişkileri amaçlayan finans kuruluşları; iyileştirilmiş bir çevrede başarılı olmakta ve maddi olanak kazanabilmektedir.
8. Sosyal sorumluluklarının bilincinde olan finans kuruluşları etik sorumluluklarını bilerek kamuoyunun değişen gereksinimlerini, beklentilerini ve finans kuruluşları oluşturdıkları sosyal sorunlara çözümler getirmektedir.

Kurumsal sosyal sorumluluk kuruluşlarda hangi seviyelerde uygulanmasından önce bu faaliyetlerin kurumsal sosyal sorumluluk piramidinde hangi boyutlarında gerçekleşmesi için belirtilmesi lazımdır. Kurumsal sosyal sorumluluk ekonomik, yasal, etik ve hayırseverlikten oluşan dört boyutu yer almaktadır. Kuruluşların sosyal sorumluluk faaliyetlerinde bu dört farklı sorumluluk alanı belirli seviyelerde olmakla birlikte, etik sorumluluklar ve hayırseverlik sorumlulukları boyutları her geçen gün artmaktadır. Aşağıdaki Şekil 1.2’de kurumsal sosyal sorumluluk piramidinin boyutları gösterilmektedir (Carroll, 1991: 40-44).

Şekil 1.2: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramit Boyutları

Kaynak: Carroll 1991: 42.

Piramidin hayırseverlik sorumlulukları finansal kuruluşların gönüllü sorumluluğunu göstermektedir. Etik sorumluluklar, yasal sınırlamaların az olduğu, içerisinde bulunan toplum kesiminden istenilen ve toplumun değer yargıları ile

oluşturulan sorumlulukları göstermektedir. Yasal sorumlulukları, yasalar bakımından yazılı belirtilen ve finansal kuruluşların uyması istenilen sorumluluklardır. En son ise ekonomik sorumlulukları olması maksimum olan en iyi üst düzeyde kâr kazanılması ve faaliyet verimliliğinin artırılabilmesini göstermektedir (Sarıkaya ve Akarca, 2011).

Bir başka konu ise kurumsal sosyal sorumlulukların artış sebepleridir. Bilinçli tüketim ve yatırımcının oluşması, çevresel duyarlılığın yükselmesi, günümüzde küreselleşme ile beraber uluslararası standartların oluşması, devletlerin zaman zaman etkisiz olması; içerisinde bulunduğumuz an olarak bilgi zamanı toplumunun özel sektörlerden isteklerini yükseltmiştir. Bu da kurumları farklılaştırmaya götürmektedir. Sosyal sorumlulukların yükselmesine sebep olan nedenler aşağıda belirtildiği gibidir (Robbins, 1994: 122):

- Halkın beklentilerini karşılama
- Uzun vadeli karlar
- Etik zorunluluk
- Pozitif İmaj
- Daha İyi Bir Çevre
- Devlet Müdahalesini Azaltmak
- Sorumluluk ve Güç Eşitliği
- Pay sahiplerinin amaçları
- Kaynakların Sahipliği
- Korunma

1.5.3. Sosyal Paydaş Teorisi

Kavram olarak, Standford Araştırma Enstitüsü'nün 1960'lı yıllarda ortaya koydukları eserlerde yer almıştır. Paydaş teorisi kavramı üstünde farklı öneriler getirilmesi ile aynı zamanda Freeman'ın 1984 yılında yazmış olduğu "Strategic Management: A Stakeholder Approach" adlı eserinde kavramın ilk kullanıldığının başlangıcı olarak kabul görülmüştür. Freeman'a göre sosyal paydaş kavramı; finans kuruluşlarının amaçlarına ulaşılmasında çok fazla tesiri olan ya da söz konusu ortamdan tetiklenen kişi ya da gruplar diye ifade etmiştir (Freeman, 1984: 25).

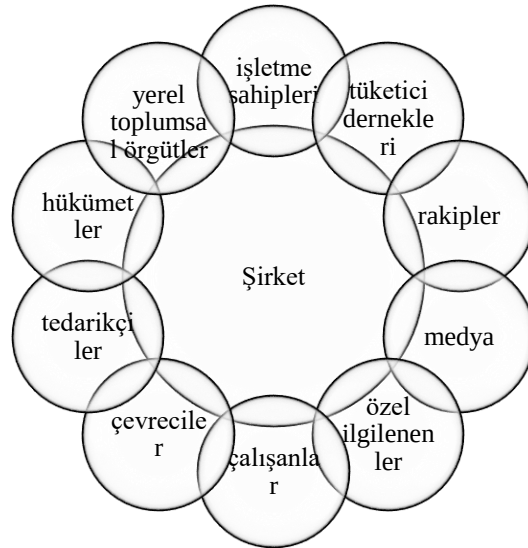
Sosyal paydaş teorisi, finansal kuruluşların kâr hedeflerinin ve ortaklarına değer yaratma amaçlarını ilerleterek finansal kuruluşların dışında kalan katılımcılar içinde değer oluşturulmasını ifade etmektedir (Longo vd., 2005).

Sosyal paydaş teorisi, finansal kuruluşların paydaşlarının isteklerini ve gereksinimlerini önemli derecede giderilmesi ve yönetmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sosyal paydaş teorisinin en temel amacı, yöneticilerin ilgili paydaşlarını tanıması ve bulundukları kuruluşların gözlenmesi gereken etkili sosyal paydaş yönetimini oluşturmasıdır (Reinig ve Tilt 2009: 177).

Zamanımızda oluşan rekabet şartlarında tüketiciyi tatmin etmek yeterli olmamaktadır. Finansal kuruluşların bütün paydaşlarına ve gruplarına ve çevreyi önemseyerek birlikte olma politikalarını geliştirmeleri finans kuruluşların, paydaşlarının çıkarlarını tek tek sıralayarak geniş bir zamanda değer oluşturmak için paydaşlarının beklentilerini gidermeye yönelik gerekli yönetim teknikleri bulmak ve bunları uygulamaya dökmek zorundadırlar (Senal ve Ateş , 2012).

Sosyal paydaş kavramı finans kuruluşları açısından Şekil 1.3'te gösterilmiştir.

Şekil 1.3: Finans Kuruluşlarının Sosyal Paydaşları

Kaynak: Freeman, 1984: 25.

1.5.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik Teorisi

Kurumsal Hesap verebilirlik teorisi, kişilerin ya da kurumların faaliyetlerinden dolayı yasal yükümlülükler sebebi ile ya da kendilerinin istemesi ile yerine getirdikleri bir görevdir. Sorumlu davranış ve hesap verebilirlik beraber bağlantılı, fakat kendileri arasında başka kavramlardır. Sorumluluk, bir işin belirli bir standartta yerine getirilmesi için faaliyette bulunulmasını; hesap verebilirlik ise kişilerin ya da kurumların kendi faaliyetlerinden dolayı açıklama yapması, ispatlaması veya rapor bildirmesi olarak tanımlanabilir (Wilson, 2003; Samsun, 2005).

Bu teoride, herhangi bir işin ya da sorumluluğun oluşturulmasında yapılıp yapılmadığını inceleyen bir kavramdır. Kavramın hesap veren ve hesap soran olarak iki kısmı ifade etmektedir. Kim kime karşı hangi konuda nasıl hesap verecek, üstlenilen sorumluluk yapılmaz ise yaptırımların nelerden oluşabileceği gibi hususları kendi içinde bulunduran bir kavramdır. Üstlenilen sorumluluğu yapmayan kısım (kişi, finans kuruluşları) gibi hesap vermemesinin sebebini açıklaması gerekmekte ve bunun neticesinde doğacak olaylara katlanmak zorundadırlar (Gray ve Jenkins, 1986: 172).

Kurumsal hesap verebilirlik teorisi, finansal kuruluşların faaliyetlerinin kurum içi ve kurum dışını etkilediği ve bu nedenle finansal kuruluşların faaliyetlerinden oluşan bu etkilerden sorumlu oldukları şeklinde tanımlanabilir. Finansal kuruluşların faaliyetlerin neticelerini ve bu neticelerin etkilerini kurum dışı paydaşlarına kurumsal hesap verebilirlik teorisi perspektifinde raporlanması olarak ifade edilebilmektedir. Hesap verebilirlik teorisi, finansal kuruluşların sadece ekonomik başarılarını değil bunların yanında sosyal ve çevresel başarılarında raporlanmasını açıklamaktadır (Tüm, 2014).

Kurumsal hesap verebilirliğin kurumsal sürdürülebilirliğe faydası ise, kuruluşların üst yöneticileri ile geride kalan toplum ilişkisinin önemini belirlemede etkili olarak yer almasıdır (Wilson, 2003: 5).

1.6. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI

Kurumsal sürdürülebilirlik boyutlarının faaliyete geçirilmesi ve olumlu ilerlemeler neticesi açısından finans kuruluşlarının faaliyette bulundukları iş kolları ile amaçlarının kendi aralarında bağlantılı olması ve finans kuruluşlarının geniş zamanlı

plan ve hedefleri ile bağdaşan bir yöntem geliştirmeleri son derece gerekli olduğu görülmüştür (Max, 2008: 58-59).

1.6.1. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirlik boyutu, üretim aşamalarına olumsuz yön veren kısımları düzelter, mal ve hizmet artırımında sürekliliği etkin gören ve borçların yönetilebilir şekilde sürdürülebilirliğini sağlayan bir yönü vardır (Harris, 2000).

Ekonomik sürdürülebilirlik boyutu, iktisadi bir varlık olarak finansal kuruluşların en önemli hedefleri içerisinde karlarını maksimum düzeye çıkartmak suretiyle ekonomik performanslarını sürdürülebilir hale getirmek ve piyasada kendi konumunu muhafaza etmek anlamına gelmektedir. Bu sebep ile kurumsal ekonomik sürdürülebilirlik boyutu, topluma olumlu üretimlerini sürdürürken karlı olmayı amaçlayan bir boyut olarak da nitelendirilebilir. Oluşacak nitelendirme; ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetler ile oluşan avantajları değerlendirmek amacıyla paydaş katılımcıları yönünden uzun planlı değer yaratmayı kendilerine hedef belirlemişlerdir (Nemli, 2004: 81).

Finans kuruluşlarının ilerleyen süreçlerde rekabet avantajı oluşturan, diğerlerinden farklı olmasına imkan sağlayan telif hakları ve patent gibi maddi kazançlar ile beraber finans kuruluşlarının sahip oldukları insan gücü, örgütsel planı, alıcıları ile arasında bağlantıları gibi finansal raporlarda yer verilmeyen finansal kuruluşlara ait varlıkların tamamını kapsayan önemli bir sermaye olarak ifade edilebilir (Karacaer ve Aygün, 2009).

Ekonomik sürdürülebilirlik boyutu, ekonomik faaliyetlerle çevresel olaylar arasındaki bağlantıyı anlatmaktadır. Ekosistem içerisinde çevrede olan kaynakların zaman zarfında giderek tükenmesi ve yenilenememesi gibi nedenlerden dolayı finansal kuruluşlarda geniş süre içinde maliyet artışlarına sebep olma durumu ve bunlar yüzünden ekonomik sürdürülemezlik olma ihtimalinin yer almasıdır (Kuşat, 2012).

Bir finans kuruluşunun sürdürülebilirlik açısından ifade edilmesi finans kuruluşunun etkinliğin en önemli unsuru ve bu unsurun finans kuruluşlarının sunmuş oldukları finansal tablolarda yer almaktadır. Bu sebep ile finans kuruluşları ekonomik sürdürülebilir bir düzeni sağlaması ve sürdürülebilirliğinin gerçekleşmesi bağlamında

faydasını da önemli kılmıştır. Küresel raporlama girişimi (GRI), finansal kuruluşlar bakımından ekonomik sürdürülebilirliğin maddelerini; karlılık, yatırımlar, maddi kaynaklar, istihdamın genişletilmesi, işgücünün arttırılması, vergiler, hayırseverlik, ek kaynak ve ücretler gibi maddeler halinde sıralayabiliriz. Ekonomik etkinliğin başlıca unsurları ise; karlılık, ek ücret, yatırımlar, maaş, maddi kaynaklar ve işgücünün arttırılması ile beraber diğer maddeler ise finansal kuruluşların ekonomik sürdürülebilirliğe faydasını gösteren nedenler olarak ortaya çıkabilir. (Tuna, 2014: 11).

1.6.2. Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik boyutu, doğanın şartlarına denklik sağlayabilecek şekilde yaşamını sürdürmek olarak ifade edilebilir. Bu manada sürdürülebilirlik çevresel faaliyetlerin sürdürülmesi ile verimli bir ekonomi ortamının oluşmasına katkıda bulunulmasını sağlayabilir (Hitchcock ve Williard, 2009: 9).

Doğal kaynakların azalışı ile üretme ve tüketimin en üst seviyede sürdürülebilmesine yardımcı olabilmesi ekonomik sürdürülebilirliğin tersine, çevresel sürdürülebilirlik boyutu bir ekonominin ön şartı olan insan hayatının ilerlemesi için olması gereken hayat desteğine imkan veren doğal çevrenin nitelik ve niceliğine odaklanabilmektir. Bunlar, neoklasik ve çevre bilimsel terimleri açısından doğal sermaye olarak tanımlanabilmektedir (Yeni, 2014).

Çevresel sürdürülebilirlik boyutunun etkinliğinin oluşabilmesi için beş şartın olmasını ifade etmiştir (Akgül, 2010):

1. Doğal kaynakların tüketim oranının en az düzeye indirgenmesi,
2. Üretim girdi ve tüketim malzemelerinin yenilenebilir kaynaklardan oluşması,
3. Atıkların geri kazanılması için maksimum düzeyde gerçekleşmesi,
4. Enerji kaynaklarına sahip çıkılması ve yenilenebilir enerji sistemlerinin oluşturulması,
5. Çevreye duyarlı konfigürasyonda ekolojik çevreye ve canlıları etkilemeyecek planların yapılması.

1.6.3. Sosyal Sürdürülebilirlik

Dünyada 1990'lı yıllar içerisinde başlayan, yoksulluk gibi sosyo-ekonomik olayların beraberinde sosyal dışlanma, cinsiyet eşitsizliği, demokrasi, paydaşçılık ve halkın güçlü olması gibi unsurların tartışılması sürdürülebilirlik açısından bir de sosyal aşaması olduğunu yansıtmıştır (Wise, 2001).

Bu boyut, insanların sürdürülebilir bir yaşam oluşturmaları için yapılan incelemeler ile hayata devam edebilmenin yanında yaşanılabilir hayat standartlarının maksimum seviyesini elde etmek olarak tanımlanabilmektedir (Liverman vd., 1988: 143).

Sosyal sürdürülebilirlik boyutu, insan ve sosyal sermayenin ilerlemesini sağlamaktadır. İnsanoğlunun sermayesi, katılımcıların ve çalışanların motivasyonu, finans kuruluşlarına olan içten bağlılıklarını, yeteneklerini göstermektedir. Toplumsal sermaye ise toplumla ilgili eğitim sisteminin düzeltilmesi ve geliştirilmesi, girişimciliğin artırılması, sağlık gibi kamu hizmetlerini içermektedir. Sosyal sürdürülebilirlik finansal kuruluşlarda beşerî sermayelerini üst seviyelere çıkartırken bununla beraber toplumsal sermayeye de katkıda bulunan finansal kuruluşlar yer almaktadır (Tüm, 2014).

1.7. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MODELLERİ

Kurumsal sürdürülebilirlik modelleri için finans kuruluşlarında bazı modeller ve açıklamalardan bahsedilecektir. Bu modeller finans kuruluşları açısından piyasa durumları, sektörel bazda iş kolları ve kendi kurumları için uygun modellerin literatürde en kapsamlı olarak kullanılan modeller ifade edilecektir.

1.7.1. Stead ve Stead Modeli (1992)

Sürdürülebilir kalkınmanın finans kuruluşlarının unsuru olmasını anlatan Stead ve Stead modeli, finans kuruluşlarının geniş zaman içerisinde sürdürülebilirliğini sağlayan bir araç olarak belirtilebilir. Finans kuruluşlarının toplumun içerisinde yer alan bir öge olup sürekliliklerini oluşturmak amacı ile uymaları gereken bazı kuralları barındırmaktadır ve finans kuruluşları söz konusu bu kuralları yerine getirdikleri takdirde sürdürülebilirliklerini korumaları mümkün olacaktır. Bu durum finans

kuruluşlarının kuruluş içerisinde sorumluluklarla beraber ekonomik kar kazanma gereksinimlerini birleştirmesine imkan tanır. Temel olarak Stead ve Stead modelinin kuralları aşağıdaki gibi belirtilmektedir: (Welford vd., 1998: 47)

- **Bütünlük:** İçerisinde bulunduğumuz gezegenimizde birbirleri ile ilgili ve alt aşamaları arasında denge oluşturmak amacıyla sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesi mümkündür.
- **Gelecek Kuşak:** Gelecek kuşakları önemli kılmak ve karar verme kısmında dikkate alarak ekonomik ve ekolojik eşitliğin oluşturulması için önemli bir etken ifade etmektedir.
- **Toplum:** Kişi, kurum veya kuruluşların birleşmesi ile oluşmaktadır. Toplumu oluşturan birimlere verilen önem ekosistemlerin eşit şekilde kalmasını imkan verecektir.
- **Nitelik:** Nitelikli kuruluşların ürün ve hizmetlerinin nasıl olması gerektiğini belirten bir algı olup bu sebeple ile standartlara mutabakat bakımından açıklanabilir.
- **Küçük Boyutluluk:** İnsanların hayat sürdürdükleri dünyada nüfus giderek yükseldikçe ekonomik faaliyetlerde de artışların gerçekleşmesi bu sebeple katlanılan yükün fazlalaşmış olması küçük boyutlu düşüncelerle beraber hareket edilmesi lazımdır.

1.7.2. Shrivastava ve Hart Model (1995)

Shrivastava ve Hart Modelinde finans kuruluşlarının net bir misyon ve vizyona sahip olması gerektiğini sürdürülebilirliğin finans kuruluşlarının amacı olarak belirtmek ve çalışmalarını devam ettirmesinin, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesine katkıda bulunabileceğini belirtmektedir. Shrivastava ve Hart Modelinde sorunlar karşısında kalıcı yöntemleri aramak önem bir etken ifade etmektedir (Shrivastava ve Hart, 1995).

1.7.3. Gladwin ve Arkadaşları (1995)

Gladwin ve arkadaşları finans kuruluşlarının sosyal sürdürülebilirlik ölçütlerine göre tekrardan oluşturulması gerektiğini ve bunun oluşabilmesi için de etkili bir

önderlik ile olabileceğini ifade etmektedir. Sürdürülebilirliğin oluşması konusunda, sürdürülebilir bir performans etkinliği için (plan, değerlendirme ve ölçme gibi düzenlemelerin) geliştirilmesini öne sürmektedirler. Sürdürülebilir performansın üst seviyeye çıkarılması için paydaşları bu konuda etkilemek amacıyla ödüllendirme yapılmalıdır (Thomas N. Gladwin vd., 1995).

Tablo 1.1: Sürdürülebilir İşletmelerin Düzeni

YARA-BANDI YÖNETİMİ	DAHA CİDDİ PLANLAR		YOĞUN DEĞİŞİM
Misyon	Atıkların ve emisyonların azalmasını Hedeflemek	Çevresel desteğin ana değer olarak görülmesi	Sürdürülebilirliğin şirket hedefi olarak kabul görülmesi
Strateji	Kirletici işlerin temizlenmesi ya da giderilmesi	Yeşil iş ve ürünlere yatırımlar oluşturmak	Kuzey ülkelerde materyal harcamalarını azaltmak, güneyde pazarlar kurmak
Yetkinlik	Yeşil(çevreci) üretim teknikleri geliştirmek	Yeşil teknolojiler üretmek gayesiyle işbirliği planlanması	Şirketin sürdürülebilirlik konusunu tekrar oluşturmak
Yapı/Sistemler	Çevrenin fonksiyon olarak görülmesi	Çevre performansının teşviklendirilmesi	Tam maliyet hesabı
Süreçler/Kültür	Kirliliğin giderilmesi	Ürünleri sahiplenme ve çevresel düzenlemeler uygulaması	Paydaş entegrasyonu
Performans	Çevre denetimi	Çevresel performansın halka İlanı	Sürdürülebilirlik ana performans olarak yer alması

Kaynak: (Shrivastava and Hart, 1995: 163).

1.7.4. Callens ve Tyteca Modeli (1995)

Callens ve Tyteca, üç boyutlu sürdürülebilir çevresel, sosyal ve ekonomik olarak genel sürdürülebilirlik göstergelerini açıklayarak sürdürülebilirliğin üç boyutta oluşabileceğini belirtmiştir. Birde ekonomik, sosyal ve çevresel göstergelerin yanı sıra genel sürdürülebilirlik göstergesi de koymuştur. Bu boyut ve seviyelerde ölçümün

yapılmasını ifade eden Callens ve Tyteca'nın; ekonomik, sosyal, çevresel ve genel sürdürülebilirlik göstergelerinin bulunduğu modeli aşağıda vermiştir. (Isabelle Callens and Daniel Tyteca, 1998).

Tablo 1.2: Genel Sürdürülebilirlik Göstergeleri

	EKONOMİK GÖSTERGELER	SOSYAL GÖSTERLER	ÇEVRESEL GÖSTERGELER	GENEL SÜRDÜRÜLEBİLİR LİK GÖSTERGELERİ
Seviye 1. Ürün Üretim Süreci	1. Katma Değer 2. Pazar payı 3. Ekonomik yaşam süreci	1. İşgücü fazlalığı 2. Çalışma şartları 3. Müşteri memnuniyeti	1. Yaşam döngüsü değerlendirilmesi	
Seviye 2. Fabrika Firma	1. Katma Değer 2. Karlılık 3. Pazar payı 4. Marka değeri 5. Net üretim 6. Yıllık ciro 7. Sevkiyat değeri	1. Çalışma koşulları 2. İşgücü fazlalığı 3. Verimlilik 4. İstihdam 5. Ortalama maaş 6. İş kazaları 7. Devamsızlık	1. Çevresel etki değerlendirilmesi 2. Üretimsel etkinlik 3. Performans göstergeleri 4. Bilimsel göstergeler 5. Çevre muhasebesi	1. Sürdürülebilir kalkınma şartları
Seviye 3. Ülke Şehir	1. Gayrisafi milli hasıla	2. Net ekonomik refah 3. İşsizlik	1. Net ulusal hasıla 2. Ulusal çevre hesapları	1. Sürdürülebilir refah endeksi 2. Zayıf sürdürülebilir göstergeleri

Kaynak: Welford vd., 1998: 47, Callens and Tyteca, 1998: 44

1.7.5. Van Someren Modeli (1995)

Van Someren modeli sürdürülebilirliğin çevresel boyutu ile bağlantılı olan ürünlerin geri kazanılması ve tekrardan üretme konusuna vurgu yaparak bu konuda planlama yapılmasının önemli olmasını ifade etmiştir. Bu model finans kuruluşlarının geniş zamanda çevresel atıkların geri kazanımını, giderlerin azaltılmasını ve ürün-süreç yeniliklerinin geliştirilmesi gibi çevresel misyon anlayışını yerleştirmektir. Finans

kuruluşlarının sürdürülebilirlik çalışmalarına başlama aşamalarında söz konusu modelin planlama aşamasına katılması ve uygulamaya geçirilmesinin önemi ifade edilmiştir (Kestane, 2016).

1.7.6. Welford Modelleri (1997)

Kurumsal sürdürülebilirlik konusunda Welford iki model geliştirmiş ve ilk modelde; işletmelerin sürdürülebilirliklerine ilişkin üç aşama (kişiler, gezegen ve ürünler) olarak bir model ortaya koymuştur. Bireyler üstünden sosyal boyut, gezegen üstünden çevresel aşama, ürünler üstünden de ekonomik aşama ile ilgili değerlendirmelere yer vermiştir. Welford bu modelde en önemli etkeni olumsuzlukların en aza indirgenmesi ve karın en yüksek seviyeye çıkarılmasıdır. Model amaçları belirli araçlar üzerinde değerlendirip ölçüm yapma olanağı sağlaması ve raporlama imkanı tanımasından dolayı avantaj sağlamaktadır. Welford modelinde üç aşama üzerinden değerlendirilen amaçlar ve araçlar Tablo 1.3'te verilmiştir (Welford vd., a.g.m, s.46).

Tablo 1.3: Aşamalı Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli

AŞAMALAR	AMAÇLAR	ARAÇLAR
ÜRÜN	• Mallar • Hizmetler • Karlar	• Yaşam döngüsü analizi • Fonksiyonellik değerlendirmesi • Finansal göstergeler/hesaplar
KİŞİLER	• İşçi ve işçi uygulamaları • Diğer katılımcılar	• Personel politikaları ve denetlemeler • Paydaş değerlendirmesi ve sosyal denetim
GEZEĞEN	• Çevresel gelişme • Türlerle sahip çıkılması	• Şirket çevre yönetimi araçları • Çevre denetimi • Eğitim ve kampanyalar

Kaynak : Welford vd., 1998: 46

Welford ikinci modelinde ise kurumsal sürdürülebilirliğin aşamalarından sosyal aşamaya diğerlerine karşın çok ilgilenmiş ve bu aşama çevresel aşamaları beraber değerlendirmiştir. Çevre, güçlendirme, ekonomi, etik, eşitlik ve eğitim gibi

aşamalara yer vermiştir. Bu model, her bir aşama için bir politikanın var olmasını ve bu politikaların işlevsel araçlarla uygulamalarının önemli olduğunu vurgulanmaktadır.

Welford Modelin fonksiyonellik aşaması ile bütün fonksiyonlardan oluşacak yararın en yüksek düzeye çıkarılması hedeflenmekte ve güçlendirme aşaması ile ise paydaşların finans kuruluşlarının mühim bir değeri olduğunu ifade etmek ve grup birlikteliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Aşağıda Tablo 1.4’de finans kuruluşlarının politika ve araçları gösterilmiştir.

Tablo 1.4: Sürdürülebilir Kalkınmada Politika Alanları ve Araçlar

POLİTİKA ALANI	GÖSTERGESEL ARAÇLAR
ÇEVRE	• Yaşam döngüsü analizi • Çevresel yönetim sistemi ve kontroller • Fonksiyonellik değerlendirmesi • Kaynak yönetimi
GÜÇLENDİRME	• Takım ruhu oluşturma • Katılım • Eşit fırsat • Hakların bildirilmesi
EKONOMİ	• Karlar/cirolar • İstihdam • Kalite • Uzun vadeli yatırım
ETİK	• Hedeflerin şeffaflığı • Sorunlara açık olma • Dürüstlük • Değerlerin bildirilmesi
EŞİTLİLİK	• Adil ticaret politikaları ve aktiviteler • Gelişime destek • Burslar/hibeler
EĞİTİM	• Eğitim/Geliştirme • Müşteriyi bilgilendirme • Toplum katkısı sağlamak • Kampanyalar

Kaynak: Welford, 1997: 196.

Bu konu üzerinde bu modeller gibi benzer boyut ve kriterleri göz önünde bulundurarak literatürde başka modeller de mevcuttur. Örneğin Norveç Çevre Bakanlığı’nın 1995’te yaptığı sürdürülebilir şirket faaliyetleri çalışması modelinde olduğu gibidir.

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRÜDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

2.1. FİNANS KURULUŞLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI VE NEDENLERİ

Günümüzde Küreselleşme ile finansal hedef ve amaçlarını kendi kuruluşlarının dışına bakarak yapılandıran finans kuruluşları toplum, çevre ve ekonomide küresel etkiler sağlamaktadır. Hızla yükselen küreselleşmenin etkileri ile toplumun ve finans kuruluşlarının katılımcıları finans kuruluşlarından oluşacak etkileri gözlemlemekte ve bu sebeple finans kuruluşlarının sorumlulukları giderek artmaktadır. Finans kuruluşlarında üretim endeksli değil üretim faaliyetlerini gerçekleştirirken oluşturdukları sorunları engellenmesini ve çözümlerin birer parçaları olmaları beklenmektedir (Yangil, 2015: 361).

Finans kuruluşlarının sosyal, ekonomik ve çevresel yükümlülüklerini yerine getirip getirilmediğine dair meydana gelen bilgiyi paylaşma gereksinimi, faaliyetlere bağlı finansal bilgiler ile birlikte çevresel ve sosyal unsurlarında raporlanması ihtiyacını oluşturmuştur (Önce vd., 2015: 230).

Sürdürülebilirlik raporları yayımlayan finans kuruluşları, sürdürülebilirlik raporlaması sürecinde ilerideki hedeflerini oluşturmakta ve kuruluşların pozitif veya negatif yönlerini belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bunlarla beraber sürdürülebilir kısımlarını rapor olarak sunmak finans kuruluşlarının parasal olmayan kısımlarını da göstermesine imkan oluşturan kurumsal değer kazandırma ve müşteri güvenini sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik raporları finansal kuruluşlara karşı rakipleri ile karşılaştırma imkanı oluşturdukları için oldukça etkili bir yere sahiptir (Borsa İstanbul, 2014, 33).

Sürdürülebilirliğin raporlanmasının finans kuruluşları için oluşturduğu faydaları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz. (Herzig ve Schalttegger, 2006: 302):

- Sadece finansal değil, çevresel ve sosyal olarak değer oluşturan ürün, hizmet ve faaliyetlerin oluşturulması,
- Diğer firmalara ilişkin karşılaştırma olanağı oluşturmaları ve rekabet avantajı oluşturmaları,
- Marka imajını ve finans kuruluşlarının değerini yükseltmesi,
- Kurumsal hesap verilebilirlik açısından yükselmesi,

- Finans kuruluşlarında iç kontrolü oluşturması ve çalışanları pozitif yönde etkilemesi

Finans kuruluşları amaçlarına ulaşmak için stratejilerini geliştirmek, çevresel faktörlere yönelik farkındalık oluşturmak, kurumsal olarak ifade etmek istedikleri mesajlarını içsel ve dışsal olarak karşı kişilere belirtmek, şeffaflığı giderek artmasını sağlayarak geniş kredibilite alabilme yeteneğine kavuşmak, gerekli yasal izinleri alarak finans kuruluşlarının hedeflerini sürdürmek, finans kuruluşlarının yakaladığı avantajlarını, etkinliğini ve kuruluş içerisinde çalışanların işe olan değerlerini yükseltmek gibi sebeplerden dolayı kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması hazırlamaktadırlar (Kolk, 2004). Günümüz dünyasında çoğu finans kuruluşları sürdürülebilirlik raporlamalarına gereksinim oluşturan nedenler şu şekilde sıralanabilir (Başar ve Başar, 2006):

- Maliyetleri azaltma ve verimliliği yükseltme,
- Finans kuruluşları içerisinde çevre konuları ile ilgili daha bilinçli ve düzenli hareket edilmesine olanak sağlaması,
- Çevresel strateji faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin kolaylaştırması,
- Hedeflere ve amaçlara götürme noktasında gözlem yapma imkanı oluşturması,
- Risk yönetimine entegre sağlaması,
- Şeffaflık ve açıklık ile kredi alınınının basit şekilde gerçekleştirilmesi,
- Finans kuruluşlarının belirtmek isteği mesajın kuruluş içerisinde ve dışarısında net olarak anlatılmasına oluşturması,
- Yenilikçi ürünler bulmaya imkân vermesi,
- Çalışanların isteklerini ve bireysel performanslarını arttırması bu nedenle finans kuruluşlarının itibarının yükselmesi.

Sürdürülebilirlik raporlamasının giderek ilerlemesi ve bu ilerlemelerin oluşturduğu şartlar değerlendirildiğinde, finans kuruluşları raporlarını hazırlamaya götüren ilerlemelerin arka planında oluşan birinci nedeni çeşitli paydaşlarının finans kuruluşları faaliyetlerini bütün aşamaları ile daha geniş olarak karşılaştırabilmek için bu faaliyetlerin raporlanması için zorunluluk hissi oluşturulması. İkinci nedeni ise, finans kuruluşlarının topluma olan çevresel ve sosyal faydalarını barındıran sürdürülebilirlik raporlamaları finans kuruluşlarına fayda gösterebilmesinin yöneticiler tarafından fark

edilmesidir (Gao, 2011: 265). Aşağıda ise finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik raporlama nedenleri gösterilmiştir.

Tablo 1.5: Finans Kuruluşlarının Sürdürülebilirlik Raporlama Yapma Nedenleri

Faktörler	Raporlama Nedenleri
Temel Anlam	- Raporlamalar her finans kuruluşunda farklı sonuçlara yol açabilir. - Raporlamalar yapılırken finans kuruluşlarının yapılarına uygun raporlama kararlarının alınmasına yardımcı olur.
Stratejik Gayeler	- Finans kuruluşların kültürel anlamda olumlu şeyler elde etmesi, imajının artması, maliyet avantajı, rekabet üstünlüğü, çalışanların ve toplumda gelişen pozitif duyguların oluşması, - Belirlenen gayelere ulaşmada yapılan çalışmalar ve geniş vadeli iş birliğinin sağlanması, - Toplumsal ve çevresel faktörler ile birlikte olunması ve beraberinde gelen ekonomik avantajlar
Üst Kuruluşun Duruşu	Finans kuruluşları bünyesindeki bölümler arası iş güveninin artması kuruluş kültürünün sağlamlaşması ve üst kuruluştaki yer alan yöneticilerin çevresel faktörlere uzak kalmaması.
Hedef Kitle Belirleme	- Kuruluşun iç ve dış katılımcıları istekte bulundukları finansal olmayan verilere ulaşma avantajını elde eder. - Toplumda oluşan sürdürülebilirlik raporlarına ilgi konusunda isteklerin karşılanması, - Rakip kuruluşlarında sürdürülebilirlik raporlamaları yapmaları - Finans kuruluşlarına kazandıracığı faydalar konusunda ön yargıların olması.
Açıklama Düzeyi	- Finans kuruluşlarının kültürünün iç ve dış etmenler olarak şeffaf bir şekilde belirtilmesi, - Açık ve anlaşılabilir bir ifade ile daha geniş kişilere ulaşma avantajı oluşturmaları.
Uyum	- Finans kuruluşları incelendiğinde son zamanlarda finansal olmayan raporlarda ciddi bir yükseliş olduğu gözlemlenmektedir. - Finans kuruluşları sene sonu raporlarına sürdürülebilirlik raporlarını da eklemektedir.

Kaynak: (Çalışkan, A. Ö. 2012. Sürdürülebilirlik Raporlaması. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 41-68).

2.2. DÜNYADA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI UYGULAMALARI

Dünyada sürdürülebilirlik uygulamaları kapsamında yapılan araştırmalar, yatırımcı kararlarını son derecede etkileyecek bir biçimde doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak gayesi ile dünya çapında organizasyonlar tarafından düzenlenmiş olan birbirleriyle bağlantılı raporlama ilkeleri yayımlanmıştır. Bunlar; Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri'dir. OECD Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri, ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı, AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı ve AA1000AS Güvence Standardı ve Küresel Raporlama Girişimi'dir (KPMG & UNEP, 2010: 14-15).

2.2.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi rekabetin hiç son bulmadığı zamanımız içerisinde iş dünyasına ortak bir kalkınma kültürü sağlama gayesi ile küresel anlamda yeni yaklaşımları içinde barındıran kurumsal sorumluluk hissini içerir ve geniş zamandaki gayesi ise, sürdürülebilirlik ve geniş kapsamlı küresel ekonomi kavramlarıdır. Kuruma dahil olmak yalnızca gönüllülük esası ile olmaktadır. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler; çalışma koşulları, insan hakları, çevrenin korunması, yolsuzlukla mücadele başlıkları adı altında 10 maddelik prensipten bahsedilmiştir. Şuan ki zamanda ise şirketler bu şartları kabul ederek, stratejilerini ve yatırımlarını “Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi” kapsamında devam ettirmektedirler.

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact) ilkeleri aşağıda belirtilmiştir:

İnsan Hakları İlkeleri

- İş dünyası içerisinde yayımlanmış olan insan haklarını benimsemeli, savunmalı ve saygı duyulmalıdır.
- İş dünyası insan haklarını bozmamalı ve suçların içerisinde yer almamalıdır.

Çalışma Koşulları İlkeleri

- İş dünyası, çalışanların birlikte hareket etmelerine imkan vermelidir.
- Zorunlu çalıştırmaya mücade edilmemelidir.
- Çocukların çalıştırılmasına mücade edilmemelidir.

- İş dünyası, iş verme konusunda cinsiyet ayrımcılığına son derece müsaade edilmemelidir.

Çevre İlkeleri

- İş dünyası, çevresel sorunlara ilişkin temkinli olmalıdır.
- İş dünyası, çevreye karşı bilinç sahibi olmalı buna göre ilerlemeli ve bu alanda gerçekleşen faaliyetlere destek vermelidir.
- Çevreyi kirliletmeyecek teknolojiler gerçekleştirilmeli ve kullanımının genişletilmesi için yapılacak çalışma ve düzenlemeler getirmelidir.

Yolsuzlukla Mücadele İlkeleri

- İş dünyası, her koşulda oluşabilecek yolsuzlukla rüşvet, rant oluşturma gibi konularda mücadele göstermelidir.

2.2.2. Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri

Birleşmiş milletler önderliğinde 2005 yılında, 12 farklı ülkeden dünyanın etkili ve söz sahibi kurumsal yatırımcıları tarafından Sorumlu Yatırım İlkelerini iyileştirmek ve ilerletmek amacı ile bir araya gelmişlerdir. Toplantının süreci ise, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler tarafından birlikte devam ettirilmiş ve son olarak 2006 yılında ise 6 tane sorumlu yatırım ilkesinde karar kılınmıştır. Bu ilkeler ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1. Çevresel strateji faaliyetlerinin oluşmasının kolaylaştırması,
2. Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetişim gibi konular üzerinde yatırım analizlerinin önemine dikkat çekerek alınması ve karar verme kısmında bunların değerlendirilmesi,
3. Katılımcıların Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetişim konularına dikkat edilmesi ve bu bağlantıda ilkeleri kendi etkinlikleri içerisinde bakılması,
4. Katılımcıların yatırım sağladıkları kurum ve kuruluşlardan Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetişim konusunda kamuya ilan ettikleri bilgilendirmelerde netlikten yana bulunulmasını istemesi ve talep edilmesi İlkelerin yatırım faaliyetlerinde daha etkili olarak yapılmasının teşvik edilmesi,

5. İlkelerin faaliyetlerde etkinliğini isteklendirme amacıyla başka katılımcılarla aynı anda hareket gösterilmesi,
6. Katılımcıların ilkelere uyacak biçimde oluşturdukları faaliyetleri ifade etmelidirler.

2.2.3. OECD Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri

1954 yılında kurulan Avrupa Ekonomik İş Birliği Örgütü'nün (OECE) devamı olarak görülen Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri 1961 yılında dünya halklarının refahı ve ekonomik kalkınmasının oluşması prensibi ile kurulmuştur. Kuruluşun ana yeri Fransa'nın başkentinde bulunan 35 ülke üye kuruluştan oluşan, dünya ülkeleri hükümetlerinin problemlerine birlikte çözümler bulmak ve tecrübelerini beraber paylaşabilecekleri bir ortam oluşturmaktır.

1999 yılında Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri toplantısında üye ülkelerden kurumsal yönetim görüş ve tavsiyelerin dikkate alınması finans kuruluşlarında kurumsal yönetim anlayışının desteklenmesi gayesi ile Kurumsal Yönetim İlkeleri çerçevesi oluşturulmuş ve 2004 yılında tekrardan düzenlenmiştir (Aracı ve Yüksel, 2016). Kurumsal Yönetim İlkeleri'nin birkaçı şu şekilde belirtilmiştir (Sancar, 2013):

1. Sermayedarların ve sermayedarlara adil davranış; kurumsal yönetim yapısı sermayedarların haklarını savunacak şekilde düzenlenmelidir ve tüm sermayedarlara karşı adil ve dengeli şekilde davranılmalıdır.
2. Sermayedarların rolü; yasa tarafından yada hissedarları ile anlaşmalar neticesinde oluşturulan sermayedar hakları verilmelidir.
3. Şeffaflık ve netlik bakımından; kurumsal yönetim yapısı, finans kuruluşlarının durumlarını, performans, sahiplik ve yönetim yapısını içine alacak bir şekilde açıklığı vaktinde ve netlik kapsamı içerisinde gerçekleştirilmelidir.
4. Yönetim kurulunun yapması gerekenler ise; kurumsal yönetim yapısı, yönetim kurulunun gözetimini oluşturmali ve yönetim kurulunun kuruluşa ve sermayedarlarına hesap verilebilirliğine imkan vermelidir.

27.06.2000 yılında yayımlanan genel ilkeler ve politikalar, referans niteliğindedir ve gönüllülüğe bağlıdır. Sürdürülebilir kalkınmaya, çok uluslu işletmelerin artısının fazla olması hedeflenmektedir (Aktan, 2007: 8).

Genel İlkeleri

- OECD İlkelerine uyma konusunda finans kuruluşları hiçbir hukuksal açıdan zorunlu yaptırımı olmaksızın, gönüllülük esasına dayanmakta ve ilkeler tavsiye niteliğinde oluşturulmuştur.
- OECD İlkelerini finans kuruluşları sınırları dışında faaliyet gösterdikleri bütün ülkelerde, ülkelerin kendi yasal prosedürleri ile zıtlaşmamalı, ülkelerin prosedürlerine bağlı olarak devam etmelidirler. Bunun yanında uluslararası işletmecilik küresel anlamda faaliyet alanı gerektirdiği için uluslararası işbirliğine son derecede dikkat etmelidirler.
- OECD İlkelerinin finans kuruluşlarında dünya üzerindeki bütün ülkelerdeki finans kuruluşlarına aittir.
- Genel ilkeler çok uluslu ve yerli finans kuruluşları içerisinde uygulama farklılaşmasını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.
- OECD İlkelerinin hiçbir hukuksal yaptırımı gözetmeksizin ve gönüllülük esasına dayalı ve bunlarla beraber, ilkeleri kabul gören çok uluslu işletmelerden genel ilkelere imkan olduğunca en genel kapsamda şartlara bağlı kalınması gerekmektedir.
- OECD İlkelerini kabul gören devletler, faaliyet içerisinde olduğu ülkeye zarar oluşturacak şekilde, yatırım gerçekleştirilen ülkeye pozitif yanlarını sorgulatacak biçimde yer vermemelidir.
- OECD İlkelerine bağlı finans kuruluşları faaliyette bulundukları ülkenin, faaliyet şartlarını oluşturma hakkına sahiptirler. Finans kuruluşları birbirleri ile ters düşen amaçları olduğu zaman uluslararası işbirliği ile sorunlar çözüme kavuşturulacaktır.
- OECD İlkelerini imzalayan çok uluslu finans kuruluşlarından hukuka ve sözleşme hükümlerini yerine getirmesi istenmektedir.
- Çok uluslu finans kuruluşları ve ev sahibi ülke içerisinde çıkabilecek çatışmazlıkların giderilmesi için uluslararası mekanizmaların gerçekleştirilmesi en kolayıdır.
- OECD İlkelerini imzalayan devletler, ilkeleri sunmalıdır ve ilkelerin yorumlanması, tekrar değerlendirilmesi için danışmalar oluşturmalıdır (www.oecd.org, 03.01.2017).

Genel Politikaları

- Birçok ülkede faaliyet içerisinde yer alan uluslararası finans kuruluşları sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmek için, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik konularına önem vermektedir.
- Faaliyette yer alan ya da yatırımın yapıldığı yabancı ülke halkının haklarına saygı duyulmalı, çok uluslu finans kuruluşları sorumluluklarını ve taahhütlerini yerine getirmeli, faaliyetlerden etkilenen ülkelerin insan haklarına saygı göstermelidirler.
- Çok uluslu finans kuruluşlarının dış piyasada faaliyette içerisinde olup kar hedeflerini arttırmanın yanı sıra, ev sahibi ülke halkına olumlu katkı vermeye destek verilmelidir.
- Ev sahibi olan ülke toplumu için, iş imkanı oluşturarak beşeri sermayenin artışı desteklenmelidir.
- Çevre, sağlık, güvenlik gibi alanlarda bulunan yasalar içerisinde uygun görülmeyen istisna yaptırımları kabul görmekten çekinmelidirler.
- Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları tutulmalı, teşvik ve ilerlemesi konusunda desteklenmelidir.
- Çok uluslu finans kuruluşları ile ev sahibi ülkeler için, iki taraflı güven ilişkisi oluşturan ve bunları artıran yönetim sistemleri uygulanmalıdır.
- Şirket, politika ve düzenlemeleri şirkette görevli olanlara aktarmalıdır.
- Çok Uluslu Genel Şirketler İlkelerine, finans kuruluşlarının politikalarına aykırı uygulamaların olduğunu bildiren çalışanlara ayrımcılık gerçekleştirmekten uzak durulmalıdır.
- Finans kuruluşlarının bütün fonksiyonlarının, Genel İlkeler ile bağlantılı olmasına destek verilmelidir.
- Faaliyet içinde bulunan ülkenin politikası ile tutarsız olacak davranışlardan kaçınılmalıdır (www.oecd.org, 03.01.2017).

2.2.4. ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı (ISO 26000 Social Responsibility)

Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) tarafından 2010 yılında ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı, gönüllülük esasına ilişkin finans kuruluşları, şirketler ve bunun yanı sıra faaliyet ortamı ve genişliği gözetilmeksizin tüm kamu, özel sektör kurum ve kuruluşlar için belirtilmiştir. Bu standardın hedefi sürdürülebilir kalkınmanın oluşmasını sağlamaktır (www.tisk.org.tr, 13.03.2017).

ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı, gönüllülük esasın dayalı bir raporlama standardı; finans kuruluşlarına, bütün kurum ve kuruluşlara sürdürülebilirlik, saydamlık, açıklık, hesap verebilirlik gibi alanlarda destek oluşturmaktır (Hoşnut, 2015: 131-132).

ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı benzer kaynakların verimliliğini ve ilerideki nesillerin gereksinimlerinin giderilmesi için sosyal sorumluluk kavramını, evrensel boyutta bütün milletler açısından kabul gören bir ifade olması ve bu bilinci herkeste oluşmasını sağlanmasındır (Topçu ve Korkmaz, 2015: 11).

ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı içerisinde yer alan başlıklar şunlardır; örgütsel yönetim, insan hakları, iş koşulları, çevre, adil finans kuruluşlarının tatbikleri, tüketici kısımları, toplumu ilgilendiren konular (www.tisk.org.tr, 13.03.2017).

2.2.5. AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı ve AA1000AS Güvence Standardı

AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı finans kuruluşlarına yönelik sürdürülebilirlik ile bağlantılı önemli konuların nelerden oluşacağını belirlenmesine ve olası sorunlara karşılık çözüm üretilmesi açısından bir yol belirlemektedir. Standardın ana hedefi ise, finans kuruluşlarına uluslararası alanda kabul görmüş hesap verebilirlik kavramını uygulanabilir ve yönetilebilir seviyeye çıkarmaktır. Bu doğrultuda standartların 3 temel ilkesi vardır bunlar kapsayıcılık, önemlilik ve duyarlılık ilkesidir (AA1000APS, 2008: 8-13).

Kapsayıcılık İlkesi: Finans kuruluşu, etkilediği ve etkilenmiş olduğu tüm katılımcılarına yönelik hesap verilebilirlik alanında mesul olduğunu kabul etmişse ve söz konusu kapsayıcılık ilkesi ile finans kuruluşundan etkilenen ve finans kuruluşunun

etkilemiş olduğu bütün katılımcıları ve sorunları içine alarak çözümler bulmak ve katılımcıları bu süreç içerisinde beraber iş yapmaya yönlendirmektir.

Önemlilik İlkesi: Bir konunun finans kuruluşuna ve katılımcılarına yönelik öneminin oluşturulmasıdır. Finans kuruluşu maddi sorunlarını ifade etmek mecburiyetindedir. Finans kuruluşlarının sürdürülebilirliğini etkileyecek derecede önem ifade eden malzeme, teçhizat vb. unsurlar için finans kuruluşları ve katılımcıları için yüksek önem ifade etmekte ve doğru kararlar alınarak bu unsurların tespitinde bulunulması ve çözümler bulunması gereğini ifade eder.

Duyarlılık İlkesi: Finans kuruluşlarının katılımcılarına doğru, dürüst ve onların olumlu karar vermelerini sağlayacak bilgilerin aktarılmasını belirtmektedir. Bu bilgiler finans kuruluşları hedef ve politikaları, gaye ve stratejilerini, yönetim yapısı, finans kuruluşlarının eylem planlarını, katılımcılarını isteklendirme unsurları, performans ölçümünü ve değerlendirmeyi içine almaktadır. Finans kuruluşları çıkarlarını ve beklentileri nispetinde yukarıda ifade edilen bilgileri katılımcılarına aktarması gerekmektedir.

AA1000AS Güvence Standardı ise; Güvenilir ve standardı yüksek bir sürdürülebilirlik performansı ve raporlaması gerçekleştirmek için 2003 yılında dünyada ilk kez sürdürülebilirlik güvence standardı yayımlanmıştır. Bu standardın oluşturulmasında ve bildirilmesinde konu ile benzer yatırımcıların ve birçok finans kuruluşu üst yöneticilerin düşüncelerine başvurulmuştur. Güvence standardı sürdürülebilirlik açısından finansal olmayan konularında finansal raporlama ve güvence alanlarına taşımaktadır. Güvence standardının ana gayesi, sürdürülebilirlik raporlaması yayımlayan finans kuruluşlarının sürdürülebilirliği nasıl oluşturduklarını ifade etmek ve bu netice sonunda oluşan performansı belirtmek amacı ile katılımcılarına güvence ortamı sunmaktır. Güvence standardının 2008 yılında yayımlanan sonrasında yayımlanan tüm hepsini içine almaktadır ve son olma özelliği taşımaktadır. AA1000AS Güvence Standardı sürdürülebilirlik açısından iki türü vardır bunlar aşağıda belirtildiği gibidir (AA1000AS, 2008: 8-10).

Hesap Verebilirlik İlkelerinin Denetimi: Güvence sağlamanın AA1000AS Güvence Standardınca açıklanan kapsayıcılık, önemlilik ve duyarlılık ilkelerinin AA1000APS Hesap Verebilirlik ilkesine uyum bakımından yapması gerekenleri içine

almaktadır. Finans kuruluşunun ilkelere karşı tutumunu gösteren performansını göz önünde bulundurarak kamuya duyurulan bilgilerin değerlendirilmesi aşamasıdır. İlk güvence için, performans bilgilerinin ölçülüp değerlendirmek performans bilgilerinin doğruluğu için netice ifade etme sorumluluğu yer almamaktadır. Fakat denetimde, performans ile ilgili bilgileri ilkelere uyumlu olmasını değerlendirirken, kanıt kaynağı olarak performans bilgilerini kullanılabilmekte ve herhangi bir sınır gözetilmemektedir.

Hesap Verebilirlik İlkeleri ve Performans Bilgileri: Bu güvence sağlayıcıyı AA1000APS Hesap Verebilirlik ilkelerine bağlılığı ve niteliği kapsamı içerisinde birlikte değerlendirmektir. Önemli olan sürdürülebilirlik performans bilgilerinin doğru mu? Değil mi? olarak ifade etmektir. Güvence oluşturacak ile denetçi arasında önemlilik üzerinde hazırlanan özellikli sürdürülebilir performans bilgilerini kullanacak katılımcılar tarafından son derece önem teşkil eder.

2.2.6. Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

İlk defa kar güdüsü olmayan Çevresel Sorumlu Ekonomilerde Koalisyon ve Tellus Enstitüsü'ne göre, sürdürülebilirlik raporlamasının oluşturulmasında ve yayınlanmasında yol gösteren kurum 1997 yılında Boston'da yer alan Küresel Raporlama Girişimi'dir.

Küresel Raporlama Girişimi (GRI) kurulma amacı, küresel anlamda pratikte sürdürülebilir raporlama rehberi kurmak ve üçlü performans raporlamasını finansal raporlama gibi mukayese etmektir.

Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ilk kez 2000 yılında G1 ismi ile yayımlanmıştır. Johannesburg'da gerçekleştirilen Sürdürülebilirlik Gelişme Konferansında 2002 yılında G2 ismiyle 2. Küresel Raporlama Girişimi (GRI) yayımlanmıştır. Düzenlenen bu konferansta bunun yanı sıra GRI VE UNEP' in iş ortaklığı içinde yer aldığı belirtilmiştir. 2006 yılı içerisinde, üst yöneticiler, sivil toplum kuruluşları, profösörler ve hükümet adına gelen temsilciler ile 3.000 üzeri katılımcı ile gerçekleşen toplantı sonucu G3 Küresel Raporlama Girişimi (GRI) yayımlanmıştır. G3'de finans kuruluşlarının oluşturması gereken ana konular olan çevresel, sosyal ve ekonomik ölçeklerden oluşturmaktır. Ancak 2011 yılında yeni bir düzenlemenin yapılması ile G3.1 isimli yeni bir madde ilave edilmiştir. G3.1'in içerisinde, toplumsal

kaideler, insan hakları ve cinsiyet kavramlarına ilişkin G3'e ilave maddeler eklenmiştir. G4 Küresel Raporlama Girişimi (GRI) 2013 yılında yayımlanmış ve bugün hala kullanılıyordur (Çelik, 2018).

Küresel Raporlama Girişimi Raporlama İlkeleri bakımından sürdürülebilirlik raporlamasında netliğin oluşturulmasında önemli bir paya sahiptir. Bu sebeple sürdürülebilirlik raporunun hazırlanması esnasında finans kuruluşlarının içi bütün kuruluşlar olarak gerçekleştirilmelidir (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016).

Küresel Raporlama Girişimi, finans kuruluşlarının katılımcılarının bölgesel, ülkesel ve küresel bazda mali düzenlemeler üzerindeki sonuçlarının tümünü olarak ifade etmektedir. Küresel Raporlama Girişimi (GRI), finans kuruluşları için sürdürülebilirliğin kazanç, sermaye, maddi kaynak, maaş, iş verimlilik süreci, vergi, hayırseverlik ve toplumun refah seviyesi gibi alanları kapsamaktadır. Ekonomik performansın ölçümünde; maddi kaynaklar ve iş verimlilik süreçleri gibi kavramlar geleneksel ölçüm yöntemleri olarak belirtilir. Öteki kavramlar ise, ekonomik sistemin sürdürülebilirliğe faydasını göstermektedir (Çelik, 2018).

Finans kuruluşlarının Küresel Raporlama Girişimi (GRI) raporlamayı kullanmasının birçok sebebi yer almaktadır. Küresel Raporlama Girişimi (GRI) finans kuruluşları içinde bütünlük oluşmasına imkan sağlaması, gerçekleşen yolsuzluk ve etik olmayan davranışlara ilişkin çalışanları bu gibi konularda bilgi verilmesi ve olumlu davranışlara yönlendirilmesini sağlamasıdır. Bir başka anlamda uluslararası anlamda herkes tarafından kabul görülen tek sürdürülebilirlik raporu niteliğinde olması sebebi ile ayrıcalık oluşturma ve farkındalık oluşturmaktadır. Küresel bazda bir imaj olan Küresel Raporlama Girişimi (GRI) şartlarını yerine getiren finans kuruluşları, kamu ve sermaye piyasası gibi sektörlerde öncelik oluşturmakta ve kendilerine kabul görme bakımından farklılık oluşturmaktadır.

2.3. TÜRKİYE 'DE FİNANS SEKTÖRÜNDE KURUMSAL RAPORLAMA DURUMU

Türkiye'de finans sektöründe sürdürülebilirlik ve kurumsal raporlama uygulamaları, yönetim aşamalarının odak noktası olarak görmelidirler. Bu yöntem finans kuruluşlarının ve toplumun kazanımlarını yükselticektir. Sürdürülebilirlik ve

kurumsal raporlama uygulamalarının finans kuruluşlarının yönetimince benimsenmesi, uzun vadede amacına ulaşmaya imkan verecektir. Etkilerini bu doğrultuda değerlendirme içine alan planlayan ve bu planlama içerisinde uygulama sürecine alan finans kuruluşları çalışma aşamalarında ilerleme göstermektedirler.

Yasal düzenlemelerin dışında sürdürülebilirlik e-kurumsal raporlama uygulamalarını iş modeli olarak kendi aşamaları içine alan finans kuruluşları geniş planda operasyonel harcamalarını azaltırken bunun yanında halkın içerisinde de itibarları artmaktadır. Bunların yanı sıra çevresel tesirlerini iyi yönetemeyen finans kuruluşları kaynakların giderek azalması ile artan birim maliyetlerin etkisinde kalıp sürdürülebilirliklerini oluşturmakta türlü zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

SUCSR tarafından araştırılan Türkiye’de Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Araştırması neticesinde, ülkenin ekonomisini belirlemede 13 değişik sektörde toplam 501 firma değerlendirilmiştir. Firmaların seçimi BIST ve Capital 500 dizelgesi temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Türkiye ekonomisine istikamet veren holdingler de araştırma kapsamına alınmıştır.

Tablo 2.1: Türkiye’de Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Sektörlere Göre Dağılımı

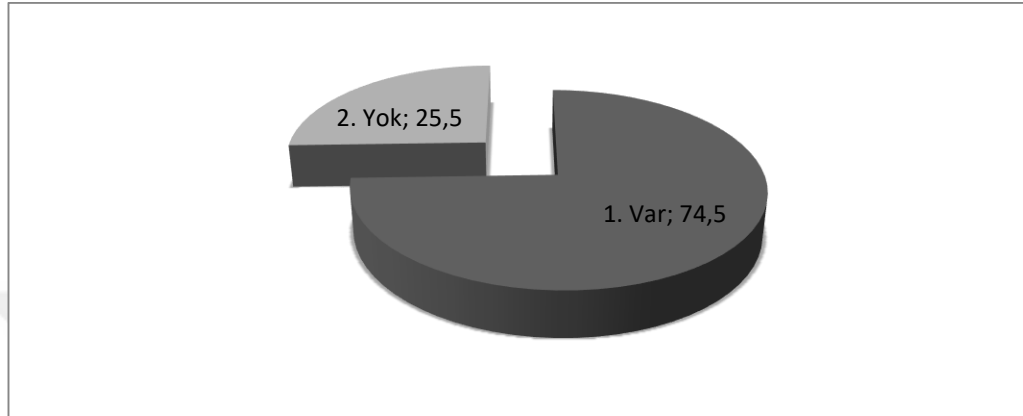
SEKTÖRLER	FİRMA SAYILARI
Enerji	35
Finans Kuruluşları	34
Gıda	62
Holding	54
İnşaat/GYO	55
Kozmetik	33
Otomotiv	35
Perakende	27
Sağlık	34
Teknoloji ve İletişim	35
Ulaştırma ve Lojistik	28
Tekstil	23
Diğer İmalat	46
Genel Toplam	501

Kaynak: (Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Ulusal İnceleme Raporu, 2016).

Aynı zamanda Türkiye’de finansal olmayan raporları birden fazla başlıklar altında yayınlanmaktadır. Finansal olmayan raporlamalar; Sürdürülebilirlik Raporu,

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu, Kurumsal Sorumluluk Raporu, UN Global Compact İlerleme Bildirimi Raporu başlıkları altında ve yıllık faaliyet raporları içerisinde yer alan kısımlarda yer almaktadır.

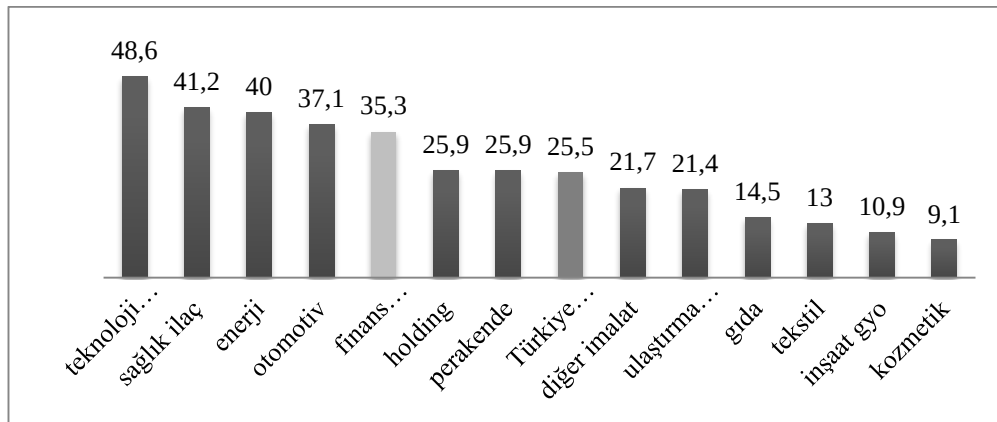
Grafik 2.1: Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması Yapan Şirketlerin Yüzdelik Oranı

Kaynak: Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Ulusal İnceleme Raporu,2016).

Türkiye’de finansal olmayan bilgilerin raporlanma oranı %25,5’tir. Rapor yayınlayan firmaların %38’i bilgileri faaliyet raporları ile birlikte yer vermektedir. Bunun yanı sıra % 43’e yakını Sürdürülebilirlik Raporu yayınlamaktadır. Rapor yayınlayan firmaların yaklaşık %65’inin ilk rapor yayınlama tarihi 2009 ve sonrasında olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye’de finansal olmayan bilgilerin raporlanması ve hazırlanması ile ilgili bilinçli kuruluşların son 5 yıl içinde gerçekleştiği söylenebilir.

Grafik 2.2: Sektörlere Göre Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlama Dağılımı (%)

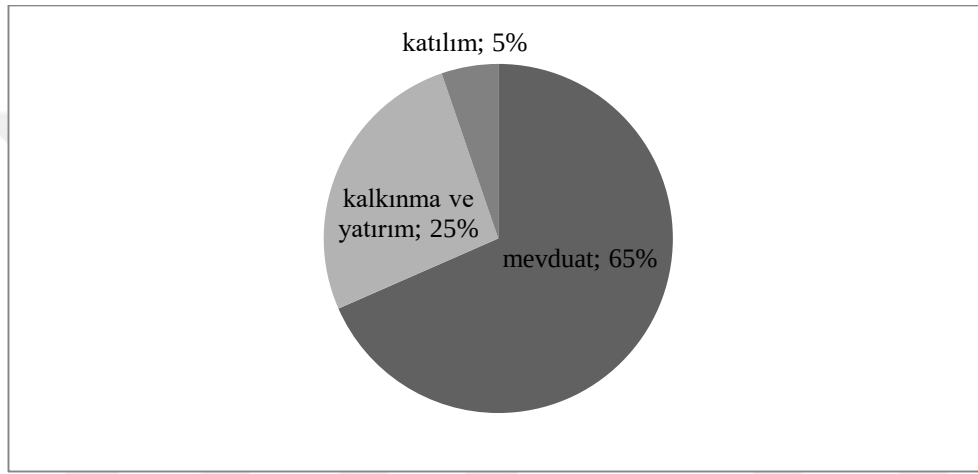

Kaynak: (Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Ulusal İnceleme Raporu, 2016).

Sektörler bazında finansal olmayan raporlama dağılımına bakıldığında; finans kuruluşlarının ortalaması %35,3'dür. Türkiye genelinin ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

Türkiye'de bankacılık sektörünü rakamlar ile ifade etmek gerekirse Eylül 2017 itibariyle 51 banka faaliyet göstermektedir. Bunların 33'ü mevduat bankası, 13'ü kalkınma ve yatırım ve 5'i katılım bankasıdır.

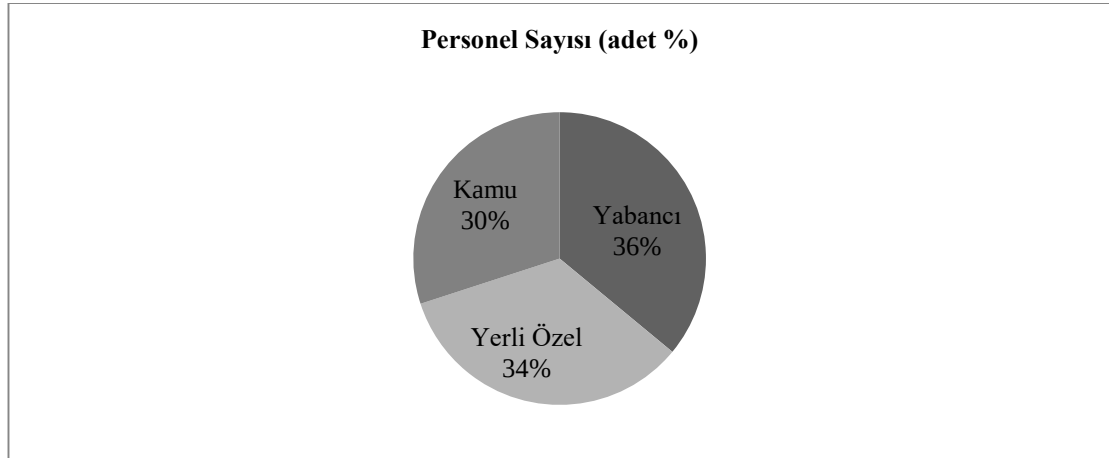
Grafik 2.3: Türkiye'de Bulunan Bankaların Yüzdelik Oranı

Kaynak: KPMG bankacılık sektörel bakış, 2018.

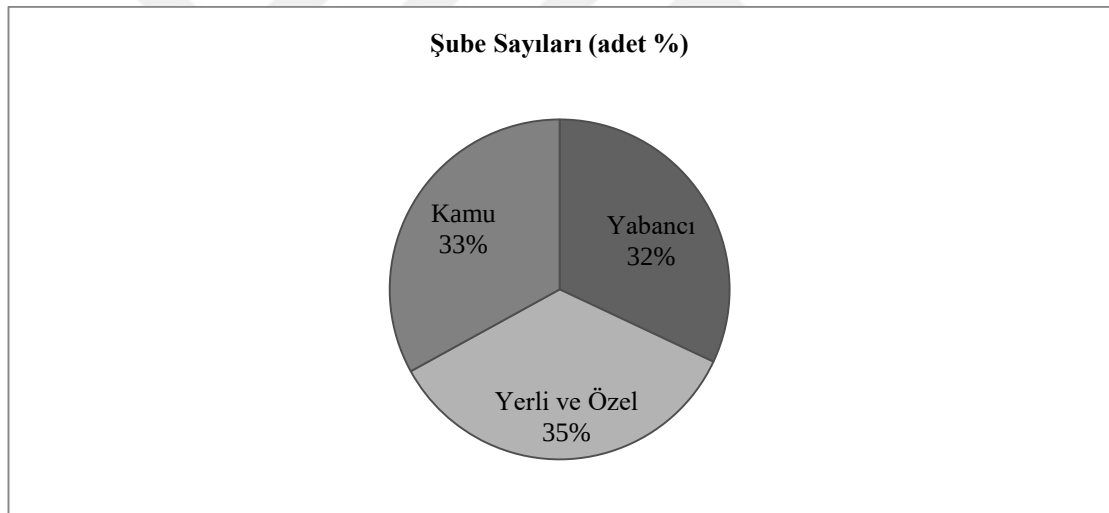
Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının toplam şube sayısı Eylül 2017 itibariyle 11.663 ve personel sayısı 209.672 kişidir. Bankacılık sektörünün bir önceki çeyreğe göre (Haziran 2017) şube sayısı 46 adet, personel sayısı 697 kişi azalmıştır. 2016 yıl sonu nüfus bilgisine göre 100 bin kişiye düşen çalışan sayısı 244, şube sayısı 13'tür. Avrupa Birliği'nde ise 2016 yılı itibariyle 100 bin kişiye düşen çalışan sayısı 549, şube sayısı ise 35'tir. Personel sayısı yerli özel bankalarda 74.772, kamu bankalarında 63.658 iken yabancı sermayeli bankalarda 71.242'dir. şube sayılarına bakıldığında yerli özel bankalarda 4.089, kamu bankaları 3.833 ve son olarak yabancı sermayeli bankalarda 3.741'dir (KPMG, 2018).

Grafik 2.4: Türkiye’de Bulunan Bankaların Personel Sayılarının Yüzdelik Oranı

Kaynak: BDDK, 2018.

Grafik 2.5: Türkiye’de Bulunan Bankaların Şube Sayılarının Yüzdelik Oranı

Kaynak: BDDK, 2018.

2.4. TÜRKİYE'DE FİNANS SEKTÖRÜNDE KURUMSAL RAPORLAMA YASALARI VE DÜZENLEMELERİ

Tasarruf ve yatırım kararlarının farklı üniteler tarafından gerçekleştiği ekonomilerde finansal araçlarla kaynakların dinamik dağılım süreci oluşmaktadır. Dinamikliğin en fazla kaynağın en ucuz yöntemlerle en fazla gelir oluşturacağı alana geçirilmesi ile açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra, bilgi aktarımının fiyatlar yoluyla bütün ekonomik birimlere anlık gönderilen piyasaların dinamik olduğu görülmektedir.

Tam rekabetçi bir piyasada etkinlik oluşurken, gerçek hayatta tam rekabetçi bir ekonomiye ulaşmanın güçlüğü, ekonomik bireylerin seçimlerini olduğundan farklı göstererek fiyatları sapmalarına sebep olmaktadır. Bu sebeple ekonomide tam rekabetçi piyasaya ulaşmak, sistemde olması gereken bilgi akımını fiyatlarla oluşabilmesi için şahısların seçimleri konusunda gerçek bilgiler sunma imkanı sağlayacak ve yatırımcıya lüzumlu bütün bilgileri ulaştıracak organizasyon sistemine gerek vardır (Eser, 2001).

Finansal istikrar kavramı finansal sistemin başarı ölçütü olarak yer almakta; finansal bunalım ise, başarısızlık diye nitelendirilmektedir. Finansal istikrar kavramını kurumlar ve piyasa ayırt etmeden yaparak açıklamışlardır. Finansal kuruluşlar bakımından, faaliyetlerinin dış bir olay olmamasından ve kalıcı bir şekilde olmasına imkan sağlanmasındaki güven derecesi şeklinde ifade edilmektedir. Piyasalar için ise finansal istikrarı, piyasada bütün katılımcıların alabileceği fiyatların oluşması, kısa vadeli sorunların yaşanmamasının sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Crockett, 1997).

Finansal istikrardan bahsedilebilmesi için, parasal bir ekonomi ve paranın kullanıldığı bir yer özetle finansal bir sisteme gereksinim duyulmaktadır. Finansal sistem içerisindeki parasal sistem, anlaşmalar, kurumlar, sistemin süreci bağlantısında dinamik işleyişle istikrarın oluşmasına dikkat çekmektedir.

Bu nedenlerden dolayı, kamunun finansal piyasaları düzenlemesinin ana sebebi; yatırımcılar için sunulan bilgileri fazlalaştırmak, finansal sistemin istikrarını sağlamak ve para politikasının kontrol mekanizmasını yükseltmektir. Bundan dolayı sermaye piyasasında düzenlemenin gayeleri; dürüst bir piyasa kurmak, aracı kurum hizmetlerinin fiyatlarında piyasanın etkinliğini oluşturmak ve işlem gören hisse senetlerinin fiyatları bakımından piyasa etkinliğini oluşturmak olarak özetlenebilir (Eser, 2001).

Bankacılık sektörü finansal ilerlemenin en dikkat çeken araçlarından birisidir. Ekonomik büyüme için finansal ilerlemenin ehemmiyeti giderek daha açık olarak görülmektedir. Örneğin Levine ve Zervos (1998), bankacılık sektörü ile finansal sistem ve ekonomik gelişme arasında güçlü bağlantı olduğunu ifade etmiştir. Zamanımızda ise, bankacılık sektörü, küresel ekonomide önemli bir pay içerisinde yer almaktadır (Malul vd., 2009).

Bankacılık sektöründe güvenin az olması en dikkat çeken kriz nedeni olarak bilinir. Yatırımcının bankaların kusursuz ve anında bilgi vermemesi ve açık olunmaması sebeplerinden, eksik ve yanlış bir bilgiye sahip olan yatırımcı, içerisinde yer aldığı güvensizlik ortamında bankadan mevduatını geri çekmek isteyebilir. Böyle bir durum aktif ve pasifi arasında eşitsizlik bulunan ve likidite tehlikesi ile karşı kalan bankanın zor duruma düşmesine, üstelik kapanma seviyesine götürebilir. Bu kapsamda, güvensizliğin engellenmesi ve bankaların risk ağırlıklı mali yapısının kontrolü amaçlı dünyaca kabul görmüş standartların uygulanmasını mecburi kılmıştır. Bankacılık sektörüne ait düzenleme ihtiyacının sebepleri aşağıda belirtilmiştir (www.bis.org);

- Finansal sistemde güven olmaması ve istikrar sorununun oluşması,
- Sermaye düzeninde sistemdeki sermayenin bulunan umumi seviyenin en aza indirilmesinden ötürü yükselen likidite korkusu,
- Rekabet dengesizliği,
- Risklerin ve en düşük seviyede olması gereken sermaye miktarının ölçülmesine yönelik geniş yaklaşımların oluşmaması sebebiyle hesaplanamayan tehlikeler,
- Uluslararası faaliyetlerde yer alan bankalar içerisinde uygulama bakımından belirli ölçülerin olamaması sebebiyle bankalar içerisinde fırsat eşitsizliğinin oluşması,
- Batan ve finans sektörüne küresel bazda kötü durumlar oluşturan bankaların sayılarının fazla olması, Kamu oyununun doğru bilgilendirilmemesi ve açıklığın olmaması sebebiyle gerçekleşen kriz ortamları,
- Bağımsız merkezi ve uluslararası denetim eksikliğinin bulunması,
- Bankaların, bankacılık faaliyetleri ile diğer finansal aracılık faaliyetleri içerisinde ayırt edici bir unsurun olmaması, tehlikeli yatırım gözüken yerlerde kısıt konulmaması.

Bu neticeler sonunda, uluslara göre bazı uygulama farklılıkları olmakla birlikte bütün dünyada bilinen ve yaptırımı olan düzenlemeler yer almaktadır.

Bankacılık düzenlemelerinin gerekliliği ve ilerlemesi beraberinde bu kuralların alanları ve uygulaması da çok fazla önemlidir. Düzenlemeler şekil itibariyle birer hukuki metin olduğundan yüksek önem taşıyan önemli ve farklı ağırlıkları barındıran hükümlerdir. Anayasal temelleri olmakla birlikte, düzenlemeler esas itibariyle yasa

olarak çıkarılmaktadır. Kanunların vermiş olduğu yetkiler içerisinde, Bakanlar Kurulu Kararları, Yönetmelik, Genelge, Tebliğ ve İdari Kararlar şeklinde alt düzenlemeler sırasıyla yayımlanmaktadır. Dolayısı ile düzenleme şeklinde nitelendirilecek birden fazla ve ayrıntıda hüküm yer almaktadır. Yürürlükte olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 169 adet madde ile 23 geçici maddeden oluşmaktadır. Bu yasal çerçeve dışında, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanmış çok fazla Yönetmelik bankacılık sisteminin düzelen ana çerçevesini ifade etmektedir (Tiryaki, 2012: 95).

Ülkemizde mer'î mevzuata göre bankacılık faaliyetlerinin esasını Bankacılık Kanunu'nun vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde BDDK tarafından çıkarılan muhtelif Yönetmelikler belirlemektedir. BDDK tarafından çıkarılan ve direk bankacılık sektörünü ilgilendiren 19 adet ana yönetmelik bulunmaktadır.

2.5. GRI 4 GENEL STANDART AÇIKLAMALARI

GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) genel standart açıklamaları, sürdürülebilirlik raporlarında iç kısmına ait bir rehber göre, oluşturulması gereken ana içeriğin yer almasıdır. Açıklamalar ise; strateji ve analiz, kurumsal profil, tanımlanan öncelikli unsurlar ve sınırlar, paydaş katılımı, rapor profili, yönetim, etik ve dürüstlüktür.

2.5.1. Strateji ve Analiz

Zaman içerisinde finans kuruluşları bakımından stratejilerin önemi, belirsizlik koşullarında kuruluşun istediği sonuçları elde edebilmesi olarak ifade edilebilir. Çünkü strateji, bir finans kuruluşunun amacı çerçevesinde avantajlı olmasına imkan oluşturmaktır (Helvacı, 2005: 169). Strateji düşüncesini uygulama kısmında gerçekleştirme planları ise, finans kuruluşlarında denetimin kapsamını, önemini, kaynaklarını ve süresini içine alır. Strateji ve hedeflerin formülasyonu ile kullanılacak araçları sırası ile belirtmektir (Okur, 2007: 74).

Strateji ve analizin oluşturulması finans kuruluşlarının üst yönetimi ile olur. Fakat strateji oluşturulduktan sonra, oluşturulan strateji ve analize ilişkin hazırlanan planların her kısmında o kısım ile ilgili üst yönetim hesap vermektedir. Her üst yönetim

kendi içerisinde yetki sınırları dahilinde planların uygulanmasına ilişkin bir takım stratejik kararlar alması gerekmektedir (Bozkurt vd., 1998: 226).

Strateji yönetimin önemi ve amacı, finans kuruluşlarının zaman içerisinde daha farklı özellik kazanan çevresel koşul ve şartlara karşı beklentileri karşılamaya çalışmaktır. Strateji ve analiz ile amaçlanan, finans kuruluşları çevresel faktörleri bütün olarak görmek ve yönetsel kararları olabilecek çevresel farklılaşmaları göz önünde bulundurarak karar vermeyi ifade etmektedir. Strateji yönetiminde önemli olan, daha önceki dönemlerde elde edilmiş başarıları sürdürmek değil, beklenmektik zamanda oluşan durumlardan çıkabilmek ve çevre sorunlarını çözmektir (Güçlü, 2003: 82).

2.5.2. Kurumsal Profil

Kurumsal profilde finans kuruluşları içerisinde yer alan bankaların kurum adları, özellikleri, yasal nitelikleri ve bölgesel konumları ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

2.5.3. Tanımlanan Öncelikli Unsurlar Sınırlar

Tanımlanan Öncelikli Unsurlar Sınırlar, bankaların raporlarının nelerden oluştuğunu, sınırların ve yeniden yapılması gerekenlerin ifade edilmesine bankaların bilançoları ve öz kaynaklarına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.5.4. Paydaş Katılımı

GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) sürdürülebilirlik raporu oluşturan finans kuruluşları, kuruluşun paydaşlarının kimlerden yer aldığını açıklamalı ve finans kuruluşları paydaşların istediklerini yerine getirebileceklerini ifade etmelidirler. Bu kavram, paydaşların istediklerini anlama kısmında kolay olmasını sağlayacaktır. Finans kuruluşları reklam ve bilimsel kavram ve yaklaşımları raporlarında kullanabilirler. Kullanılan kavram ve yaklaşımlar paydaşların istediklerinin olumlu olarak tespit edilmesine yardımcı olacaktır.

Kısa zaman içerisinde çıkar gruplarının beklentilerini karşılamak kâr oluşturmaya da, uzun zaman içerisinde finans kuruluşlarının paydaşları nispetinde değerini yükseltecektir. Oluşan bu durum neticesinde finans kuruluşları piyasada

olumlu ortamı yakalayıp karşı kuruluşlardan daha avantajlı durumu gelecektir. Paydaşların isteklerine çözüm oluşturma son derecede önemli görülmesi, artan rekabet şart ve piyasa koşullarında, bilinçli tüketiciler, teknolojinin ilerlemesi, bilgilere ulaşmanın zor olmaması ve sivil toplum kuruluşlarının üzerlerindeki baskıyı finans kuruluşları paydaşlarına göre çalışmalar oluşturmaya zorunlu hale gelebilmektedir (Öztürk ve Öktem, 2016).

Finans kuruluşlarında paydaş katılımcıları ifade edilirken birincil ve ikincil olarak ifade edilmişlerdir ve bu bütünlük ile yer almıştır. Birincil paydaş katılımcıları, finans kuruluşlarını oluşturan şirket sermayedarları, çalışan ve onlara aracılık eden kuruluşlardır. İkincil paydaş katılımcıları ise, şirketin çalışma şartlarına bağlı olan toplum ve hükümetlerdir (Gao ve Zhang, 2006). Dört grupta ifade etmişlerdir;

1. **Düzenleyici Paydaş Katılımcıları:** Resmi olmayan kurum ve kuruluşlar, ticaret ortakları devlet ve rakip finans kuruluşlarından oluşmaktadır.
2. **Örgütsel Paydaş Katılımcıları:** Müşteriler, tedarikçi, sermayedarlar ve kuruluştaki çalışan işçilerden oluşmaktadır.
3. **Sosyal Paydaş Katılımcıları:** Toplumsal çevre, çevreyi düzenleme ve koruma ve diğer kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır.
4. **İletişim ve medya**

2.5.5. Rapor Profili

GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) içerik endeksi içerisinde bankaların raporlarının dış denetimlere ilişkin ve yasal düzenlemelere karşı uygulamalarını ve rapor sıklıklarına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.5.6. Yönetişim

Çok Uluslu Genel Şirketler İlkeleri'ne göre yönetim kavramı, finans kuruluşlarının yönetimi, yönetim kontrolleri ve performansına yönelik finans kuruluşları sahipleri ile yönetim içerisindeki birlikte olan düzeni ifade etmektedir (Şen, 2017: 34).

Yönetişim kavramı finans kuruluşları ile hissedarlar ve çıkar grupları arasındaki ilişkileri sistemsel hale dönüştüren bir başka tanımda ise herhangi bir finans kuruluşunda hissedarlar, finans kuruluşlarının oluşturdukları faaliyetlerden direkt ve

endirekt olarak alakalı çıkar gruplarının haklarına sahip çıkmaya ve finans kuruluşları yönetiminin yapması gereken iş bilinci ve sorumluluklarını ifade etmeyi sağlayan bir yönetim şeklidir (Şen, 2017: 35).

2.5.7. Etik ve Dürüstlük

Etik ve dürüstlük olarak sürdürülebilirlik şartlarına sahip, alternatif veya sosyal bir bankacılık anlayışı olarak ifade edilebilir. Finansal ürün ve hizmetlerin, sürdürülebilirliğe faydalı olma durumuna da etik ve dürüstlük olarak tanımlanabilir.

Banka içerisinde iç ve dış katılımcılara hukuki bilgilerin aktarılması olarak da tanımlanabilir.

2.6. GRI 4 GENEL STANDARTLARIN GENEL AÇIKLAMA ENDEKSLERİ

2.7. GRI 4 ÖZEL AÇIKLAMALARI

Bu kısımda sürdürülebilirlik raporlaması yayımlayan finans kuruluşlarının ekonomik, çevresel ve sosyal açıklamaları yer almaktadır.

2.7.1. Ekonomik Açıklamalar

Finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik raporlamaları içerisinde ekonomik açıklamalarını sosyal ve çevresel bağlamda finansal ve finansal olmayan açıklamalarının ekonomik yönünü düşünmek ve buna göre yol izlemesini ifade eder.

Ekonomik etkinlik ve verimlilik finans kuruluşlarının içerisinde bulundukları kaynakları değerlendirmesi ve sermayenin en etkin biçimde kullanılmasıdır.

Finans kuruluşlarının ekonomik etkinliği, finans kuruluşunun sosyal ve çevresel etkinliği ile ilişkilidir. Rekabet piyasasında hayat koşullarını basit hale getirmek için ürünlerde daha az doğal kaynak tüketiminin gerçekleşmesi bununla birlikte daha az atık üretiminin olmasına ilişkin üretim kabul olabilir. Finans kuruluşları çevresel sermayeyi verimli kullanıp topluma katma değer oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik, finans kuruluşları için hesap zamanlarının ilk başında ve sonunda kişi başına denk olan refah seviyesinin korunması ve doğada oluşan zararların azaltılmasıdır. Finans kuruluşları önem gösterdikleri bu amaçlara ulaşmak için, çevresel

maliyetlerini düzenli ölçmeli ve bütçe açısından iyi olarak değerlendirilmelidir (Figge ve Hahn, 2004).

Ekonomik açıklamalar içerisinde;

- Ekonomik performans
- Piyasa varlığı
- Dolaylı ekonomik etkiler
- Satın alma uygulamaları yer almaktadır.

2.7.2. Çevresel Açıklamalar

Küresel bazda gerçekleşen; tarım, orman, enerji gibi doğal kaynakların içerisinde yer aldığı birden fazla sektör içinde gerçekleşen küresel bazdaki değişkenlik etkisini son derecede göstermekte ve giderek yaygınlaşan sanayi ortamlarının çevresel sorunları yanında getirmekle beraber negatif olaylar çevresel ve kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini ifade etmektedir (Starik ve Rands, 1995: 908-935).

Sürdürülebilirlik raporlama konusunda açıklanan rapor içeriklerinde, sürdürülebilirlik raporlarının genellikle çevresel bakış açısını barındırdığı gözlemlenmektedir. Sürdürülebilirlik konusunda olumlu sonuçlar almak isteyen finans kuruluşları kuruma zarar verecek olan çevresel konuları azaltmalı ve çalışmalarını bu bağlamda gerçekleştirmelidir. Denetimler ülke içerisinde iyi derecede etkin olmalı ve finans kuruluşlarının atık konularında çevreye verdikleri zararları azaltmaya yardımcı olmalıdır (Tuna, 2014).

Çevresel açıklamalar içerisinde;

- Enerji
- Su
- Biyoçeşitlilik
- Emisyonlar
- Sıvı ve katı atıklar
- Ürün ve hizmetler
- Uyum

- Nakliye hizmetleri
- Tedarikçinin çevresel bakımdan değerlendirilmesi yer almaktadır.

2.7.3. Sosyal Açıklamalar

Küresel gelişmeler sebebiyle ortaya çıkan olaylardan sonra finans kuruluşlarının topluma karşı sosyal olarak yükümlülükleri daha da fazla olmaya başlamıştır. Bu yüzden sosyal sürdürülebilirlik kavramı giderek önem kazanmaya başlamıştır.

Sosyal sürdürülebilirlik kavramı, paydaş katılımcıları ve müşterileri gibi finans kuruluşlarının ilgi odaklarıyla bağlantı sağlamasında bir araçtır. Bazı yerlerde sosyal sürdürülebilirliğin yanında finansal kuruluşların çevresine kattığı faydalı konuların bazıları; adalet, iş ahlakı, kurumsal yönetim ve refah gibi topluma yararlı kısımları vardır. Toplum sağlığının iyi olması, insanlarla iletişim, fakirlik ve gelir dağılımı gibi konularla toplumun çıkarları sağlanmalı ve ekonomik gelişme ile beraber sosyal sürdürülebilirliği gerçekleştirmenin önemi vurgulanmıştır (GRI, 2013).

Sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarını etkili bir şekilde ölçümlemek için bir takım konulara yer verilmiştir (Gao ve Zhang, 2006: 722-740).

- **Denklik:** Toplumdaki bütün şahısların denk hak ve özgürlükler içerisinde bulunduğunu ifade eder. Denk şartlar yoksa da şartların oluşturulmasını tavsiye eder.
- **Farklılık:** Toplumsal kültürün farklı olmasını ifade eder ve gayretli olunmasını ister.
- **Karşılıklı İlişki:** toplum üzerindeki en üst seviye birimin veya en alt kısımda yer alan her koşulda beraber iletişimde olduğunu gösterir ve tüm olarak kabul ederek bu hedefe özen gösteren çalışmaların önemi vurgulanmaktadır.
- **Hayat Standardı:** İnsanların temel ihtiyaçlarının giderilmesi, toplumun bütün içerisinde yaşayan kişilerin yaşam kalitelerini ve standartlarının arttırılması için teşvikler vermektir.
- **Demokrasi ve Yönetim:** Ülke yönetiminin, demokrasiyi açıklıkla yerine getirilmesini ifade eder.

Sosyal açıklamalar içerisinde;

İşgücü alıştırması ve İnsana Yakışır bölümünde;

- İstihdam
- İş sağlığı ve güvenliği
- Eğitim ve öğretim
- Çeşitlilik ve fırsat eşitliği
- Kadınlar ve erkekler için eşit ücret
- Tedarikçi uygulamasının işgücü değerlendirilmesi

İnsan hakları bölümünde;

- Yatırım ve satın alma uygulamaları
- Ayrımcılık yapmama
- Örgütlenme ve pazarlık özgürlüğü
- Çocuk işçiliği
- Zorla ve zorunlu tutarak çalışma
- Güvenlik uygulaması
- Yerli haklar
- Değerlendirme
- Tedarikçi insan hakları değerlendirmesi
- İnsan hakları şikayet mekanizması

Topluma özgü açıklamalar bölümünde;

- Yerel topluluk
- Yolsuzlukla mücadele
- Kamu politikası
- Rekabet karşıtı davranış
- Uyumluluk
- Toplum üzerindeki etkiler için tedarikçi değerlendirilmesi
- Toplum üzerindeki etkiler için şikayet mekanizmaları

Ürün sorumluluğu bölümünde;

- Müşteri sağlığı ve güvenliği
- Müşteri gizliliği

- Ürün ve hizmet etiketlenmesi
- Pazarlama iletişimi
- Uygunluk
- Ürün portföyü yer almaktadır.

2.8. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSIN ÖLÇÜLMESİ

İşletmeler açısından sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasındaki rolleri ile verdikleri faydaları uzun bir süre tartışılmakta aynı zamanda işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirme yönünde birden fazla ölçüm aracı geliştirilmiştir. Bu ölçüm araçlarından bazıları eko verimliliğe dayandırılırken bazılarında işletmelerin bulundurdıkları kaynaklardan faydalanarak elde ettiği fayda, faaliyetleri sonucu meydana gelen zararı aştığı sürece pozitif değerde sürdürülebilirlik performansını ulaşılacağı savunulmaktadır. Bütün bunlar ile beraber dünyanın önde gelen borsaları tarafından işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarının yatırımcı tarafından değerlendirilmesi ve finansal yatırım analizlerinde önemsenmesi için de, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını aktaran sürdürülebilirlik endeksleri geliştirilmiştir (Veleva ve Ellenbeckerb., 2001: 521).

2.8.1. Makroekonomik Düzeyde Sürdürülebilirlik Ölçümü

Makroekonomik düzeyde sürdürülebilirlik performansı ölçümü, devletlerin ekonomik faaliyetleri ile beraber sürdürülebilir kalkınmaya sağladıkları fayda olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilirlik performansının ölçümü, şuan ki zamanımız ve ilerideki kuşakların gereksinimlerini giderebilmek gayesi ile kişi başına düşen refah düzeyinin durgun olmasını sağlamak ve artırılmasına dayanmaktadır. Kişi başına düşen refah düzeyinin ölçümünde sürdürülebilirlik odaklı sermaye teorisi yaklaşımı kabullenilmiştir (Hicks, J., 1946: 172). Aşağıda sürdürülebilirlik odaklı sermaye teorisi maddeleri yer almaktadır. (Hartwick. J., 1977: 972-974).

1. İnsan yapımı sermaye: makineler, araçlar, alt-üst yapı üretim araçları
2. Beşeri sermaye: Bilgi, yetenek, tecrübe ve davranışlar
3. Doğal sermaye: Rüzgar, güneş (yenilenebilir), kömür, petrol (yenilenemeyen).

2.8.2. Mikroekonomik Düzeyde Sürdürülebilirlik Ölçümü

Sürdürülebilir kalkınma her ne kadar ulusal ya da küresel bir amaç olarak görülse de, şuan ki ekonomik şartlarda sürdürülebilir kalkınmaya yaranılacak faydanın yükseltilmesi mikroekonomik faaliyette bulunan işletmelerin hedefleri arasında yer alır. İşletmelerin sürdürülebilir kalkınmaya sağladıkları yararları “kurumsal sürdürülebilirlik performansı” şeklinde ifade edilmektedir. İşletmelerin stratejik ve operasyonel planlamalarında yer aldığı ve rekabet avantajı olarak değerlendirildiğinden, gerçekleşen katkının ekonomik performans ile ilişkilendirilerek parasal şekilde ifade edilmesi gerekir (Aksoy, 2013).

2.8.3. Sürdürülebilir Katma Değer Yaklaşımı ile Sürdürülebilirlik Ölçümü

Bir işletmenin varlığını devam ettirebilmesi için, pazarda öncü pozisyonunu koruyabilmesi için ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda başarılı olması gerekmektedir. Ekonomik çevresel ve sosyal boyutlarda başarı sağlanması için, paydaşların ilgi alanları olan bu 3 boyutu beraber değerlendirip, işletmenin ana faaliyetlerine ne şekilde uyumlu hale getirilmesi ile alakalıdır. Ekonomik, sosyal ve çevresel nedenler dikkate alınarak oluşturulacak stratejiler, sürdürülebilirlik alanında rekabet avantajlarının oluşmasına ve geniş vadede işletme varlığının güvence altına alınmasına dayandırılmasıdır (Aracı ve Yüksel., 2016: 789-790).

2.8.4. Sürdürülebilirlik Endeksi ile Sürdürülebilirlik Ölçümü

Borsalarda işlem gören ve kayıtlı olan işletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarının kamuya açıklanması için şuan ki şartlarda birçok düzenleme geliştirilmekte ve sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılmaktadır. Borsaya kayıt olma kuralları arasına sürdürülebilirlik ile ilgili düzenlemelerin ilave edilmesi, sürdürülebilirlik alanında başarılı olan işletmelere teşvikler sunulması ve sürdürülebilirlik endekslerinin geliştirilmesi bunların bazılarıdır (Aksoy, 2013).

2.8.5. Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Literatür Taraması

Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecinde ekonomik açıdan durumunun tespit edilmesi ve Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinin ekonomik veriler ile uygulanabilirliğinin ortaya konulması amacıyla ELECTRE, PROMETHEE ve TOPSIS

yöntemleriyle Avrupa Birliği üye ve aday ülkeleri ile Türkiye'nin ekonomik performansları karşılaştırılmış ve yöntemler hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir (Urfalıoğlu ve Genç, 2013).

Türkiye'de bankaların sürdürülebilirlik performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle değerlendirilmesi konusunda bankaların 2011 yılı sürdürülebilirlik raporlarından ekonomik, sosyal ve çevresel performanslarına ilişkin belirli oranlarla Gri İlişkisel Analiz tekniği ile değerlendirilmesi yapılmıştır (Özçelik ve Öztürk, 2014).

2008 finansal krizin KKTC bankacılık sektörüne yansımalarının finansal oranlarda meydana gelen değişimler ve bankalar neticesinde Gri İlişkisel Analiz tekniği ile kriz sonrası bankacılık sektörünün davranışlarını nasıl yönlendirdiği belirlenmeye çalışılmıştır (Kurnaz, Baş ve Kestane, 2018).

2.8.6. Çok Kriterli Karar Verme

Küreselleşen dünyada finans kuruluşları tarafından ekonomik performanslarını karşılaştırmak ve değerlendirmek amaçlı yapılan araştırmalarda kullanılan en kapsamlı yöntemlerden biri olan çok kriterli karar verme yöntemidir. Ekonomik performans karşılaştırması yapmak için birden fazla alternatif ve kriterin değerlendirildiği karar verme metodları buna benzer karşılaştırmalar için uygun yöntemlerdir. Ekonomik karşılaştırma için çok ölçütlü bir yapı kullanmak için, çok kriterli karar verme yöntemleri, birden fazla birbirinden bağımsız ve farklı şekillerde ifade edilen faktörleri dikkate alarak analiz yapmasından dolayı en uygun disiplinler olarak belirtilmiştir (Urfalıoğlu ve Genç, 2013).

Farklı seçenekler arasından en iyi alternatifi bulmak için matematiksel hesaplama araçlarını çok kriterli karar verme yöntemleri tasarlamayı hedeflemektedir. Karar verme sürecinin en önemli unsurları ele alan ve tarafsız bir karar almak için güvenilir ve doğru bilgi sağlamayı amaçlayan bir metodoloji önermektedir. Bu bileşenler, verilen kısıtlamalar çerçevesinde ulaşılabilir ve önceden belirlenmiş bir hedefi içerir. Kısıtlamalar, potansiyel alternatifleri sıralanmasında kullanılan kriterlerdir. Alternatiflerin tarafsız bir sıralaması, konuyla ilgili detaylı bilgi birikimine sahip olan bir karar verici tarafından ilgili kriterlerin seçilmesine dayanır (Şeker, 2018).

2.8.7. Sürdürülebilirlik Performansının Gri İlişkisel Analizi ile Değerlendirilmesi

Günümüzde küreselleşmenin yer aldığı dünya üzerinde fonları yönetme konusunda, uluslararası politikaları seçerken ve makroekonomik düzen ve istikrarı aynı finans kuruluşlarının tamamında insanlığa faydalı ve faydasız tesirlerini, insan haklarını ve adalet konularını endirekt yönden tetikleyen fonların bile tamamının finans kuruluşları tarafından sağlandığını ifade edebiliriz. Bu sebepten, finansal düzenin basamakları için verilen kararlar, istikrarlı büyümeyi ve tüm diğer sektörleri de etkiler. Finans kuruluşlarının toplumsal ve sosyal sürdürülebilirliği fazlaca etkilediği makro bir kitle tarafından kabul görülmektedir (Öner Kaya, 2010: 79).

Performans ölçümü finans kuruluşlarının yöneticilerine değişen çevreye uyum sağlamasına izin verir. Finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik performansı ekonomik, sosyal ve çevresel performanslardan değerlendirilir. Ekonomik performans, finans kuruluşunun yıllık mali raporunu, uygulama geliştirme yatırımlarını, ödenen ücret ve yararlarını içine alır. Çevresel performans, finans kuruluşlarının kaynakları bakımından niceliğini içerir. Enerji, toprak, su ve yapılan etkinliklerdeki zararı, hava kirliliğini, kimyasal atık ve pis su finans kuruluşlarının kaynak miktarı için misal olarak gösterilebilir. Finans kuruluşlarının çevresel performansı onların dışsallıkları ile değerlendirilerek genellikle topluma ve çevreye, başka bir ifade ile onların çevresel ayak izi olarak değerlendirilir. Çevresel performans değerlendirmesini doğal kaynakları bitirmek, çevre kirliliği, enerji masraflarını ve boşa giden maliyetler gibi nitelendirilebilir. Sosyal performans finans kuruluşlarının toplumdaki faaliyetlerini içine alır. Bu çalışanların sağlık, güvence, yaşam maliyeti maaşlarını, ayırım yapmama, eğitim gibi bağlantılarını içerir.

Finans kuruluşlarının sosyal etkilerinin değerlendirilmesi, zor gözükmese de rağmen, ekonomik ve çevresel performans değerlendirmesi daha az ilerlemiştir. Finans kuruluşları günümüzde hayırsever isteklendirme yatırımlarına odaklanan ve işçilik aktivitelerini artıran bir eğilim içerisinde yol almaktadırlar (Goel, 2010: 31, 32; Hubbard, 2009: 180; Szekely and Knirsch, 2005: 4).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİNİN GRİ İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. G4'ÜN AÇIKLAMA STANDARTLARI

G4'ün dördüncü nesli olan G4 (Küresel Raporlama Girişimi), iki yıllık kapsamlı paydaş danışma ve şirketler, sivil toplum, işçi örgütleri, akademi ve diğer sektörler de dâhil olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinden yüzlerce uzmanla diyalogun ardından Mayıs 2013'te GRI (Küresel Raporlama Girişimi) tarafından başlatıldı (GRI, 2013: 2). GRI (Küresel Raporlama Girişimi), 58 genel ve 94 özgü ile sürdürülebilir amaçlar için 152 açıklama gereksinimi geliştirmiştir. Genel açıklamaların temaları şunlardır: strateji ve analiz, kurumsal profil, tanımlanan öncelikli unsurlar ve sınırlar, paydaş katılımı, rapor profili, yönetim ve etik ve dürüstlük. Spesifik standart açıklamalar, ekonomik, çevresel ve sosyal olan üç gösterge kategorisine sahiptir. Sosyal kategori, toplum ve ürün sorumluluğu olarak ikiye ayrılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.2.1. Araştırma Seçimi ve Sınırlamalar

Araştırmada finans kuruluşları içerisinde yer alan sigorta şirketleri, sermaye piyasası kurumları gibi diğer finans kuruluşları içerisinde Türkiye’de önemli bir yere sahip bankacılık sektörü ele alınmıştır. 6 özel sermayeli banka, 3 kamu bankası ve 5 katılım bankası toplamda 14 bankanın sürdürülebilirlik raporlamaları ve faaliyet raporları incelenerek hazırlanmıştır.

3.2.2. Araştırma Kaynakları

Araştırma, 2013-2018 yılları arasında Türkiye’de özel sermayeli bankaların, kamu bankalarının ve katılım bankalarının yayınlanmış yıllık sürdürülebilirlik raporlarından, faaliyet raporlarından toplanan verilere dayanmaktadır. Veriler ayrıca kitaplardan, dergilerden, araştırma raporlarından, tezlerden ve ilgili web sitelerinden de yararlanılarak hazırlanmıştır.

3.2.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bankacılık sektöründe küresel raporlama girişiminin G4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri doğrultusunda sektör içerisinde verimlilikleri, konumları ve

performanslarının hangi şartlardan etkilendiğini analiz ederek daha iyi sürdürülebilirlik performansın oluşumuna fayda sağlamak ve ileriye dönük pozitif sonuçlar alınmasına katkı da bulunmaktadır.

3.3. TANIMLAMA ve AÇIKLAMA ÖLÇÜMÜ

G4'ün (Küresel Raporlama Girişimi) açıklanması, toplam 152 açıklamanın farklı açılardan standartlaştırıldığı ve araştırma içerisinde hepsi çalışmada standart indeks olarak kabul edilmiştir. Anekdot ve edebi formda kalitatif bilgileri kodlayan verilerin toplanması tekniği olarak, değişen karmaşıklık düzeylerindeki nicel ölçekleri türetmek için kategorilere ayrılan tanımlamaları ölçmek için kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. (Abbott ve Monsen, 1979: 504). Yöntem kapsamında araştırmacı tarafından kelime ve kelime öbeği taraması yapılmıştır. Bankaların raporlarında yer alan kelime ve kelime öbekleri için “1” ve olmaması durumunda “0” olarak kodlanmıştır. Kodlamalar her bankanın her raporu için yapılmıştır. Raporların içinde yer alan kelimeler sayısallaştırılmış ve bu kapsamda analizler yapılmıştır.

Açıklanmamış ve son olarak gerçek endeks, yıllık raporda açıklanan kalemlerin toplam sayılarının Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) standartlarına göre açıklanması yoluyla geliştirilmiştir. Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) standartları özetlenmiş bir biçimde yeniden yazılmıştır ve hesaplanan endeks her bir açıklamaya göre sunulmuştur. Her standarttaki toplam açıklama özetlenmiş ve daha sonra toplam bankalar cinsinden yüzde (%) olarak hesaplanmıştır.

En son Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerine göre 14 bankanın sürdürülebilirlik performanslarını Gri İlişkisel Analiz Tekniği ile sonuçlandırılmış ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.4. ANALİZ VE TARTIŞMA

Bu bölümde örneklemeli bankalar tarafından G4'e (Küresel Raporlama Girişimi) göre gereklilik açısından açıklama veya uyum düzeyini araştırma çalışması yapılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, 58 genel ve 94 spesifik olan sürdürülebilirlik raporlama yaklaşımı için bir kurumun uyması ya da güvence altına alınması için toplam 152 madde bulunmaktadır. Bu maddeler tezin son kısmında yer alan ekler tablosunda

belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda Türkiye’de bulunan bankaların G4 (Küresel Raporlama Girişimi) içerik endeks tablosu ve faaliyet raporlama tablosu verilmiştir. Uyulması gereken hususlar, G4’ün (Küresel Raporlama Girişimi) farklı temaları ve alt temaları hakkındaki farklı alt bölümler altında aşağıdaki tabloda özetlenmiştir ve uyum düzeyi sırayla gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Kamu, Özel ve Katılım Bankalarına ait Sürdürülebilirlik Raporlarının Dağılımı

Kamu Bankaları	Raporlama Yılları	GRI G3 İçerik Endeksi	GRI G4 İçerik Endeksi	Faaliyet Raporlamaları
Halkbank	2013		X	
	2014		X	
	2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Vakıfbank	2014-2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Ziraat Bankası	2013	X		
	2014		X	
	2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Özel Bankalar				
Akbank	2013	X		
	2014		X	
	2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Garanti	2013		X	
	2014		X	
	2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Şekerbank	2013-2014	X		
	2015-2016		X	
	2017			X
	2018		X	X

Tablo 3.1: (devam) Kamu, Özel ve Katılım Bankalarına ait Sürdürülebilirlik Raporlarının Dağılımı

Türkiye Ekonomi Bankası	2013-2014	X		
	2015		X	X
	2016		X	X
	2017		X	X
	2018		X	X
Türkiye İş Bankası	2013	X		
	2014		X	
	2015		X	
	2016		X	
	2017		X	
	2018		X	X
Katılım Bankaları	Raporlama Yılları	GRI G3 İçerik Endeksi	GRI G4 İçerik Endeksi	Faaliyet Raporlamaları
Albaraka Türk	2013			X
	2014			X
	2015			X
	2016			X
	2017			X
	2018			X
Kuveyt Türk	2013			X
	2014			X
	2015			X
	2016			X
	2017			X
	2018			X
Türkiye Finans	2013			X
	2014			X
	2015			X
	2016			X
	2017			X
	2018			X
Vakıf Katılım	2016			X
	2017			X
	2018			X
Ziraat Katılım	2016			X
	2017			X
	2018			X

Aynı zamanda Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile sürdürülebilirlik performansın değerlendirilmesinde kullanılan sosyal, çevresel ve ekonomik verilerde aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3.2: Sosyal Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar

S1: Personel Sayısı
S2: Düzenlenen Eğitim Sayısı
S3: Eğitimlere Katılan Personel Sayısı
S4: Eğitimlere Yapılan Yatırım Tutarı
S5: Projelere Yapılan Yatırım
S6: Temsil – Tanıtım Yatırımları

Kaynak: (Kurnaz, Baş ve Kestane, 2018).

Tablo 3.3: Çevresel Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar

C1: Banka Sayısı
C2: Şube Sayısı
C3: Personel Sayısı
C4: Varlık Yatırımlarındaki Değişim
C5: Enerji
C6: Su
C7: Haberleşme – İletişim
C8: Temizlik Maddesi Kullanımı
C9: Bakım – Onarım Giderleri

Kaynak: (Kurnaz, Baş ve Kestane, 2018).

Tablo 3.4’de 3 kamu bankası ve 6 özel sermayeli bankanın ekonomik performanslarının değerlendirilmesi için oluşturulan formüller yer almaktadır. Bu formüller doğrultusunda 2018 yılı içerisinde en yüksek ve en düşük performansa sahip bankaların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 3.4: Ekonomik Sürdürülebilirlik Performansı İçin Kullanılan Açıklamalar

E1: Varlık Karlılığı=Net Kar/Ortalama Varlık
E2: Özsermaye Karlılığı=Net Kar/Özsermaye *100
E3: Net Faiz Marjı=Net Faiz Geliri/Toplam Varlıklar
E4: Net Kar Marjı=Dönem Net Karı/Faiz Geliri+ Faiz Dışı Gelir
E5: Varlık Devir Hızı=Faiz Geliri + Faiz Dışı Gelir/Ort. Varlık
E6: Kredi Büyüme Hızı=D.S. Kredi-D.B. Kredi/D.B. Kredi
E7: Aktif Büyüme Oranı=D.S. Aktif-D.B. Aktif/D.B. Aktif
E8: Özsermaye Büyüme Oranı=D.S.Ö.-D.B.Ö./D.B.Ö.
E9: Faiz Büyüme Oranı=D.S.Net Faiz.-D.B.Net Faiz/D.B.Net Faiz
E10: Cari Oran=Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler
E11: Likit Oran=Likit Aktifler/Toplam Varlıklar
E12: Net Kredi/Toplam Varlıklar
E13: Toplam Gelirler/Toplam Giderler
E14: Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri
E15: Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler
E16: Faiz Giderleri/Toplam Giderler

Kaynak: (Kurnaz, Baş ve Kestane, 2018).

Tablo 3.5: Ekonomik Sürdürülebilirlik İçin Kullanılan Açıklamalar (Katılım Bankalarında)

E1: Varlık Karlılığı=Net Kar/Ortalama Varlık
E2: Özsermaye Karlılığı=Net Kar/ Özsermaye *100
E3: Net Kar Marjı=Net Kar Payı Geliri/Toplam Varlıklar
E4: Net Kar Marjı=Dönem Net Karı/ Kar payı Gelirleri + diğer kar payı gelirleri
E5: Varlık Devir Hızı=Kar Payı Gelirleri + Diğer Kar Payı Gelirleri/Ort. Varlık
E6: Kredi Büyüme Hızı=D.S. Kredi-D.B. Kredi/D.B. Kredi
E7:Aktif Büyüme Oranı=D.S. Aktif-D.B. Aktif/D.B. Aktif
E8: Özsermaye Büyüme Oranı=D.S.Ö.-D.B.Ö./D.B.Ö.
E-9 Kar Payı Büyüme Oranı=D.S.Net Kar Payı - D.B.Net Kar Payı/D.B.Net Kar Payı
E10: Cari Oran=Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler
E11:Likit Oran=Likit Aktifler/Toplam Varlıklar
E12: Net Kredi/Toplam Varlıklar
E13:Toplam Gelirler/Toplam Giderler
E14: Kar Payı Gelirleri/ Kar Payı Giderleri
E15:Kar Payı Gelirleri/Toplam Gelirler
E16: Kar Payı Giderleri/Toplam Giderler

Analizde yer alan 5 katılım bankasının ekonomik verilerinin bulunmasında kullanılan formüller yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

3.5. BULGULAR

3.6. GENEL STANDART AÇIKLAMALAR

Genel standart açıklamaların alt temaları için aşağıda yer alan Tablo 3.6'da Grı4 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerinin içerik analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.6: Yönetmel Boyuta Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
Kurumsal Profil	10.18	11.03	0,000
Tanımlanan Öncelikli Unsurlar ve Sınırlar	5.48	5.94	0,000
Paydaş Katılımı	3.13	3.39	0,000
Rapor Profili	4.70	5.09	0,000
Yönetişim	11.08	13.87	0,000
Etik ve Dürüstlük	2.35	2.54	0,000
YÖNETSEL BOYUT	38.50	43.56	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında yönetmel boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yönetmel boyut ana boyutunda ve tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Bu durum kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında yönetmel boyuta yönelik olarak özel bankaların daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

3.7. ÖZEL STANDART AÇIKLAMALAR

Üç kategori içerisinde ekonomik, çevresel ve sosyal kategorileri vardır. Bu üç kategorinin analiz sonuçları aşağıda sırası ile yer almaktadır.

3.7.1. Ekonomik

Özel standart açıklamaların birincisi ekonomiktir. Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutları, kuruluşun paydaşlarının ekonomik koşulları ve yerel ve küresel düzeydeki ekonomik sistem üzerindeki etkileriyle ilgilidir. Dört alt kategoride; ekonomik performans, piyasa varlığı, dolaylı ekonomik etkiler ve satın alma uygulamaları yer almaktadır.

Tablo 3.7: Ekonomik Performans Boyutuna Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
Ekonomik Performans	2.57	2.91	0,000
Piyasa Varlığı	1.00	1.21	0,000
Dolaylı Ekonomik Etkiler	1.00	1.21	0,000
Satın Alma Uygulamaları	0.50	0.61	0,000
EKONOMİK BOYUT	5.07	5.95	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında ekonomik boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ekonomik boyut ana boyutunda ve tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Bu durum kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında ekonomik boyuta yönelik olarak özel bankaların daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

3.7.2. Çevre

Belirli standartların ikinci kategorisi çevreseldir. Sürdürülebilirliğin çevresel boyutu, kuruluşun girdileri ve çıktıları kapsayan canlı ve doğal olmayan doğal sistemler üzerindeki etkisini sıkıntıya sokmaktadır. Bu açıdan kamu ve özel bankaların Gr14 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerine göre aşağıdaki sonuçlar çıkmıştır.

Tablo 3.8: Çevre Boyutuna Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
Enerji	3.50	4.25	0,000
Su	1.50	1.82	0,000
Biyçeşitlilik	2.50	3.04	0,000
Emisyonlar	3.50	3.79	0,000
Sıvı ve Katı Atıklar	2.50	3.04	0,000
Ürün ve Hizmetler	1.00	1.21	0,000
Uyum	0.78	0.85	0,000
Nakliye Hizmetleri	1.00	1.21	0,000
Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi	1.50	1.82	0,000
ÇEVRE BOYUTU	17.78	21.03	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında çevre boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çevre boyut ana boyutunda ve tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Bu durum kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında çevre boyuta yönelik olarak özel bankaların daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

3.7.3. Sosyal

Özel standart açıklamanın üçüncü kategorisi sosyaldır. Sürdürülebilirliğin bu boyutu, kuruluş içerisinde faaliyet gösterdiği sosyal düzenler üzerindeki etkisi ile ilişkilidir. Sosyal boyut, toplum boyutu ve ürün sorumluluğu boyutu açısından sonuçlandırılmıştır. Tablo 3.9’da gösterildiği gibidir.

Tablo 3.9: Sosyal Boyuta Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
İstihdam	3.13	2.80	0,000
İş Sağlığı ve Güvenliği	1.57	1.40	0,000
Eğitim ve Öğretim	2.35	2.10	0,000
Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	0.78	0.85	0,000
Kadınlar ve erkekler için eşit ücret	0.78	0.85	0,000
Tedarikçi Uygulamasının İşgücü Değerlendirmesi	2.35	2.54	0,000
Yatırım ve Satın Alma Uygulamaları	1.57	1.70	0,000
Ayrımcılık Yapmama	0.78	0.85	0,000
Örgütlenme ve Pazarlık Özgürlüğü	0.78	0.85	0,000
Çocuk İşçiliği	0.78	0.85	0,000
Zorla ve Zorunlu Tutarak Çalıştırma	1.57	1.70	0,000
Yerli Haklar	0.78	0.85	0,000
Değerlendirme	0.78	0.85	0,000
Tedarikçi İnsan Hakları Değerlendirmesi	1.57	1.70	0,000
İnsan Hakları Şikayet Mekanizması	0.78	0.85	0,000
SOSYAL BOYUT	21.93	22.12	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında sosyal boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sosyal boyut ana boyutunda ve istihdam, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim ve öğretim alt boyutları haricinde tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Kamu bankalarının istihdam, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim ve öğretim alt boyutları ortalamaları özel bankalara göre daha yüksektir.

3.7.3.1. Toplum

Toplum boyutunda bankaların verileri incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur.

Tablo 3.10: Toplum Boyutuna Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
Yerel topluluk	1.57	1.70	0,000
Yolsuzlukla Mücadele	1.57	1.70	0,000
Kamu Politikası	0.78	0.85	0,000
Rekabet Karşıtı Davranış	0.78	0.85	0,000
Uyumluluk	0.78	0.85	0,000
Toplum Üzerindeki Etkiler İçin Tedarikçi Değerlendirmesi	1.57	1.70	0,000
Toplum Üzerindeki Etkiler İçin Şikayet Mekanizmaları	9.40	10.18	0,000
TOPLUM BOYUTU	8.62	9.33	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında toplum boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Toplum boyut ana boyutunda ve tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Bu durum kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında toplum boyuta yönelik olarak özel bankaların daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

3.7.3.2 Ürün Sorumluluğu

Sosyal boyutun ikinci kategorisi ürün sorumluluğudur. Bu alt kategori, paydaşları ve müşterileri doğrudan etkileyen ürün ve hizmet konularını ölçer.

Tablo 3.11: Ürün Sorumluluğu Boyutuna Yönelik Bulgular

	KAMU	ÖZEL	P
Müşteri sağlığı ve güvenliği	0.78	0.85	0,000
Müşteri Gizliliği	0.78	0.85	0,000
Ürün ve Hizmet Etiketlenmesi	0.78	0.85	0,000
Pazarlama İletişimi	1.57	1.70	0,000
Uygunluk	0.78	0.85	0,000
Ürün Portföyü	0.78	0.85	0,000
ÜRÜN SORUMLULUĞU BOYUTU	8.62	9.33	0,000

Kamu ve özel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında ürün sorumluluğu boyut incelendiğinde, kamu ve özel bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ürün sorumluluğu boyut ana boyutunda ve tüm alt boyutlarda özel bankaların ortalama değerleri kamu bankalarından daha yüksektir. Bu durum kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında ürün

sorumluluğu boyuta yönelik olarak özel bankaların daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

14 bankanın Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) sürdürülebilirlik raporlamalarında yayımladıkları verilere göre özel bankaların genel olarak tüm verilerde daha etkin ve pozitif sonuçlar çıkarken kamu bankaları sürdürülebilirlik açısından özel bankalara göre daha az etkin kalmış bulunmaktadır.

Bu veriler doğrultusunda Gri ilişkisel analiz veri tekniği ile 14 bankanın sürdürülebilirlik performanslarının sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.8. GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE BANKALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de yer alan 3 kamu, 6 özel sermayeli ve 5 katılım bankasının en son 2018 yılına ait Gri4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri ve faaliyet raporlamalarından alınarak belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda Gri İlişkisel Analiz Yöntemi kullanılarak sürdürülebilirlik performansları değerlendirilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 3.12’de analizde kullanılan bankaların isimleri yer almaktadır.

Tablo 3.12: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Kamu, Özel Sermayeli ve Katılım Bankaları

BANKA SAYILARI	KAMU BANKALARI
1	Halkbank
2	Vakıfbank
3	Ziraat Bankası
	ÖZEL SERMAYELİ BANKALAR
4	Akbank
5	Garanti
6	Şekerbank
7	Türk Ekonomi Bankası
8	Türkiye İş Bankası
9	Yapı Kredi
	KATILIM BANKALARI
10	Albaraka
11	Kuveyt Türk
12	Türkiye Finans
13	Vakıf Katılım
14	Ziraat Katılım

Bulunan veriler 2018 yılına ait verilerin analiz edilmesinde; “Microsoft Excel 2013” ve “MATLAB” paket programları kullanılmıştır. Çalışmada Türkiye’de 6 özel sermayeli banka, 3 kamu bankası ve 5 katılım bankasının belirli finansal oranları kullanılarak 2018 yılına ait veriler doğrultusunda sergiledikleri finansal durumları incelenmiştir. Kullanılan finansal oranlar; karlılık oranları, büyüme oranları, likidite süreklilik oranları ve gelir-gider yapısına ilişkin oranlar olmak üzere 4 farklı boyut olarak alınmış toplam 31 orandan yararlanılmıştır. Türkiye’de bulunan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sayısının analiz edilmesinde; sürdürülebilir bir sistem için gerekli unsurların önemini yansıtmada yararlanılan Gri İlişkisel Analiz tekniği kullanılmıştır (Chu ve Diğerleri, 2008: 657).

Gri İlişkisel Analiz tekniği çok küçük hacimli veri setlerinde bile yüksek performans elde edilebileceği göstermektedir (Huang ve Lee, 2003: 74). Yöntemin zor olmaması, örneklem hacmi için bir kuralın yer almaması, her bir veri seti için herhangi bir olasılık dağılımı gerektirmemesi gibi kurallar gri ilişkisel analiz modelini etkili bir ölçümleme ve dereceleme modeli olarak karşımıza çıkarmaktadır (Tzeng and Tsaur, 1994: 90-91). Gri ilişkisel analiz, gri teorisinde yapılan bilimsel çalışmalarda yerini almış bir derecelendirme, sınıflama ve karar verme tekniği (Wen vd., 2003; Lin vd., 2004: 198; Liu ve Lin, 2006; Yamaguchi vd., 2007: 401) olarak bilinmektedir. Bu çalışmada gri ilişkisel analiz için belirlenen referans ve faktör serilerinin oluşan değişkenleri, her banka için Tablo 3.13’de gösterilmiştir.

Tablo 3.13: Gri İlişkisel Analiz Referans ve Faktör Serileri

Oluşturulan Seriler	Değişken ismi
Referans seri	x_0
Halkbank	x_1
Vakıfbank	x_2
Ziraat Bankası	x_3
Akbank	x_4
Garanti	x_5
Şekerbank	x_6
Türk Ekonomi Bankası	x_7
Türkiye İş Bankası	x_8
Yapı Kredi	x_9
Albaraka	x_{10}
Kuveyt Türk	x_{11}
Türkiye Finans	x_{12}
Vakıf Katılım	x_{13}
Ziraat Katılım	x_{14}

Bankaları finansal durumlarına göre sıra oluşturmak için 14 adet bankadan oluşan referans seri $x_0(k)$ ve bankaların oluşturduğu faktör serileri aşağıdaki Şekil 3.1’de gösterildiği gibi belirtilmiştir.

Şekil 3.1: Bankaların Oluşturduğu Faktör Serileri

$$\begin{aligned} x_0(k) &= [x_0(1), x_0(2), \dots, x_0(14)] \quad k = 1, 2, \dots, 14 (\text{referans seri}) \\ x_i(k) &= [x_i(1), x_i(2), \dots, x_i(14)] \quad k = 1, 2, \dots, 14 \quad i = 1, 2, \dots, 16 \end{aligned}$$

Belirlenen $x_0(k)$ ve $x_i(k)$ serilerine ait i 'inci seri ve k 'ıncı sıradaki $\gamma(x_0(k), x_i(k))$ gri ilişkisel katsayılar aşağıdaki formül yardımıyla bankalar için hesaplanmıştır.

$$\gamma(x_0(k), x_i(k)) = \frac{\min_{i,k} |x_0(k) - x_i(k)| + \zeta \max_{i,k} |x_0(k) - x_i(k)|}{|x_0(k) - x_i(k)| + \zeta \max_{i,k} |x_0(k) - x_i(k)|} \quad \begin{array}{l} k = 1, 2, 3, \dots, n \\ i = 1, 2, 3, \dots, m \\ n, m \in N \end{array}$$

Sonrasında ise gri ilişkisel dereceler, gri ilişkisel katsayıların ortalaması olan,

$$\Gamma_{0i} = \frac{1}{n} \sum_{k=1}^n \gamma(x_0(k), x_i(k)) \quad k = 1, 2, 3, \dots, n \quad i = 1, 2, 3, \dots, m \quad n, m \in N \quad \text{formülü ile}$$

hesaplanmıştır

Kaynak: (Wen, 2004: 50–52; Liu ve Lin, 2006: 95–99).

Bu formüller doğrultusunda 2018 yılına ait 14 bankanın sosyal, çevresel ve ekonomik verileri ile Gri ilişkisel analiz tekniği test sonuçları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

3.8.1. Sosyal Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları

Gri ilişkisel analiz tekniği doğrultusunda 2018 yılı içerisinde sosyal sürdürülebilirlik açısından oluşan tablolar yer almaktadır.

Tablo 3.14: Sosyal Değişkenlere Ait Gri Değerleri

Personel Sayısı Gri Değerleri	Düzenlenen Eğitim Sayısı Gri Değerleri	Eğitime Katılan Personel Gri Değerleri Sayısı	Eğitime Yapılan Yatırım Tutarı Gri Değerleri	Projelere Yapılan Yatırım Gri Değerleri	Temsil / Tanıtım Yatırımları Gri Değerleri
1389,45	28037,58	982,31	24,21	1	138,79
682,44	2355,62	4595,55	85,96	1	10,01
1322,90	17482,14	5562,95	23,19	1	119,26
726,96	17409,70	704,83	37,74	1	100,03
339,99	5502,17	346,69	42,35	1	37,85
367,34	2953,55	4151,31	22,49	1	54,55
1015,61	6043,06	1016,12	8,93	1	14,79
1280,74	4985,89	357,99	21,47	1	142,53
9902,02	535008,91	716,07	25,94	1	80,69
45,45	148,99	133,39	1	7,85	9,13
131,75	3089,05	998,79	21,79	1	67,27
182,89	34386,34	169,99	12,85	1	65,21
106,39	685,67	115,63	2,78	1	3,71
55,73	652,51	60,96	1	1,15	3,65

Bu tabloda kamu, özel sermayeli ve katılım bankalarının 2018 yılına ait sosyal sürdürülebilirlik verilerine ait değerler yer almaktadır. Seçilen 6 tane Gri değişkenine göre aşağıdaki Tablo 3.15’de 14 bankanın kendi içerisinde bu veriler doğrultusunda Gri ilişkisel derecelendirme ve sıralamaları yer almaktadır.

Tablo 3.15: 2018 Yılı için Bankalara Ait Sosyal Gri İlişkisel Dereceler ve Sıralamalar

Bankalar	Sıralama Değerleri	Gri İlişkisel Derece
AKBANK	3	5095,56
TÜRKİYE İŞ BANKASI	7	1288,43
GARANTİ	4	4085,24
YAPI KREDİ	5	3163,38
TEB	10	1045,01
ŞEKERBANK	8	1258,38
HALK BANKASI	6	1349,92
VAKIFBANK	9	1131,61
ZİRAAT BANKASI	1	90955,77
KUVEYT TÜRK	14	57,64
ALBARAKA	11	718,28
TÜRKİYE FİNANS	2	5803,05
VAKIF KATILIM	12	152,53
ZİRAAT KATILIM	13	129,17

Tablo 3.15. İncelendiğinde belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda derece olarak en iyi performansa sahip banka 90955,77 derece ile Ziraat Bankası, 57,64 derece ile en kötü olarak Kuveyt Türk Katılım bankası yer almıştır. Ziraat Bankasının en yüksek performansa sahip olmasının nedenleri arasında Gri4 (Küresel Raporlama

Girişimi) verilerinde sosyal açıdan en yüksek çalışan sayısına sahip olması ve çalışanlarına vermiş olduğu eğitim ve yatırımlarının yüksek olmasından dolayıdır. Kuveyt Türk Katılım bankasının son sırada yer almasının sebebi ise, diğer katılım bankalarına karşı hem şube sayısının hem de personel sayısının fazla olması nedeni ile oransal olarak en düşük performansa sahip olmasına neden olmuştur

Özel sermayeli bankalar içerisinde değerlendirdiğimizde Akbank'ın en yüksek performansa sahip olduğu görülmektedir. Sırası ile Garanti ve Yapı Kredi'de ilk 3 içerisinde yer almaktadırlar. Sosyal değişkenler için özel sermayeli bankaların kendi kaynaklarını bu doğrultuda daha iyi kullandıkları ve yönettikleri gözükmemektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de özel sermayeli bankacılık sektörünün genel olarak sosyal sürdürülebilirlik konusunda ön planda olduğu görülmektedir.

Katılım bankaları arasında yapılan değerlendirmede ise en yüksek performansa sahip olan banka 5803,05 derece ile Türkiye Finans olmuştur. Ardından Albaraka Türk Katılım Bankası yer almaktadır. Türkiye'de katılım bankalarının sayılarının az olması ve rekabet ortamında özel sermayeli bankaların fazla olması sosyal sürdürülebilirlik açısından katılım bankalarının biraz daha geride kalmasına sebep olmuştur. Katılım bankaları içerisinde yeni katılan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım performanslarının çalışan sayılarının az, yapılan yatırım tutarlarının yüksek olmaması nedeni ile katılım bankaları arasında ilk sıralarda yer alamamışlardır.

Özel sermayeli bankaların 2018 yılı içerisinde katılım bankaları ve kamu bankalarına karşılık sosyal sürdürülebilirlik açısından performanslarının daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır.

3.8.2. Çevresel Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları

Tablo 3.16: Çevresel Değişkenlere Ait Gri Değerleri

Şube Sayısı Gri Değerleri	Personel Sayısı Gri Değerleri	Varlık Yatırımlarındaki Değişim Gri Değerleri	Enerji Gri Değerleri	Su Gri Değerleri	Haberleşme / İletişim Gri Değerleri	Temizlik Maddesi Kullanımı Gri Değerleri	Bakım – Onarım Giderleri Gri Değerleri
297794,47	25297,00	1	277,74	277,74	29,58	1771,33	11146,72
191713,81	15423,07	1	1908,50	3434,12	118,53	1924,80	2493,95
244103,53	18206,03	1	147,23	147,23	463,01	2051,13	4726,28
252681,83	17839,32	1	7,19	7,19	24,33	379,41	2520,09
39640,23	3065,53	1	40,68	40,68	8,43	1174,42	1027,05
76238,51	8452,66	1	42,92	42,92	31,83	113,86	1195,09
230926,61	17738,70	1	33,28	33,28	21,96	143,73	7189,82
241227,51	19937,89	1	24,61	24,61	13,22	428,60	6085,46
192882,69	20079,99	1	29,95	29,95	45,79	533,80	4449,44
107076,75	10921,88	1	25,88	25,88	1653,66	11162,65	1546,41
114193,96	9563,73	1	3811,09	3811,09	2228,67	2644,04	3141,19
94135,17	11296,22	1	3636,33	3636,33	724,42	3890,59	4607,80
126539,80	15037,74	1	22,55	22,55	29,86	86,50	6042,76
154172,65	16908,34	1	67,37	67,37	60,47	386,64	2929,91

Tablo 3.16’da 14 bankanın çevresel sürdürülebilirlik açısından Gri değişkenlerine göre verileri yer almaktadır. Bankalar için 8 tane seçilen Gri değişkenleri 2018 yılına ait performans değerlerini göstermektedir. Tablo 3.17’de ise bu değerler doğrultusunda bankaların çevresel derece ve sıralanmaları yer almaktadır.

Tablo 3.17: 2018 Yılı için Bankalara Ait Çevresel Gri İlişki sel Dereceler ve Sıralamalar

Bankalar	Sıralama Değerleri	Gri İlişki sel Derece
AKBANK	1	42074,45
TÜRKİYE İŞ BANKASI	7	27127,22
GARANTİ	3	33730,68
YAPI KREDİ	2	34182,54
TEB	14	5624,75
ŞEKERBANK	13	10764,85
HALK BANKASI	5	32011,05
VAKIFBANK	4	33467,86
ZİRAAT BANKASI	6	27256,57
KUVEYT TÜRK	11	16551,77
ALBARAKA	10	17424,34
TÜRKİYE FİNANS	12	15240,98
VAKIF KATILIM	9	18472,84
ZİRAAT KATILIM	8	21824,22

Tablo 3.17 incelendiğinde belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda bankalar içerisinde en iyi çevresel performansa 42074,45 derece ile Akbank, en kötü performansa 5624,75 derece ile Türk Ekonomi Bankası (TEB) yer almıştır.

Günümüzde küreselleşmenin giderek artmasından dolayı bankalar çevresel sürdürülebilirlik konularına eğilimlerini artırmış bulunmaktadır. Özel sermayeli bankacılık sektöründe bu durum hem katılım bankalarına hem de kamu bankalarına göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik açısından ilk 3 sıralamada sırası ile Akbank, Garanti ve Yapı Kredi bankaları yer almaktadır. Kaynaklarını doğru yönetme ve tasarruf bakımından enerji harcamalarını asgari düzeye indirme konusunda başarılı oldukları görülmektedir.

Kamu bankaları nezdinde ise Vakıfbank'ın ilk sırada olduğu görülmektedir. Kamu bankaları çevresel sürdürülebilirlik faaliyetlerini katılım bankalarına göre daha yüksek performansa sahip oldukları görülmektedir. Kamu bankalarının hem şube sayıları hem de çalışan sayıları dikkate alındığında özel sermayeli bankacılık sektöründe faaliyet gösteren diğer 6 bankaya göre performanslarının yüksek olduğu analiz sonucunda ortaya çıkmıştır.

Katılım bankaları arasında bankacılık sektöründe yeni olmalarına rağmen 21824,22 derece ile Ziraat Katılım ilk sırada yer alırken Vakıf Katılım Bankası da 18472,84 derece ile ikinci sırada yer almaktadır. Katılım bankaları arasında ilk sıraları almalarının nedenleri arasında şube sayılarının az olması aynı zamanda çalışan sayısının da az olması nedeni ile çevresel sürdürülebilirlik değişkenleri açısından performanslarının diğer katılım bankalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Genel olarak çevresel sürdürülebilirlik konusunda özel sermayeli bankaların katılım bankaları ve kamu bankalarına karşı performanslarının daha iyi olduğu yapılan yatırımların yüksek ve giderlerin daha az olması bu açıdan etkili olduğu görülmektedir.

3.8.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik Gri İlişkisel Analiz Sonuçları

Tablo 3.18: Ekonomik Değişkenlere Ait Gri Değerleri

Varlık Karlılığı=Net Kar/Ortalama Varlık Gri Değerleri	Özsermaye Karlılığı=Net Kar/Özsermaye *100 Gri Değerleri	Net Faiz Marjı=Net Faiz Geliri/Toplam Varlıklar Gri Değerleri	Net Kar Marjı=Dönem Net Karı/Faiz Geliri+Faiz Dışı Gelir Gri Değerleri	Varlık Devir Hızı=Faiz Geliri+Faiz Dışı Gelir/Ort. Varlık Gri Değerleri
1,00	12430368,38	-106899257,55	1795,57	4,21
1,00	3958118045187,99	33081844821126,90	294558817,14	151719,82
5,84	30163040,53	-261953663,27	808,63	1,00
7,12	16546762,48	-134964387,58	43243065,47	1,00
11,25	7272131,45	-39590620,49	10979,97	1,00
51,42	1524716,15	-3820105325,29	282785,19	1,00
1,00	123387166,80	-7179214954,46	345180,75	68,72
1,00	1391174619,97	-12530641653,90	756994,72	122,27
24,18	69196657,39	-555033164,70	1,00	3,63
13,82	2448763,47	-101074837,65	1,00	7,07
22,92	7421235,32	-12415521,00	3834481,71	1,00
3,72	818635,53	-22048835,94	1,00	1,64
2,81	76463,85	-2022529,62	209721,41	1,00
272,43	93638,95	-265512132,02	27554674,52	1,00

Tablo 3.18: (devam) Ekonomik Değişkenlere Ait Gri Değerleri

Kredi Büyüme Hızı=D.S. Kredi-D.B.Kredi/D.B.Kredi Gri Değerleri	Aktif Büyüme Oranı=D.S.Aktif-D.B. Aktif/D.B.Aktif Gri Değerleri	Özsermaye Büyüme Oranı=D.S.Ö.-D.B.Ö./D.B.Ö. Gri Değerleri	Faiz Büyüme Oranı=D.S.Net Faiz.-D.B.Net Faiz/D.B.Net Faiz Gri Değerleri
-106841324,72	-107785446,73	-113461082,19	-139741030,23
-32639653615978,30	1459132128801300,00	-36436307338393,10	-38714902244936,20
-368147411,76	-274890299,21	-276870547,76	-361036947,89
-141093327,49	-147770815,52	-163075416,17	-199813661,30
-275845029,34	-36752757,98	-38212476,57	-37545870,91
-4795294149,88	-3720668086,36	1594747,96	3786237,68
-8411520575,36	-8430960913,90	-7831362427,75	-7250401030,35
-95960022786,20	-12366667115,53	-14733504580,36	-15002509572,16
-649204807,41	-643542236,60	-635437705,53	-676006074,75
-132187918,17	-123145157,91	-112210293,03	-122215092,77
-15682899,25	-13927404,49	-15678025,35	-33461362,50
-23791237,20	-24929016,44	-22477775,88	-24906599,03
-2545081,04	-3275682,37	-2660668,48	-22712009,27
-446451906,34	-10568115664,22	-796536396,07	-847974645,04

Cari Oran=Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler Gri Değerleri	Likit Oran=Likit Aktifler/Toplam Varlıklar Gri Değerleri	Net Kredi/Toplam Varlıklar Gri Değerleri	Toplam Gelirler/Toplam Giderler Gri Değerleri
26,28	-118938652,99	-256063167,12	2323555844,18
10221783916035,60	-34985950685629,20	-55364447122650,90	159195150954948,00
88465636,87	-304306816,65	-396124736,46	1460095423,63
155966564,21	-145737363,36	-220783515,17	321232,78
1,44	-61184805,93	114385435,49	-140279383,75
52930783,31	-4216865646,81	-6595262403,42	1658703972,49
3095862297,84	-7618315353,74	-12739775942,71	-38064338891,61
7615987062,41	-13378830318,35	-21520143595,54	21369997405,57
442773002,13	-572004029,17	-1026385281,53	1212202180,09
19,86	-108461036,66	-173282952,74	100622,10
32402356,62	-14098569,57	-21057290,26	-49956468,51
4692381,13	-24586292,27	-55627015,78	-173862290,03
387677,31	-2191437,88	-3352878,46	-43141764,84
69910001,66	-283367490,62	-3511764243,66	178244969,32

Tablo 3.18: (devam) Ekonomik Değişkenlere Ait Gri Değerleri

Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri - Gri Değerleri	Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler Gri Değerleri	Faiz Giderleri/Toplam Giderler Gri Değerleri
11515541,07	-172328766,94	-108177862,18
142267457106236,00	-61124320906918,00	-60015364152674,90
674584853,03	-435177697,23	-393470913,39
877623151,15	-131504254,48	-217096370,09
719803594,83	-65933703,79	-52954417,30
136932379431,38	-7196027091,13	7007422269,55
-50977935398,80	-17532324910,87	-35324820419,07
-759945592679,82	-18395785346,44	-26294944276,00
3587765455,46	-902363544,78	-1089464354,83
232236100,64	-163671623,43	-135414163,48
1642251537,37	-21651961,80	-18200725,86
101083873,74	-36971791,73	-30818963,77
42254736,51	-3443586,22	-3232260,10
3789316041,05	878775918,51	131261647,48

Tablo 3.18’de 14 bankanın ekonomik değişkenlerine ait değerler yer almaktadır. Özel sermayeli, kamu bankaları ve katılım bankalarının formülleri Tablo 3.4 ve Tablo 3.5’de gösterilmiş burada hepsi tek tabloda yer almıştır. Seçilen değişkenler ekonomik sürdürülebilirlik açısından bankaların performanslarını ölçmek için 16 değişkene yer verilmiştir bu değerlendirme sonucunda Tablo 3.19’da bankaların derece ve sıralamaları gösterilmiştir.

Tablo 3.19: 2018 Yılı için Bankalara Ait Ekonomik Gri İlişkisel Dereceler ve Sıralamalar

Bankalar	Sıralama Değerleri	Gri İlişkisel Derece
AKBANK	4	69829186,88
TÜRKİYE İŞ BANKASI	1	88900758915371,30
GARANTİ	9	-51166829,01
YAPI KREDİ	8	-25508645,44
TEB	5	5823318,09
ŞEKERBANK	2	7207150143,33
HALK BANKASI	13	-12383836006,47
VAKIFBANK	14	-59984420357,40
ZİRAAT BANKASI	11	-89843992,21
KUVEYT TÜRK	10	-58554846,74
ALBARAKA	3	91861212,90
TÜRKİYE FİNANS	7	-20839057,58
VAKIF KATILIM	6	-2853080,96
ZİRAAT KATILIM	12	-727785332,07

Tablo 3.19. incelendiğinde belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda 2018 yılı ekonomik performans açısından Türkiye İş Bankası 88900758915371,30 derece ile ilk sırada yer alırken, Vakıfbank ise -59984420357,40 derecesi ile en kötü performansa sahip olduğu görülmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirlik açısından karlılık oranları, süreklilik ve gelir/gider yapısına ilişkin olarak özel bankacılık sektöründe ilk sırada Türkiye İş Bankasının yer alması öz kaynaklarının doğru kullanılması kurum içerisinde disiplinli yönetimin bulunması ve geçmişten gelen tecrübe ile performansının yüksek olmasında önemli rol göstermiştir. Özel sermayeli bankacılık sektöründe 2018 yılı Grı değişkenlerine göre 7207150143,33 derece ile Şekerbank'ın ikinci sırada yer alırken ardından Akbank'ın ekonomik sürdürülebilirlik performansının yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye'de özel bankacılık sektöründe ilk sıralarda Türkiye İş Bankası, Şekerbank, Akbank, Garanti ve Yapı Kredi'nin bulunmasında müşterilerine yenilikçi çözümlerle hizmet sunmayı sürdürürken teknolojik gelişmeler son derece etkili oluyor. Bu açıdan son beş senede yaşanan gelişmelerin ardından 2018 yılı içerisinde de mobil ve internet bankacılığı kullanımı özel sermayeli bankaların ekonomik sürdürülebilirlik açısından performanslarını artırmalarında önemli bir paya sahiptir.

Kamu bankaları 2018 yılı Grı değişkenlerine göre 14 banka içerisinde son sıralarda yer almaktadırlar. Bunun sebepleri arasında yaşanan ekonomik sıkıntılar, döviz dalgalanmaları, mali disiplin ve müşteri kazanımındaki payların düşük olması gösterilebilir.

Ekonomik sürdürülebilirlik bakımından katılım bankaları arasında ilk sırada yüksek performansa sahip banka 91861212,90 derece ile Albaraka Türk Katılım bankası ilk sırada yer almaktadır. Vakıf Katılım Bankasının 5 katılım bankası içerisinde performans olarak ikinci sırada yer almıştır. Katılım bankalarının sayılarının arttırılması özel sermayeli bankalara karşı rekabet ortamının ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından olumlu yönde olduğu görülmektedir.

Günümüz rekabet ortamında özel sermayeli bankaların katılım bankalarına karşı 2018 yılı içerisinde de analiz sonucunda üstünlüğü görülmektedir. Bu üstünlüğün bankacılık sektöründe kullandıkları farklı kalemlerin fazla olması sebebi ile aynı

zamanda gelirlerinin ve karlarının daha fazla olması hem katılım bankacılığında hem de kamu bankalarından iyi konumda yer aldıkları görülmektedir.

SONUÇ

Günümüzde dünya üzerinde küreselleşmenin etkisi ile finans kuruluşları içerisinde yer alan bankacılık sektöründe birtakım zorluklar ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu zorluklar bankaların ileride yaşayacakları likit ihtiyaçları, öz sermaye karlılık oranlarının üst seviyelerde gerçekleşmemesi gibi. Küresel eğilimler doğrultusunda Türkiye ekonomisi ve bankacılık sektörü geçmiş dönemi zor bir süreç içinde tamamlamış bulunmakta. 2017 gerçekleşen büyüme performansının ardından Türkiye ekonomisi 2018’de küresel finansal şartların zorlaştığı bir dönem içine girmiş durumda. Başka bir anlatımla, cari açığındaki büyüme ve enflasyondaki artışa ilişkin şüpheler küresel gelişmelerle birlikte yurtiçinde kur ve faiz üzerinde yukarı doğru seviyelerde ilerlemeye devam etmiştir. Oluşan bu şartlarda Türk bankacılık sektörünün iş yapma şartlarını zorlaştırırken bankacılık sektörünü de bir hayli gergin bir ortama götürmektedir. Bu sebeple Türkiye’de yer alan bankalar yılın ilk gününden itibaren ciddi düzenlemelere neden olmuştur. Bankacılık sektörünün yurtiçi ve yurtdışı finansman giderleri artarken büyüme eğilimi azalmaya başlamıştır. Bu durumlardan dolayı alacaklardan nakit ve döviz kurlarının sürekli dalgalanması bankacılık sektörünün gelirlerinin yavaş yavaş gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Türkiye’de finans sektörü içerisinde bankaların yıllık raporlamalarında açıkladıkları birden fazla unsur günümüz koşullarında sorumluluklarının giderek arttığını ve yapılacak her tasarrufun geri dönüşümü bankanın finansal varlıkları için pozitif olarak yansması olarak beklenmektedir. Bu yüzden bankacılık sektöründe GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri içerisinde açıkladıkları unsurları sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik olarak açıklamaktadırlar. Bu unsurlar dünya standartları içerisinde kabul görülmeye başlanmış ve raporlama sonuçlarında her geçen gün sürdürülebilirlik konusuna önem ve dikkat etmeye çalışan finans kuruluşlarının sayısı yükselerek artmaktadır.

Bu çalışmamızda Türkiye’de bankacılık sektöründe yer alan 14 bankanın 2013-2018 yılları arasında açıkladıkları sürdürülebilirlik raporlamaları ve faaliyet raporlamaları incelenmiştir. Bu raporlar doğrultusunda ilk öncelikle GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri olarak 58 genel 94 kendine özgü toplamda 152 unsur bankacılık sektörünün amaçları doğrultusunda tekrardan düzenlenmiştir. Tekrardan

düzenlenen veriler her bankanın kendi içerisinde hangi unsurları barındırdıkları hangi unsurlara yer vermediklerini içerik analiz yöntemi ile incelenmiştir.

Özel sermayeli bankalar katılım bankalarına karşı Grı4 (Küresel Raporlama Girişimi) verilerini her yıl daha düzenli ve alanlarını genişleterek yayımladıkları gözlemlenmiştir. Katılım bankalarında ise bu konu da daha çok Grı4 (Küresel Raporlama Girişimi) verileri faaliyet raporlamalarının içerisinde yer alan sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik konularının alt başlıklarında yer aldıkları görülmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik konularında en çok çalışına değer ve çalışan hakları gibi konular yer almaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik konularında özel sermayeli bankaların, enerji, su, emisyon gibi alt başlıklarda daha fazla verimli oldukları, katılım bankalarında ise bu alt başlıklarda daha az verimlilikle geride kaldıkları analiz sonucunda yer almaktadır. Özel sermayeli bankalar hem de katılım bankaları tasarruflarını artırarak gider maliyetlerini düşürmek, oluşturulan tasarruflar ve elde tutulan maliyetler ile farklı kalemlere yönelmek ve bankanın karlılık oranlarını artırma yönünde eğilimleri olduğu görülmektedir.

14 bankanın Grı4 (Küresel Raporlama Girişimi) veriler ışığında kamu, özel sermayeli bankalar ve katılım bankalarının sürdürülebilirlik raporlamalarında en fazla özel sermayeli bankaların önem verdiği gözlemlenmiştir. Kamu bankalarının ülke ekonomisindeki dalgalanmalardan dolayı özel sermayeli bankaların raporlamalarına göre daha az önem verdikleri ve bu süreç içerisinde devam etmesi halinde özel sermayeli bankalar hem kamu hem de katılım bankacılığına üstünlüğünün devam etmesi söz konusudur.

Çalışmanın devamında ise 14 bankanın en son yıl olarak 2018 yılına ait sosyal, çevresel ve ekonomik değişkenlerinden toplamda 31 değişken ile özel sermayeli ve katılım bankacılığının sürdürülebilir performansları ölçülmüştür. Sosyal değişkenler bazında personel sayısı, düzenlenen eğitim sayısı ve eğitime yapılan yatırım tutarları gibi değişkenler yer alırken, çevresel sürdürülebilirlik değişkenlerinde daha çok bankacılık sektörünün enerji, haberleşme ve iletişim gibi değişkenlere yer verilmiştir. Ekonomik sürdürülebilirlik değişkenleri içinde karlılık oranları, büyüme oranları, süreklilik oranları ve gelir/gider yapılarına ait değişkenlerden oluşan 31 değişkeni ‘Microsoft Excel 2013’ ve ‘MATLAB’ istatistiksel analiz programı kullanılıp Gri İlişkisel

Analiz tekniği ile de analiz sonuçları yorumlanarak özel sermayeli bankacılık ve katılım bankacılığının sürdürülebilirlik performansları değerlendirilmiştir. Gri İlişkisel Analizde kullandığımız değişkenlerin tamamı Tablo 3.2, 3.3 ve 3.4’de belirtilmiştir.

2018 yılı sosyal sürdürülebilirlik açısından analiz sonuçları;

- 14 bankanın 2018 yılına göre şube sayılarının çok fazla artmadığı,
- Yapılan eğitim sayıları ve eğitime yapılan yatırımlardan dolayı personel sayılarının fazla olmadığı kurum içi personele verilen eğitimlerin önemine daha fazla hassasiyet gösterilmesi personel alımının az olduğu gözlemlenmiştir.
- Özel sermayeli bankacılığın sosyal sürdürülebilirlik açısından Akbank’ın en iyi performansa sahip olduğu görülmektedir.
- İlk beş içerisinde özel sermayeli bankaların daha fazla yer aldığı görülmektedir.
- Katılım bankacılığı açısından da Türkiye Finans’ın sosyal sürdürülebilir yönünün en iyi olduğu görülmektedir.
- 14 banka içerisinde en iyi sosyal sürdürülebilirlik performansı Ziraat Bankası’na aittir.
- Diğer kamu bankaları sosyal sürdürülebilirlik alanında orta sıralarda yer almaktadırlar.
- Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki paylarının artmasına rağmen yeni açılan bankalarında son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Her geçen gün artan rekabet ortamında özel sermayeli bankaların sosyal sürdürülebilirlik alanında genel olarak katılım bankaları ve kamu bankalarına karşı daha iyi durumda olduğu sosyal sürdürülebilirlik konularında eğilimlerini arttırmazlar ise özel sermayeli bankaların üstünlüğünün devam etmesi beklenmektedir.

2018 yılı çevresel sürdürülebilirlik açısından analiz sonuçları;

- 14 banka içerisinde en iyi performansa sahip banka Akbank olmuşken yine en kötü performansa sahip banka özel sermayeli bankalardan Türk Ekonomi Bankası olmuştur,
- Katılım bankacılığı arasında sektörde yeni olan Ziraat Katılım bankası en iyi performansa sahip olmuştur.
- Kamu bankaları içerisinde en iyi performans Vakıfbank’a aittir.

- 14 bankanın şube ve personel sayılarına oranla enerji ve su giderleri artmıştır.
- Bilinçli su ve enerji tüketimi için personellere verilen eğitimlerin arttığı, fakat buna rağmen giderlerdeki artışlarda düşüşler çok fazla görülmemektedir.
- Günümüz teknoloji çağı olduğundan dolayı her bankanın haberleşme ve iletişime aynı zamanda reklam giderlerinin azalmasının sebebi olarak internet ve mobil bankacılık anlayışının artması gösterilebilir.
- Katılım bankaları arasında Ziraat ve Vakıf katılımın bankacılık sektöründe yeni olmalarına rağmen diğer katılım bankalarına göre daha iyi oldukları görülmektedir.
- Özel sermayeli bankaların çevresel sürdürülebilirlik konularında yine ilk sıralarda yer almaktadırlar.

Özel sermayeli bankalar çevresel sürdürülebilirlik konularında iyi olmaları giderlerini hem kamu hem de katılım bankalarına bankalarına göre daha fazla azaltmaları, haberleşme-iletişim değişkeninin en iyi şekilde kullandıklarından dolayı katılım bankaları ve kamu bankalarına karşı performansları daha yüksektir.

2018 yılı ekonomik sürdürülebilirlik açısından analiz sonuçları;

- 14 banka içerisinde en iyi performansa sahip banka Türkiye İş Bankası olmuştur,
- Özel sermayeli bankaların finansal varlıkları bakımından analiz sonucunda hem katılım bankalarına hem de kamu bankalarına karşı üstünlüğü gözlemlenmiştir,
- Mali disiplin ve öz sermaye karlılığının yüksek olması özel sermayeli bankaların performanslarının iyi olmasına neden olmuştur,
- Kamu bankaları açısından 2018 yılının döviz dalgalanmalarının sürekli olması ve ekonomide ki cari açığın artmasından dolayı performans sıralamalarında kendilerine en son sırada yer bulmuşlardır,
- Katılım bankacılığının giderek genişlemesi sektördeki yeni olan Vakıf Katılımın performansının ikinci sırada yer alması dikkat çeken bir başka konudur,
- Özel sermayeli bankaların ekonomik performansları açısından ilk sıralarda yer almışlardır,
- Özel sermayeli bankaların katılım bankalarına karşılık özsermaye ve aktif büyüme oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir,

- Katılım bankacılığı sektöründe kar payı gelirlerinin artması doğrultusunda ekonomik anlamda yukarı doğru çıkmaları öngörülmektedir.

2018 yılı içerisinde ve sonra ki yıllarda 14 bankanın ekonomik sürdürülebilirlik performansın iyi olması doğrultusunda sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik performanslarının da iyi olacağını göstermektedir. Ekonomik sürdürülebilirlikteki her bir pozitif yansıma bankaların diğer alanlarda da başarılı olması ile bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye’de 2018 yılı içerisinde performans olarak özel sermaye bankacılığının katılım bankalarına ve kamu bankalarına karşı üstünlüğünün olduğu görülmektedir.

Katılım bankacılığının bankacılık sektöründeki payının artırılması özel sermayeli bankaların ekonomik sürdürülebilirlik alanında 2018 yılı içerisinde de yine yüksek performanslara sahip oldukları görülmüştür. Özel sermayeli bankaların aktif büyüme ve özsermaye büyüme oranlarının fazla olması bu durumun başlıca sebebi olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak ortaya çıkan analiz sonuçları doğrultusunda 2018 yılı içerisinde sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik performansları açısından belirlediğimiz değişkenler doğrultusunda özel sermayeli bankaların kamu bankalarına ve katılım bankalarına karşı daha başarılı ve yüksek performanslara sahip oldukları görülmektedir.

EKLER

EK 1. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Genel Standart Açıklamaları

Strateji ve Analiz Standartların Kısa Açıklamaları
G4.1: Kurumun sürdürülebilirlikle başa çıkabilme konusundaki stratejisi ve kurumun sürdürülebilirlik konusundaki stratejisi ile ilgili olarak kurum veya şirketin en üst düzey karar vericisinden (CEO, başkan veya eşdeğer kıdemli pozisyon gibi) stratejiyle ilgili alınan bir beyanı
G4.2: Kurumun ulusal yasalar ve ilgili uluslararası kabul görmüş standartlarla tanımlanan haklar ve sürdürülebilirlik eğilimlerinin, tehlike ve avantajların geniş zamanda planları ve kurumun finansal performansı üzerindeki etkileri de dahil olmak üzere, sürdürülebilirlik ve paydaşlar üzerindeki kilit etkileri
Kurumsal Profilin Açıklama Endeksi Standartların Kısa Açıklamaları
G4-3: Kurumun (şirketin) adı
G4-4: Birincil markalar, ürünler ve/veya hizmetler
G4-5: Kurumun genel müdürlüğünün bulunduğu konum
G4-6: Kurumun faaliyet gösterdiği ülke sayısı ve raporda yer alan sürdürülebilirlik konularına uygun kurumun önemli faaliyet gösterdiği veya özel olarak faaliyet gösterdiği ülkelerin adları
G4-7: Kurumun genel merkezinin bulunduğu yer
G4-8: Kurumun mülkiyet niteliği ve yasal şekli
G4-9: Coğrafi yer sektörleri ve müşteri türü dahil olmak üzere piyasaya sunulan hizmet
G4-10: Kurumun çalışan sayısı, operasyonlar, net satışlar, toplam borç ve öz kaynak, ürün veya hizmet miktarı
G4-11: Kurumun boyutu, yapısı, mülkiyeti veya tedarik zinciriyle ilgili raporlama süre içerisinde faaliyet bulunan her dikkat çeken farklılıklar
G4-12: Toplu iş sözleşmelerinin kapsadığı çalışanın yüzdesi
G4-13: Kurumun imzaladığı veya takviye ettiği kurum dışında iletmiş ekonomik, çevresel ve sosyal anlaşmalar, ilkeler ve diğer insiyatiflerinin bulunduğu dizelgesi
G4-14: İş anlaşmaları, bölge ve cinsiyete göre toplam çalışan işçi sayısı
G4-15: Kuruluşun üyesi olduğu ve içerisinde bulunduğu dernekler (örneğin sanayi dernekleri) ve ulusal ya da uluslararası destek örgütlerinin bir dizelgesi
G4-16: Kuruluşun ihtiyati yaklaşımının olup olmadığı ve ihtiyatlılık ilkesini ne derecede önem verdiği
Tanımlanan Öncelikli Unsurlar ve Sınırların Açıklama Endeksi Standartların Kısa Açıklamaları
G4-17: Kuruluşun konsolide bilançolarına veya bunlara denk belgelerine dahil edilmiş tüm kurumların bir dizelgesi
G4-18: Rapor içeriğinin zaman içerisinde belirlenmesi ve tanımlanan tüm öncelikli unsurlar
G4-19: Geçmiş raporlarda yer alan bilgilere ilişkin yeniden gözden geçirilen her tür beyanın etkisi ve bu beyanların yeniden düzenlenme sebepleri
G4-20: Geçmiş raporlama dönemlerine göre Kapsam ve Unsur Çerçevesindeki dikkat çeken farklılıklar
G4-21: Her bir öncelikli unsur için kurum dışındaki Unsur Çerçevesi
G4-22: Her bir öncelikli Unsur için kurum içindeki Unsur Çerçevesi
G4-23: Kuruluşun, Rapor İçeriğinin Belirlenmesi ile ilgili Raporlama İlkelerinin ne derecede gerçekleştiği
Paydaş Katılımı Standartların Kısa Açıklamaları
G4-24: Kuruluşun bağlantı kurduğu paydaş gruplarının bir dizelgesi
G4-25: Türe ve paydaş grubuna göre bağlantı sıklığını da içerisine alacak şekilde kuruluşun paydaş bağlantısı ve bu bağlantılardan herhangi birinin özellikle rapor hazırlama süre zarfında bir parçası olarak yer alıp almadığı
G4-26: Temas kurulacak paydaşların belirlenme ve seçim esası.
G4-27: Paydaş katılımı kanalı ile ortaya konan ana konu başlıklarını ve şüpheleri ve Kuruluşun raporlama da dahil olmak üzere bu ana konu başlıklarına ve şüphelere nasıl çözüm bulduğu
Rapor Profili Standartların Kısa Açıklamaları
G4-28: Sağlanan bilgiler için raporlama dönemleri.
G4-29: Sunulan en son (bundan bir önceki) raporun (varsa) tarihi
G4-30: Raporlama süreçleri
G4-31: Rapor ve içeriği ile ilgili sorular için iletişim bilgileri
a. Kuruluşun seçmiş olduğu 'uyumluluk' seçeneği
b. Tercih edilen seçeneğe ilişkin GRI İçerik İndeksi

c. Rapor dış denetimden geçmiş ise atıfta bulunulan Dış Denetim Raporu
G4-32: Kuruluşun rapor için dış denetim arayışı ile ilgili politikası ve mevcut uygulamaları
G4-33: En üst Yönetim organının veya üst düzey yöneticilerin kuruluşun sürdürülebilirlik raporu dış denetimine dahil olup olmadıkları
Yönetişimin Açıklanması Endeksin Standartların Kısa Açıklamaları
G4-34: En yüksek yönetim organının komiteleri de dahil olmak üzere Kuruluşun Yönetim şekli
G4-35: En yüksek yönetim organının üst düzey yöneticilere ve diğer çalışanlara Ekonomik, çevresel ve sosyal alanlarda yer alan konu başlıkları ile ilgili yetki devir süreci
G4-36: Kuruluşun; ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıkları ile ilgili sorumluluğa sahip en yüksek idari düzeydeki bir mevkii veya mevkileri tayin edip etmediğini ve mevki sahiplerinin direk en yüksek yönetim organına karşı sorumluluk bilincinin yer alıp almadığı
G4-37: Ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıkları ile ilgili olarak paydaşlar ile en yüksek yönetim organı arasındaki iletişime yönelik süreçler
G4-38: En yüksek yönetim organının ve komitelerinin bileşimleri
G4-39: En yüksek yönetim organı ve komiteleri için aday belirleme ve seçim süreçleri
G4-40: Çıkar çatışmalarının giderilmesi ve bunların yönetilebilmesini sağlayan en yüksek yönetim organı ile ilgili süreçleri
G4-41: En yüksek yönetim organının ve üst düzey yöneticilerin; kuruluşun gayesi, değer veya misyon bildirmelerinin, stratejilerinin, politikalarının ve ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerle ilgili gayelerinin geliştirilmesi, onaylanması ve güncellenmesindeki konumları
G4-42: En yüksek yönetim organının ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıklarındaki kolektif bilgisinin iletilmesi ve artırılması için oluşturulan çözümler
G4-43: En yüksek Yönetim organının ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıklarının Yönetimi açısından performansının değerlendirilmesine ilişkin süreçleri
G4-44: En yüksek Yönetim organının asgari olarak üyelik ve kurumsal uygulamalarda değişiklikler de dahil olmak üzere ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıklarının Yönetimi açısından performansının değerlendirilmesine karşılık olarak gerçekleştirilen eylemleri
G4-45: En yüksek Yönetim organının ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerin, tehlikelerin ve avantajların tanımlanması ve yönetimindeki rolü
G4-46: En yüksek Yönetim organının ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri, tehlike ve avantajları tanımlamasını ve yönetmesini desteklemek için paydaş görüşlerinden faydalanıp faydalanılmadığı
G4-47: En yüksek Yönetim organının Kuruluşun ekonomik, çevresel ve sosyal konu başlıklarına ilişkin tehlike yönetimi süreçlerinin etkililiğinin denetlenmesi
G4-48: En yüksek Yönetim organının ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri, tehlike ve avantajları denetleme süreçleri
G4-49: Kuruluşun sürdürülebilirlik raporunu resmi olarak denetleyen ve onaylayan ve tüm öncelikli Unsurların içerisinde yer almasını sağlayan en kıdemli komite veya makam
G4-50: Kritik konuların en yüksek yönetim organına ulaştırılması ile ilgili süreçler
G4-51: En yüksek yönetim organına iletilen kritik konuların niteliğini ve sayısını ve bunların dikkate alınması ve giderilmesinde kullanılan mekanizmalar
G4-52: En yüksek yönetim organına ve üst düzey yöneticileri ilgilendiren ücret politikaları
G4-53: Ücretin belirlenmesine ilişkin süreç, ücretin belirlenmesine ücretlendirme danışmanlarının dahil olup olmadıkları ve bu kişilerin yönetim dışında yer alıp almadıkları, ve ücretlendirme danışmanlarının kuruluşla olan başka her türlü ilişkisi
G4-54: Ücretlerle ilgili olarak paydaşların görüşlerinin nasıl istendiği ve önem verildiği
G4-55: Kuruluşun en yüksek ücret alan kişinin yıllık toplam ücretin aynı ülkedeki tüm çalışanlara yönelik yıllık toplam ücretin medyanıyla oranı
Etik ve Dürüstlüğün Açıklanması endeksi Standartların Kısa Açıklamaları
G4-56: Kuruluşun davranış kuralları ve etik kuralları gibi değerler, ilkeler, standartlar ve davranış normları
G4-57: Etik ve yasal davranışla ve kurumsal dürüstlikle ilgili konular hakkında öneri alınmasına yönelik yardım hatları veya danışma hatları gibi dahili ve harici mekanizmalar
G4-58: Etik olmayan ve yasadışı davranışlar hakkındaki kaygıların ve kurumsal dürüstlikle ilgili konuların bildirilmesine yönelik; hat yönetimi kanalıyla uyarı, bildirim mekanizmaları ve yardım hatları gibi dahili ve harici mekanizmalar

EK 2. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Ekonomik Açıklamaları

Ekonomik Özel Açıklamanın Endeksi
Ekonomik Performans
G4-EK:1 Üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer
G4-EK:2 İklim değişikliğinden kaynaklanan risk ve fırsatlar
G4-EK:3 Kuruluşun belirlenmiş tazminat planı yükümlülüklerinin kapsamı
G4-EK:4 Devletten alınan mali yardım
Piyasa Varlığı
G4-EK:5 Belirgin operasyon yerlerinde cinsiyet bazında standart başlangıç seviyesi ücretlerinin yerel asgari ücrete göre oranı
G4-EK:6 Belirgin operasyon yerlerinde üst yönetimin yerel toplumdaki istihdam edilme oranı
Dolaylı Ekonomik Etkiler
G4-EK:7 Altyapı yatırımlarının ve desteklenen hizmetlerin gelişimi ve etkisi
G4-EK:8 Etkilerin boyutu da dahil olmak üzere belirgin dolaylı ekonomik etkiler
Satın Alma Uygulamaları
G4-EK:9 Belirgin operasyon yerlerinde yerel tedarikçilere yapılan harcamaların oranı

Ek 3. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Çevre Açıklamaları

Unsurlar ve Standartlar
Enerji
G4-EÇ:1 Ağırlık veya hacim olarak kullanılan materyal
G4-EÇ:2 Geri dönüştürülmüş girdi materyalleri kullanılan malzemenin yüzdesi
G4-EÇ:3 Kuruluş içerisindeki enerji tüketimi
G4-EÇ:4 Kuruluş dışındaki enerji tüketimi
G4-EÇ:5 Enerji yoğunluğu
G4-EÇ:6 Enerji tüketiminin azaltılması
G4-EÇ:7 Ürün ve hizmetlerin enerji ihtiyaçlarında azaltılma olması
Su
G4-EÇ:8 Kaynağına göre toplam su çekimi
G4-EÇ:9 Su çekiminden önemli biçimde etkilenen su kaynakları
G4-EÇ:10 Geri kazanılan ve yeniden kullanılan suyun yüzdesi ve toplam hacmi
Biyçeşitlilik
G4-EÇ:11 Koruma alanları ve yüksek biyçeşitlilik değere sahip alanlardaki araziler
G4-EÇ:12 Koruma alanları ve yüksek biyçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyçeşitlilik üzerindeki önemli etkileri
G4-EÇ:13 Korunan ya da iyileştirilen yaşam alanları
G4-EÇ:14 Biyçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesi ile ilgili stratejiler, devam eden faaliyetler ve geleceğe yönelik planlar
G4-EÇ:15 Soy tükenmesi riski düzeyine göre, operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki yaşam alanlarında bulunan Kırmızı listesindeki türlerinin sayısı ve ulusal koruma listesindeki türlerinin sayısı.
Emisyonlar
G4-EÇ:16 Ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı salımları
G4-EÇ:17 Ağırlığa göre, diğer ilgili dolaylı sera gazı emisyonları
G4-EÇ:18 nOx, sOx ve diğer önemli hava emisyonları
G4-EÇ:19 Ağırlığa göre, ozon tüketen maddelerin emisyonları
G4-EÇ:20 Kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjı

G4-EÇ:21 Sera gazı salımlarını azaltım girişimleri ve elde edilen azalmalar
G4-EÇ:22 Sera Gazı (GHG) Emisyon yoğunluğu
Sıvı ve Katı Atıklar
G4-EÇ:23 Kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjı
G4-EÇ:24 Türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı
G4-EÇ:25 Toplam sayı ve önemli miktarda dökülme-yer ve hacim ve malzeme kategorisi
G4-EÇ:26 Basel Konvansiyonu, ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli olarak addedilen taşınmış, ithal edilmiş, ihraç edilmiş veya işlenmiş atıkların ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınmış atıkların yüzdesi
G4-EÇ:27 Raporlama yapan kurumun su deşarjlarından ve kaçaklarından önemli biçimde etkilenen su kütlelerinin ve ilgili yaşam alanlarının adı, büyüklüğü, koruma durumu ve biyoçeşitlilik değeri
Ürün ve Hizmetler
G4-EÇ:28 Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerinin etki azaltma kapsamı
G4-EÇ:29 Geri toplanan satılmış ürünlerin ve ambalaj malzemelerinin kategoriye göre yüzdeleri
Uyum
G4-EÇ:30 Çevre kanunu ve düzenlemelerine uyulmaması nedeniyle uygulanan önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı
Nakliye Hizmetleri
G4-EÇ:31 Ürün ve malların taşınmasında önemli çevresel etkiler
G4-EÇ:32 Toplam çevre koruma harcamaları ve yatırım
Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi
G4-EÇ:33 Çevresel kriterlerin kullanılmasıyla taranan yeni tedarikçilerin yüzdesi
G4-EÇ:34 Tedarik zincirinde önemli gerçek ve potansiyel olumsuz çevresel etkiler
G4-EÇ:35 Çevresel etkilerle ilgili şikayetlerin sayısı dosyalanan ve çözüm bulunan konular

Ek 4. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Sosyal Açıklamaları

Çalışma Pratiği ve İnsana Yakısrı İşin Açıklanması, Toplumsal Özel Açıklama
İstihdam
G4-İŞ:1 İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü
G4-İŞ:2 Yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı
G4-İŞ:3 Sadece tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödeme ve yardımlar
G4-İŞ:4 Hava durumu da dahil olmak üzere operasyonel değişikliklerle ilgili asgari ihbar süresi
İş Sağlığı ve Güvenliği
G4-İŞ:5 İşçi sağlığı ve güvenliği komitelerinde temsil edilen toplam işgücünün oranı
G4-İŞ:6 Yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler, işe devamsızlık ve ölümle sonuçlanan iş kazaları
G4-İŞ:7 Ciddi hastalıkların önlenmesine yönelik uygulamadaki danışmanlık ve risk-kontrol programları
G4-İŞ:8 Sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konuları
Eğitim ve Öğretim
G4-İŞ:9 Çalışan kategorisine göre, çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatleri
G4-İŞ:10 Çalışanların sürekli istihdam edilebilirliği için beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim
G4-İŞ:11 Düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanlar
Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği
G4-İŞ:12 Çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık gruplarına göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonu
Kadınlar ve erkekler için eşit ücret
G4-İŞ:13 Çalışan kategorisine göre erkeklerin kadınlara göre temel maaş oranı
Tedarikçi Uygulamasının İşgücü Değerlendirmesi
G4-İŞ:14 İşgücü uygulama kriterleri kullanılarak taranan yeni tedarikçilerin yüzdesi
G4-İŞ:15 Tedarik zincirindeki işgücü uygulamaları için olumsuz etkiler
İşgücü uygulamaları şikayet mekanizması
G4-İŞ:16 : İş pratikleri ile ilgili şikâyet sayısı dosyalandı, ele alındı ve çözüldü

EK 5. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Sosyal Açıklamaları İnsan hakları ile ilgili Açıklamalar

İnsan hakları ile İlgili Açıklayıcı Endeksi
Yatırım ve Satın Alma Uygulamaları
G4-İH:1 İnsan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısı
G4-İH:2 Eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatleri
Ayrımcılık Yapmama
G4-İH:3: Ayrımcılık ve düzeltici eylemlerin toplam sayısı
Örgütlenme ve Pazarlık Özgürlüğü
G4-İH:4 Risk ölçütlerinde belirlenen operasyonlar ve tedarikçiler ve destek
Çocuk İşçiliği
G4-İH:5 Çocuk işçiliği vakaları ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler
Zorla ve Zorunlu Tutarak Çalıştırma
G4-İH:6 İnsan hakları ile ilgili politikalarla ilgili eğitilen güvenlik personeli yüzdesi
Güvenlik Uygulaması
G4-İH:7 Kuruluşun insan hakları politikalarında eğitilmiş güvenlik personelinin yüzdesi
Yerli Haklar
G4-İH:8 Yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakalar ve alınan önlemler
Değerlendirme
G4-İH:9 İnsan haklarına konu olan işlemlerin yüzdesi ve değerlendirmeleri
Tedarikçi İnsan Hakları Değerlendirmesi
G4-İH:10 İnsan hakları kriterlerini kullanarak taranan yeni tedarikçilerin yüzdesi
G4-İH:11 tedarik zincirinde önemli olumsuz insan hakları etkileri ve atılan adımlar
İnsan Hakları Şikayet Mekanizması
G4-İH:12 Şikayette bulunulmuş, adreslenmiş ve çözülmüş vakalar

Ek 6. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Sosyal Açıklamaları Topluma Özgü Standart Açıklamaları

Topluma Özgü Standart Açıklamaların Sosyal Açidan Açıklanması
Yerel topluluk
G4-TP: 1 Uygulanan yerel toplum katılımı ile faaliyetlerin yüzdesi
G4-TP: 2 Toplum üzerinde önemli, fiili ve potansiyel olumsuz etkilere sahip operasyonlar
Yolsuzlukla Mücadele
G4-TP: 3 Yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı
G4-TP: 4 Kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanlar
G4-TP: 5 Yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler
Kamu Politikası
G4-TP: 6 Kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirme ve lobi faaliyetleri, siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve ayni katkılar
Rekabet Karşısı Davranış
G4-TP: 7 haksız rekabet (anti-trust) ve tekelcilik uygulamalarına karşı alınan yasal tedbirlerin sayısı ve sonuçları
Uyumluluk
G4-TP: 8 Yasal ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan cezalar
Toplum Üzerindeki Etkiler İçin Tedarikçi Değerlendirmesi
G4-TP: 9 Toplum üzerindeki etkiler için kriterler kullanılarak taranan yeni tedarikçinin yüzdesi
G4-TP: 10 Tedarik zincirinde ve eylemlerde toplum üzerinde olumsuz etkiler
Toplum Üzerindeki Etkiler İçin Şikayet Mekanizmaları
G4-TP: 11 Toplanan, ele alınan ve çözülen toplum üzerindeki etkiler hakkındaki şikâyet sayısı

Ek 7. GRI4 (Küresel Raporlama Girişimi) Sosyal Açıklamaları Ürün Sorumluluğu

Ürün Sorumluluğu Açıklama Standardı
Müşteri sağlığı ve güvenliği
G4-ÜR: 1 İyileştirme için ürün ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği hayat döngüsü aşamaları
Müşteri Gizliliği
G4-ÜR: 2 müşteri gizliliği ihlali ve müşteri verilerinin kaybı ile ilgili olarak doğrulanan şikayetlerin toplam sayısı
Ürün ve Hizmet Etiketlenmesi
G4-ÜR: 3 Prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesi
G4-ÜR: 4 ürün ve hizmet bilgisi ve etiketlemesi ile kanunlara uyumsuzluk vakaları
G4-ÜR: 5 müşteri memnuniyeti anketi sonuçları ve müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar
Pazarlama İletişimi
G4-ÜR: 6 Pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlar
G4-ÜR: 7 Sonuçların türüne göre, reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyulmadığını gösteren toplam vaka sayısı.
Uygunluk
G4-ÜR: 8 Ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili kanun ve yönetmeliklere uyumsuzluktan kaynaklanan önemli para cezalarının parasal değeri
Ürün Portföyü
G4-ÜR: 9 Sektörel, bölgesel ve boyutsal olarak (örn. mikro/KOBİ/büyük) kurumsal hizmet alanlarının portföydeki yüzdeleri
G4-ÜR: 10 Her hizmet alanı için özel sosyal fayda sağlamak için tasarlanan hizmetler ve ürünlerin, amaca göre alt-kırılımlı olarak, maddi değeri
G4-ÜR:11 Her hizmet alanı için özel çevresel fayda sağlamak için tasarlanan hizmetler ve ürünlerin, amaca göre alt-kırılımlı olarak, maddi değeri

KAYNAKÇA

- AA1000APS, (2008), Accountability Principles Standard, 8-13.
- AA1000AS, (2008), Assurance Standard, 8-10.
- Abbott, W. F. and Monsen, R. J. (1979). On the measurement of corporate social responsibility: self reported disclosures as a method of measuring corporate social involvement, *Academy of Management Journal*, 22(3): 501–515.
- Akarca, Y. ve Sarıkaya, M. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Ölçüm Teknikleri. *Dergipark*, (8): 60-67.
- Akgül, U. 2010. Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, (24): 135-159.
- Aksoy, Ç. (2013). *Sürdürülebilirlik performansının değerlendirilmesine yönelik ölçek önerisi ve Türkiye’deki işletmelerde uygulaması*, (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktan, C. C. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Uluslararası Kuruluşlar ve Hükümet-Dışı Organizasyonlar Tarafından Sürdürülen Başlıca Girişimler). *Çimento İşveren Dergisi*. 21(3): 4-21.
- Aracı, H. ve Yüksel, F. (2016). Şeffaflık ve Hesap Verilebilirliğin Sağlanmasında Sürdürülebilirlik Raporları: BIST Sürdürülebilirlik Endeksindeki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Özel Sayı-1): 103-131.
- Artiah, T.; Lee, D.; Nelson. D. and Walker J. (2010). The Determinants of Corporate Sustainability Performance. *Journal of Accounting and Finance*, 50(1): 31-51.
- Başar, A. B. ve Başar, M. (2006). Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye’deki Durumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2): 213-228.
- BDDK, [http://www.bddk.org.tr /WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskn_Duzenlemeler/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler.aspx](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskn_Duzenlemeler/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler.aspx)(15.02.2019).
- Beyhan Ş.; Gülin., S. ve Ünügür, M. (2005). Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli, *İTÜ Dergisi*, 4(2): 79-87.

- Blackburn, W. R. (2007). *The Sustainability Handbook: The Complete Management Guide To Achieving Social, Economic, And Environmental Responsibility*, Earthscan, UK&USA.
- Blowfield, M.& Murray, A. (2008),. *Corporate Responsibility: A Critical Introduction*. Oxford University Press. Oxford.
- Borsa İstanbul* (2014). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi, <http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlikrehberi.pdf> (01.12. 2019).
- Bozkurt, Ö.; Seriy, S. ve Ergun, T. (1998), *Kamu Yönetim Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Brander, J. A. (2007). Viewpoint: Sustainability: Malthus revisited. *Canadian Journal of Economics*, 40(1): 1-38.
- Callens, I. and Tyteca, D. (1995). Towards Indicators Of Sustainable Development For Firms - A Productive Efficiency Perspective, *Ecological Economics*, (28): 41-53.
- Callens, I. and Tyteca, D. (1998). Towards Indicators of Sustainable Development For Firms—A Productive Efficiency Perspective, *Ecological Economics*, 28: 41-53, 44.
- Cantimur, B. B. (2011), *Tarihi kentlerin canlandırılmasına yönelik sürdürülebilir yönetim stratejileri: Balıkesir-Ayvalık örneği*, (Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance, *Academy of Management Review*, 4(4), 497– 505.
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders, *Business Horizons*, 39-48.
- Chapin, III, F. S.; Torn, M. S. and Tateno, M. (1996). Principles of Ecosystem Sustainability. *American Naturalist*, 148(6): 1016-1037.
- Clikeman, P. M. (2004). Socially Conscious Corporation. *Strategic Finance*, 85(10): 23-27.
- Crockett, A. (1997). Why is Financial Stability a Goal of Public Policy in Maintaining Financial Stability in a Global Economy?. *Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City*, (82): 7-36.

- Çalışkan, A. Ö. (2012). Sürdürülebilirlik Raporları, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi Asmmo*, (1): 41-68.
- Çelik, Y. (2018). *Sürdürülebilirlik muhasebesi, sürdürülebilirlik raporlama ilkeleri (GRI), bist sürdürülebilirlik endeksinde işlem gören bankaların sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dudley, N. (2008). Guidelines for applying protected area management categories, *IUCN*.
- Eren E. (2000). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, 5. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Eser, R. (2001). Finansal piyasalarda düzenleme ve sermaye piyasasında düzenleyici kurumlar, *Araştırma Dairesi*, (2).
- Figge, F. ve Hahn, T. (2004). Sustainable Value Added – Measuring Corporate Contributions to Sustainable Development. *Ecological Economics*. (48): 173-87.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman Publishing, Boston. https://books.google.com.tr/books?id=Npma_Qeiopkc&printsec=frontcover&dq=Strategic+Management:+A+Stakeholder+Approach&tr&sa=X&ved=0ahukewjs6rlfodpjahwfvhqkhaz1diyq6aeigjaa#v=onepage&q=Strategic%20Management%3A%20A%20Stakeholder%20Approach&f=false adresinden alındı. (23.03.2019).
- Gao, S. S. ve J. J. Zhang. (2006). Stakeholder Engagement, Social Auditing and Corporate Sustainability. *Business Process Management Journal*. 12(6): 722-740.
- Gao, Y. (2011). CSR in an emerging country: a content analysis of CSR reports of listed companies, *Baltic Journal of Management*, 6(2): 263-291.
- Gilman, R. (1992). Sustainability By Robert Gilman from the 1992 UIA/AIA Call for sustainable community solutions. 16 Mart 2003, <http://www.context.org>.
- Goel, P. (2010). Triple Bottom Line Reporting: An Analytical Approach for Corporate Sustainability, *Journal of Finance Accounting and Management*, 1(1): 27-42.

- Gray, A. & Jenkins, W. I. (1986). Accountable Management in British Central Government: Some Reflections On The Financial Management Initiative. *Financial Accountability And Management*. 2(3): 171-186.
- GRI (Global Reporting Initiative), (2013). *An Introduction to G4*, GRI, Amsterdam.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim, *G.Ü. GEF Dergisi*, 23(2).
- Harris, J. M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. Bawa, K.S. and Seidler, R. (Eds.), *Dimensions of Sustainable Development*, Oxford: Eolss Publishers.
- Hart, M. (1999). *The guide to sustainable community indicators*. 2. Baskı. North Andover: Hart Environmental Data.
- Hartwick, J. (1977). Intergenerational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Ressources, *The American Economic Review*, 67(5): 972 – 974.
- Helvacı, M. A. (2005). *Eğitim İşletmelerinde Değişim Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Herzig, C. and Schaltegger, S. (2006). *Reporting External Accounting Frameworks and Benchmarking: Corporate Sustainability Reporting. An Overview. Sustainability Accounting and Reporting*. (Ed: S. Schaltegger, M. Bennet and R. Burrit). Netherlands, Dordrecht: Springer.
- Hicks, J. (1946). *Value and Capital: An Inquiry into some Fundamental Principles of Economic Theory*. 2. Basım. New York: Clarendon Press Publishing.
- Hitchcock D. and Williard. M. (2009). *The Business Guide To Sustainability: Practical Strategies And Tools For Organizations*. Second Edition. Axis Performance Advisors.
- Hoşnut, S. (2015). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarında Söylem. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (40): 119-136.
- Hu, Allen, H.; Chen, L. T.; Hsu, C. W. and Ao, J. G. (2011). An Evaluation Framework for Scoring Corporate Sustainability Reports in Taiwan, *Environmental Engineering Science*, 28(12): 843-858.
- Huang, C. C. and Hohn, Ming, L. (2003). A Novel Partial-Memory Learning Algorithm Based On Grey Relational Structure, *Advances Intelligent Data Analysis V*, Michael, R., Berthold, Hans-Jaachim, Lenz, Elizabeth, Bradley, Rudolf, Kruse

- ve Christian, Borgelt, *Fifth International Symposium On Intelligent Data Analysis Ida Proceedings*, Berlin, Germany, 68-75.
- Hung-Chi, C.; Yi-Ting, H. and Yong-Hsun, L  (2008). *A Weighted Routing Protocol Using Grey Relational Analysis For Wireless Ad Hoc Networks*, Autonomic and Trusted Computing, Chunming, Rong, Martin, G. Jaatun, Frode, E. Sandnes, Laurence T. Yang ve Jianhua, Ma, Fifth International Conference Atc, Oslo, Norway, 55-664.
- IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) (1980), *World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development*, IUCN-UNEP-WWF.
-  MKB, (2011). Sürdürülebilirlikle İlgili  zet Bilgiler,  MKB İstatistik Müdürlüğü.
- Karacaer, S. ve Aygün, M. (2009). Entellektüel Sermayenin Firma  zerindeki Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(2):127-140.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1993). * evrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kestane, A. (2016). *Kurumsal sürdürülebilirlik perspektifinde işletmelerin finansal performansının analizi ve yatırımcı davranışları üzerine bir araştırma: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Kolk, A. (2004). A Decade Of Sustainability Reporting: Developments and Significance. *International Journal of Environment and Sustainable Development*, 3(1): 51-64.
- KPMG & UNEP, (2010). *Carrots and Sticks – Promoting Transparency and Sustainability; An Update on Trends in Voluntary and Mandatory Approaches to Sustainable Reporting*, 14-15.
- KPMG, (2018). *Bankacılık Sektörel Bakı *.
- Kurnaz, N. ve Ba , M. (2018) . Kriz Sonrası D nemde Bankacılık Sektörünün Gri İli kisel Analiz ile De erlendirilmesi: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)  rne i. *International Congress On Afro-Eurasian Research*, 4: 468-482.
- Ku at, N. (2012). Sürdürülebilir İ letmeler İ in Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İ sel Unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 14(2).

- Levine, R. ve Zervosş S. (1998). Stock Markets, Banks, and Economic Growth, *The American Economic Review*, 88(3): 537-558.
- Lin, Y.; Mian-Yun, C. and Sifeng, L. (2004). Theory of Grey Systems: Capturing uncertainties of Grey Information, *Grey Systems Theory and Applications*, Mian-Yun, CHEN, Sifeng, LIU ve Yi, LIN, (Ed.), Kybernetes, *The International Journal of Systems and Cybernetics*, 33(2): 196-218.
- Liu, S. and Yi, L. (2006), *Grey Information: Theory and Pratical Applications With 60 Figures*, Springer-Verlag London Limited, Springer Science+Business Media, Printed in the United States of America (MVY).
- Liverman, D. M., Hanson, M. E.; Brown, B. J. and Merideth, R. W. (1988). GlobalSustainability: Toward Measurement. *Environmental Management*. 12(2):133-143. [https://Books.Google.Com.Tr/Books?Hl=Tr&İd=Hottaaaamaaj&Dq=Global+Sustainability%3A+Toward+Measurement&Focus=Searchwithi nvolume& Q=Global+Sustainability%3A+Toward+Measurement adresinden alındı. \(20.05.2019\)](https://Books.Google.Com.Tr/Books?Hl=Tr&İd=Hottaaaamaaj&Dq=Global+Sustainability%3A+Toward+Measurement&Focus=Searchwithi nvolume& Q=Global+Sustainability%3A+Toward+Measurement adresinden alındı. (20.05.2019))
- Longo, M.; Mura, M. and Bonoli, A. (2005). Corporate Social Responsibility and Corporate Performance: The Case of Italian SMEs. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 5(4): 28–42.
- Malul, M.; Shoham, A. and Rosenboim, M. (2009). The İnternational İmperfect Banking Systems: the Israeli Case. *EuroMed Journal of Business*, 4(2): 159-172.
- Max, L. H. M. (2008). *Organizational Culture And Corporate Sustainability İn Hong Kong's Development Companies*. The University Of Hong Kong A Dissertation Submitted To Faculty Of Architecture İn Candidacy For The Degree Of Bachelor Of Science İn Surveying Department Of Real Estate And Construction, April.
- Nemli, E. (2004). *Sürdürülebilir Kalkınma: Şirketlerin Çevresel ve Sosyal Yaklaşımları*. Birinci Baskı. Ankara: Filiz Kitabevi.
- Okur, Y. (2007). *Türkiye 'de Kamu Denetimi, Değişim Süreci ve Performans Denetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Önce, S.; Onay, A. ve Yeşilçelebi, G. (2015). Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Türkiye’deki Durum. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 2(2): 230-252.
- Öner, Kaya, E. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü ve Türkiye’de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 75-94.
- Özçelik, F. ve Öztürk, B. A. (2014). Evaluation of Banks Sustainability Performance in Turkey with Grey Relational Analysis. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (63): 189- 209.
- Özmehmet, E. (2007). Avrupa ve Türkiye’deki Sürdürülebilir Mimarlık Anlayışına Eleştirel Bir Bakış. *Journal of Yasar University*.2(7): 809-826.
- Öztürk, E. ve Öktem, B. (2016). Sosyal Sorumluluk Raporlamasından Beklenen Kısa ve Uzun Dönemli Faydaların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Boyutları Çerçevesinde Tartışılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*.18(1): 133-155.
- Özüpek, M. N. (2008). Sosyal Sorumluluk, Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan (ed.), *Halkla İlişkiler*, Konya: Tablet Yayınları.
- Reinig, C. J. ve Tilt, C. A. (2009). Corporate Social Responsibility Issues in Media Releases: A Stakeholder Analysis of Australian Banks, *Issues in Social and Environmental Accounting*, 2 (2), 176–197.
- Robbins, S. P. (1994). *Management*, 4th Ed. New Jersey: Prentice hall International Inc.
- Ruckelshaus, W. D. (1989). Toward a sustainable world. *Scientific American*, 261(3): 66-175.
- Salzman, O.; Ionescu-Somers, A. and Steger, U. (2005), The Business Case for Corporate Sustainability: Literature Review and Research Options, *European Management Journal*, 23(1): 27-36.
- Samsun, N., *Hesap Verebilirlik ve İyi Yönetişim*, [http://www.deu.edu.tr/ userweb/ hilmi.coban/hesap%20verebilirlik.pdf](http://www.deu.edu.tr/userweb/hilmi.coban/hesap%20verebilirlik.pdf)
- Sancar, G. A. (2013). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kurumsal Yönetişim: Kavramın Doğuşu, Gelişimi ve Değerlendirilmesi*. Konya: Selçuk İletişim.

- Sarıkaya, M. ve Kara F. Z. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmelerin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2):221-233.
- Senal, S. ve Ateş, B. (2012). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kapsamında Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu: Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Dergisi*, 16(1): 1-85.
- Seydioğulları, H. S. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma için Yenilenebilir Enerji Planlama. *Renewable Energy for Sustainable Development*, 23(1): 19-25.
- Shrivastava, P. and Hart, S. (1995). Creating Sustainable Corporations, *Business Strategy and the Environment*, 4: 154-165.
- Sıhrivastava, P. and Stuart H. (1995). Creating Sustainable Corporations, *Business Strategy and the Environment*, 4: 154-165.
- Starik, M. and Rands, G. P. (1995). Weaving An Integrated Web: Multilevel And Multisystem Perspectives Of Ecologically Sustainable Organizations, *Academy of Management Review*, 20(4): 908-935, 908.
- Székely, F. and Knirsch, M. (2005). Leadership and Corporate Responsibility Metrics for Sustainable Corporate Performance, Working Paper Series on Leadership and Sustainability, *European School of Management and Technology*.
- Şeker, Mustafa (2018). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Promethee Yöntemiyle Ölçülmesi: Tüpraş Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Şen, E. (2017). *Kurumsallaşma ve Kurumsal Yönetişim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Thomas N. G. vd. (1995). Beyond Eco-Efficiency: Towards Socially Sustainable Business, *Sustainable Development*, 3: 35-43, 42.
- Tiryaki G. (2012). *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*, İstanbul: TBB, Yayınları.
- Tokgöz, N. and Önce, S. (2009), Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1).
- Topçu, M. K. ve Korkmaz, G. (2015). Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi.

- Tuna, Ö. (2014). *Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşım ve uygulamaları: KOBİ'lere yönelik bir araştırma*, (Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Ulusal İnceleme Raporu*, 2016.
- Tzeng, Gwo-Hshiung ve Sheng-Hshiung, Tsaur (1994). The multiple criteria evaluation of grey relation model, *The Journal of Grey System*, 6 (3): 87-108.
- Urfalıoğlu, F.; Genç, T. (2013). Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri ile Türkiye'nin Ekonomik Performansının Avrupa Birliği Üye Ülkeleri İle Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi, İ.B.B. Dergisi*, 25(2): 329-360.
- Veleva, V. and Ellenbecker, M. (2001). Indicators of Sustainable Production: Framework and Methodology. *Journal of Cleaner Production*, 9: 522.
- Vural, Z. B. A. and Coşkun, G. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1: 61-87.
- Welford, R. (1997). *Hijacking Environmentalism: Corporate Responses to Sustainable Development*, Earthscan, Published by Taylor&Francis, London, <https://books.google.com.tr/books?id=sjkAAgAAQBAJ&pg=PA94&dq=Hijacking+Environmentalism:+Corporate+Responses+to+Sustainable+Development,+Earthscan&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjJy9fbptPJAhXH1RQKHQkaBSQQ6AEIJzAA#v=onepage&q=Hijacking%20Environmentalism%3A%20Corporate%20Responses%20to%20Sustainable%20Development%2C%20Earthscan&f=false> (27.04.2019).
- Welford, R. vd. (1998). Towards Sustainable Production and Consumption: A Literature Review and Conceptual Framework for The Service Sector, *Eco Management and Auditing* 5: 8-56, 47.
- Wen, K. L. (2004). *Grey Systems: Modeling and Prediction*, Yang's Scientific Research Institute, Taiwan: Yang's Scientific Press.
- Wen, K. L.; Yi-Fung, H. and Wei-Chen C. (2003). *Grey relational model and its applications*, Taipei, Taiwan: Gauili Publisher.
- What is GRI?*, www.globalreporting.org (25.03.2019).
- Wise, T. A. (2001). Economics of Sustainability: The Social Dimension-Overview Essay, (Ed.) J. M. Harris, T. A. Wise, K. P. Gallagher, & N. R. Goodwin,

- A Survey of Sustainable Development: Social and Economic Dimensions*, Washington: Island Press.
- Wilson M. (2003). Corporate Sustainability: What Is It and Where Does It Come From?, *Ivey Business Journal*, 67(4).
- WordNet. (2008). Sustainability. Dictionary.com. Princeton University. <http://dictionary.reference.com/browse/sustainability> (Erişim Tarihi: 25.03.2019).
- Yamaguchi, D.; Guo-Dong, L. and Masatake, N. (2007). A Grey-Rough Set Approach For Interval Data Reduction Of Attributes, Rough Sets and Intelligent Systems Paradigms, Marzena, Kryszkiewicz, James, F. Peters, Henryk, Rybinski ve Andrzej, Skowron, International Conference Rseisp, Proceedings, Warsa Kanagawa University, Faculty of Engineering, (3): 27-1.
- Yangil, F. M. (2015). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik İçerik Analizi: Türkiye'deki En Büyük 100 Sanayi İşletmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 7(3): 356-376.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16(3): 181-208.
- Yükçü, S. ve Kaplanoğlu, E. (2016). Sürdürülebilir Kalkınmada Finansal Olmayan Raporlamanın Önemi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1): 63-101.

İnternet Kaynakları

- www.bis.org (14.02.2019).
- www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-gri (10.04.2019).
- www.oecd.org, (03.01.2019).
- www.tisk.org.tr, (13.03.2019).
- www.akbank.com.tr (10.01.2019).
- www.albarakaturk.com.tr (02.05.2019).
- www.bddk.org.tr (23.03.2019).
- www.garanti.com.tr (08.05.2019).
- www.halkbank.com.tr (11.04.2019).
- www.isbank.com.tr (29.01.2019).
- www.kuveytturk.com.tr (10.03.2019).
- www.sekerbank.com.tr (15.05.2019).

www.teb.com.tr (28.02.2019).

www.turkiyefinans.com.tr (05.03.2019).

www.vakıfkatılım.com.tr (14.02.2019).

www.vakıfbank.com.tr (20.01.2019)

www.yapikredi.com.tr (12.03.2019).

www.ziraatbankasi.com.tr (28.05.2019).

www.ziraatkatilim.com.tr (13.04.2019).

DİZİN

F

Finans Kuruluşlarında Sürdürülebilirlik,
iv

G

Gri, iv, v, ix, x, xii, 1, 50, 51, 54, 56, 64,
65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 94
Gri İlişkisel Analiz, iv, v, ix, x, xii, 1,
50, 51, 54, 56, 64, 65, 66, 69, 71, 77,
94

K

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, vii, xi,
xiii, xvi, 8, 10, 35, 36, 90, 93, 96, 97,
98

R

Raporlama Nedenleri, 25

S

Sürdürülebilir Gelişme, vii, 8
Sürdürülebilir Kalkınma, xi, 21, 90, 95,
96, 97, 99
Sürdürülebilirlik Kavramı, xiii, 5

T

Toplum, x, xi, xvi, 4, 9, 17, 46, 47, 62,
63, 88

Ü

Ürün Sorumluluğu, x, xi, xvi, 63, 89

